

Jesenice, 20. oktobra 1972

ŽELEZAR — GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE

— Ureja redakcijski odbor — Glavni in odgovorni urednik Joža Vari — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Naslov: Uredništvo »Železarja«, združeno podjetje SLOVENSKE ŽELEZARNE Ljubljana — Železarna Jesenice. Telefon int. uredništva 483, administracija 484 — Tisk CP »Gorenjski tisk«

ŽELEZAR

Skupna konferenca političnih organizacij Železarne V Železarni začetek pravega samoupravljanja

V petek, 13. oktobra, je bila v Delavskem domu na Jesenicah skupna konferenca političnih organizacij Železarne — ZMS, sindikata in ZKS. Dnevni red je obsegal eno samo točko in sicer razpravo o samoupravljanju v Železarni. Vsi vabljeni so že z vabilom prejeli osnutek stališč in sklepov, ki v prvem delu obravnavajo doseženo raven samoupravnih odnosov v podjetju, v drugem pa nadaljni razvoj samoupravljanja v smislu delavskih amandmajev. Poleg zelo dobre udeležbe predstavnikov vseh treh organizacij, so se konference udeležili tudi Mitja Žvab iz republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, Srečko Mlinarič, podpredsednik sindikata delavcev industrije in rudarstva Slovenije, Štefan Nemec, sekretar občinskega komiteja ZKS Jesenice in vabljeni predstavniki uprave podjetja. Skupna konferenca je nedvomno uspela in bodo razprave ter na osnovi tega izoblikovana stališča in sklepi konkretni prispevek k uresničevanju ustavnih dopolnil oziroma k nadaljnjemu vsebinskemu poglobljanju samoupravljanja v Železarni. S konference so poslali tudi protestno pismo v zvezi z dogajanjem na avstrijskem Koroškem.

Poleg uvodnega referata, ki ga je imel vodja grupe za samoupravljanje pri tovarniški konferenci ZKS Zdravko Črv, danes objavljamo še razpravo Mitja Švaba, Nika Soka in Antona Zupana, medtem, ko bomo razprave v celoti ali v povzetkih: Ljuba Jasniča, Danteja Jasniča, Iva Ščavničarja in Tomaža Ertla, objavili v naslednji številki. Takrat bomo objavili tudi stališča in sklepe, ki jih bo dokončno izoblikoval sekretariat tovarniške konference ZKS ob prisotnosti predstavniki sindikata in ZM Železarne.

Proces dograjevanja, izpopolnjevanja in bogatenja že obstoječega sistema samoupravljanja

Zamisel o pripravi materiala o samoupravljanju v Železarni za TK ZKS, je nastala že v začetku letošnjega leta. Zato smo se odločili, da uporabimo resnične — praktične izkušnje o razvoju samoupravljanja v Železarni. Pri tem ne mislimo podajati nobenih teoretičnih poglob-

ljanj, temveč samo tisto, kar dares že imamo v tovarni in kaj bi morali komunisti še narediti za čim hitrejšo uveljavitev tistega, kar imamo že zapisano v našem statutu in kaj bi morali še dopolniti. Zavedati se moramo, da je poglobljanje vsebine samoupravljanja ena glavnih na-

log vseh struktur v Železarni, med njimi tudi vseh vodilnih.

Samoupravljanje pomeni celovitost gospodarjenja in proizvodnih odnosov. Zaradi tega samoupravljanje ne more pomeniti samo področje politične angažiranosti, temveč sestavni del pravic in dolžnosti vseh zaposlenih. Zavedati se moramo, da razvijetega samoupravljanja nihče ne more prinesiti od zunaj, temveč, da se moramo zanj boriti z lastnim delom in ravnanjem. Prepričani smo, da smo glede na svoj družbeno-ekonomski položaj edino sami sposobni dati takšno družbeno pobudo, ki bo ne-

(Nadalj. na 7. str.)

V razvitem občutku odgovornosti, se kaže uspeh delovnih skupin

V 40. in 41. številki Železarja smo objavili prispevka Saša Mickija, sodelavca raziskovalnega centra za samoupravljanje pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije, kot povzetke in zaključke iz obsežne študije oziroma analize delovnih skupin, kot osnovnih celic samoupravljanja v Železarni. V današnji številki objavljamo tretji prispevek iz te analize, avtorja Pavla Vindišarja.

Razvit občutek odgovornosti je neobhodno potreben za doseganje delovnih uspehov tako posameznikov kot širših organizacijskih skupin, katerim posameznik pripada. Pri tem ne mislimo samo na tisto odgovornost, ki je normativno, s statutom ali pravilnikom opredeljena ali zahte-

vana in katere kršenje lahko pripelje tudi do sankcij, kaznovanja ali grajanja, ampak tudi na odgovornost, ki je vsajena v posameznika in njegovo osebnost. Mislimo na njegova ravnanja in stališča, čeprav zaradi njih ni niti posebej nagrajen, niti v primeru njene odsotnosti pravilo-

že nekaj časa predvidene za ukinitve.

Sodelavcem dneva Joža Markelj in sploh vsem delavcem v valjarni Javornik I lahko res iskreno čestitamo, saj klub vsemu dokazujejo izredno zavzetost in delovni elan ter čvrsto pripadnost delovni skupnosti Železarne. Želimo le, da bi imeli čim več posnemalcev tudi v drugih obratih in delovnih enotah, ki delajo v neprimerno boljših delovnih pogojih. Taki dosežki so v finalni borbi za doseganje družbenega plana Železarne zelo spodbudni in ohrabrujoči.

Na potisni peči izvaljali 2700 ton slabov

V času od 7. do 17. oktobra, je bila v valjarni Bela v obratovanju potisna peč. V tem času so izvaljali 2700 ton slabov, večinoma zelo zahtevnih dimenzij in kvalitete. Med obratovanjem potisne peči, so enkrat vgradili na blumingu kvarto ogrodje, prek katerega so poskušali izvaljati kvalitete Č 4582 v širini 950 mm in ožje. Valjanje prek kvarto ogrodja, so nam povedali v obratu, so s tem poskusom popolnoma osvojili. Težave pa so se pokazale pri valjanju te kvalitete na šteklu. Tudi pri kasnejšem poskusu valjanja prek duo ogrodja na blumingu, jim je uspelo izvaljati en kos te kvalitete v širini 950 mm in en kos v širini 750 mm.

Kvalitete Č 4970, Č 3230, Č 4830 in kvalitete nionical 40, so bile v celoti izvaljane razen metrske širine nionical 40, katere so uspeli izvaljati le dva kosa v debelini dva milimetra.

Da bi bilo valjanje prek potisne peči še bolj uspešno, bi obrat moral nujno imeti na zalogi dovolj dobrih oporih in delovnih valjev štekla, kar sedaj nimajo. Obratujejo namreč le z dvema paroma opornih valjev, ki pa sta že tako iztrošena, da je valjanje predvsem kvalitetnih jekel in težjih dimenzij zelo oteženo.

Nedvomno so to določene pridobitve in napredek v pogledu osvajanja valjanja kvalitetnih jekel, ki jih direktno ni mogoče valjati.

Pretekli petek, 13. oktobra, so se udeleženci republiškega mladinskega seminarja za en dan preselili iz Bohinja v našo Železarno. V jeseniškem delu seminarja jih je direktor kadrovskega sektorja dipl. politolog Tomaž Ertl seznanil s samoupravnim sistemom v Železarni, predsednik tovarniške konference ZMS Ljubo Jasnič pa z delovanjem mladinske organizacije. Udeleženci seminarja so si tudi ogledali nekatere proizvodne obrate.

V razvitem občutku odgovornosti, se kaže...

(Nadalj. s 1. str.)

nosih, osebnostnih lastnosti predpostavljene itd. Kljub tej navidezni zapletenosti je odgovornost vendarle možno konkretno določiti, ji dati oprejemljivo vsebino in jo tudi izmeriti.

DELOVNA SKUPINA V OSPREDJU

Odgovornost smo merili za štiri ravni, ki so tehnično in samoupravno ključne: za delovno skupino, za obrat, enoto in tovarno. Osnovno dob-

ljeno spoznanje se glasi: bolj odmaknjena je samoupravno-organizacijska raven od delovnega mesta posameznika, manjši je občutek odgovornosti za njeno uspešno delo in njene rezultate. Drugače povedano, zaposleni se čutijo odgovorne za vse ravni, vendar predvsem in najmočnejše za svojo delovno skupino. Menimo, da so s to ugotovitvijo (poleg drugih) dobile delovne skupine nesporno potrditev. Še več: odgovornost, ki je sicer v naši praksi mnogo-krat zelo neoprejemljiva in splošna, je v delovnih skupinah dobila svojo konkretno vsebino in svoje konkretno mesto, ki je posledica samostojnih, zavestnih odločitev.

Seveda so v tem pogledu med delovnimi skupinami tudi razlike. Ugotavljamo, da delovne skupine, ki so žive samoupravne tvorbe povzročajo močnejši občutek odgovornosti kot pa je to pri delovnih skupinah, ki so bile ustanovljene le zato, da zado- ste statutu. Znotraj istega ob- rata imamo namreč delovne

skupine z zelo visokim občutkom odgovornosti, kot tudi skupine, v katerih je ta občutek močno pod tovarniškim poprečjem.

OD KOD RAZLIČNA ODGOVORNOST?

Kje so vzroki, da so med skupinami opisane razlike? Zakaj se člani enih delovnih skupin čutijo zelo odgovorni, člani drugih skupin (te so si- cer v manjšini) pa le malo? In drugič: zakaj se pripadniki ene in iste skupine razli- kujejo tudi med seboj? Raziskava opozarja, da so odlo- čilni tile štiri dejavniki:

- delovni staž v Železarni;
- delovno mesto;
- starost;
- osebni dohodek.

Občutek odgovornosti se povečuje z daljšim stažem v tovarni, s »pomembnostjo« delovnega mesta, s starostjo delavca in tudi z višino oseb- nega dohodka; ki pa je itak do neke mere pogojena s prej navedenimi določilniki. Vsi ti dejavniki se dopolnju-

jejo. Kot posebnost naj nave- demo, da so našete prvine mnogo pomembnejše za obli- kovanje odgovornosti posa- meznika in s tem tudi skupi- ne kot pa npr. samoupravne pristojnosti delovne skupine ali pa stopnja demokratično- sti vodje delovne skupine. Drugače povedano, notranja struktura delovne skupine v mnogočem določa obseg od- govornosti njenih članov.

Na vprašanje: Do kakšne mere se čutite resnično odgo- vorni za uspeh delovne sku- pine, smo dobili tele odgovo- re:

zelo	41,0%
precej	33,4%
nekoliko	15,9%
malo	6,4%
zelo malo	3,2%
ne vem	0,7%

Ker je občutek odgovorno- sti povezan z občutkom moči, s prepričanjem, da se nekaj lahko zavestno, hoteno, s smotnim ravnanjem spre- ni, je razumljivo, da je ta občutek najmočnejše prisoten prav v delovni skupini. To pa zato, ker je ta skupina naj- bližje delovno in samouprav- no okolje, kjer so tudi dejan- ske, vsakodnevne možnosti za uveljavljanje vpliva delav- cev na odločitve največje. Se- veda s tem ne trdimo, da so te možnosti povsod tudi re- snično izkoriščene.

POVEČATI BO TREBA POOBLASTILA DELOVNIM SKUPINAM

Zatakne se že pri norma- tivnih možnostih delovnih skupin. Interesi delavcev in njihova pričakovanja so nam- reč večja in raznolikejša kot pa so pooblastila, ki jih ima- jo v odločanju delovne sku- pine danes. Po mnenjih anke- tiranih delavcev naj bi delo- ne skupine imele naslednje pravice:

Pravica	% mnenj
premeščanje delavcev	88,58
letni dopusti	42,00
nagrade za delo	59,20
izboljševanje sistema nagajevanja	46,07
izboljševanje varstva pri delu	45,20
vzdrževanje strojev	45,20
izrekanje disciplinskih ukrepov	23,03
volitev delovodje	28,31
predlaganje nabave strojev in orodja	36,81
kaj drugega	3,33

Težnje po večjih pravicah, po večji pristojnosti delovne skupine se skladajo tudi z željami po večji obveščenosti o vrsti vprašanj iz tovarne.

Pavel Vindišar

**Dopisujte
v
Železarja**

Gripa spet pred vrati

Gripa je kratkotrajno vročinsko obolenje, katere povzročitelji so razni virusi in se širi v epidemijah pa tudi v pande- mijah, kar zahteva ogromno število bolniške odsotnosti. Obo- lenje nastopa v hladnih jesenskih dneh približno ob tem času.

Zato se je socialno zdravstvena služba odločila da bo od 20.10.1972 pričela izdajati na vseh rešilnih postajah tablete proti gripi. To so Bimolin, ki je kemoterapevtik z virusnim delovanjem in C vitamin, ki povečuje odpornost organizma, predvsem dihalnih organov.

Zato obveščamo delavce v Železarni naj se v primeru kakš- nih koli kataralnih znakov (glavobol, nahod, kašelj, tempera- tura) obrnejo na regionalno rešilno postajo, kjer imajo na razpolago ustrezna zdravila.

Le na ta način bomo gripo zajeli v njenem zgodnjem sta- diju in preprečili komplikacije (pljučnica, srčna obolenja, revmatizem ipd.). Na drugi strani pa bomo zmanjšali bolni- ško odsotnost, kar predstavlja za podjetje dobro proizvo- dno, za samega delavca pa boljši osebni dohodek.

V pripravah na 8. kongres Zveze sindikatov Slovenije, ki bo novembra letos, so že v javni razpravi trije dokumenti in sicer: Poročilo republiškega odbora Zveze sindikatov Slo- venije o delu med kongresoma, Spisek predlaganih kandidatov za člane republiškega sveta in nadzornega odbora Zveze sin- dikatov Slovenije in Spremembe in dopolnitve statuta Zveze sindikatov Slovenije. Predvsem bi veljalo nekaj misli posve- titi osnutku sprememb in dopolnitev statuta Zveze sindikatov Slovenije. Ta pozornost je potrebna še toliko bolj, ker mo- rajo biti predlogi za spremembe in dopolnitve statuta poslane republiškemu vodstvu sindikata do 30. oktobra.

Statut, ki bo na 8. kongresu doživel določene spremembe in dopolnitve, je bil po množični javni razpravi v sindikalnih organizacijah sprejet na drugi konferenci Zveze sindikatov Slovenije 1970. Že takrat je konferenca odločila, da naj bi se le-ta uporabljal do naslednjega kongresa Zveze sindikatov Slovenije. Pri tem moramo vsekakor poudariti, da je statut precej pripomogel k nadaljnjemu organizacijskemu in vsebin- skemu izpopolnjevanju sindikalnih organizacij. Na osnovi te- ga so namreč sprejeli svoje statute tudi vsi sindikati posa- meznih dejavnosti Slovenije na svojih kongresih, na načelih tega statuta pa so bili izdelani tudi pravilniki v večini osnov- nih in občinskih organizacijah.

Sindikati sestavni del družbenoeko- nomskega in političnega sistema

V razpravah v sindikalnih organizacijah na različnih nivo- jih, so obravnavali vsebinsko ustreznost sedanjega statuta današnjemu sistemu samoupravljanja in političnim potrebam organiziranosti ter konkretnemu delovanju oziroma sploh vlogi Zveze sindikatov Slovenije. V teh razpravah so ugotovi- li, da večina načel in konkretnih določil sedanjega statuta ustreza in da je tudi XXXI. ustavno dopolnilo k republiški ustavi SR Slovenije, ki govori o sindikatih, v zasnovi uskla- jeno z načeli, ki so navedeni v programskem delu statuta Zveze sindikatov Slovenije. Te razprave pa so tudi opozorile na nekatera vprašanja, ki jih je potrebno v statutu urediti ali na novo ali drugače kakor so urejena doslej. Pri tem je predvsem mišljena uskladitev z določbami statuta posamez- nih sindikatov, vključitev nekaterih novih elementov delegat- skega razmerja in nekatere določbe, ki naj še povečajo učin- kovitost organizacije.

Povsem razumljivo je, da nekatere spremembe in dopol- nitve statuta izključno zasledujejo najpomembnejšo nalogo: sindikat napraviti še učinkovitejši. Za samo dejstvo, da te- meljna načela, ki so usklajena z že omenjenim XXXI. ustavnim dopolnilom, utemeljujejo sindikat kot sestavni del druž- benoekonomskega in političnega sistema, narekujejo, da se v statutarnih določilih Zveze sindikatov Slovenije zagotovi učinkovito uresničevanje interesov delavskega razreda. Če je sindikat po programu Zveze komunistov, prostovoljna mno- žična organizacija delavskega razreda, njegov instrument in njegova volja, potem mora sindikat tudi v svoji statutarni koncepciji to zagotoviti. Najbrž pa je odveč poudarjati, da sam statut tega še ne zagotavlja, pač pa lahko s svojo na do- sedanjih izkušnjah grajeno organiziranostjo, usklajeno z ustavnimi dopolnili in s preudarno razvojno zastavljenimi na- logami in cilji, pomeni že del uspeha. Prav to pa zahte- va, da o osnutku sprememb in dopolnitev statuta Zveze sin- dikatov Slovenije poglobljeno in zavzeto razpravljajo v osnov- nih organizacijah sindikata predvsem tisti, ki pomenijo ve- čino v tej organizaciji, to je delavci, neposredni proizvajalci.

Najbrž ne bom pretiraval, da danes, ko govorimo o osnut- ku sprememb in dopolnitev statuta, še velik del članstva ne pozna statuta Zveze sindikatov Slovenije, sprejetega pred dve- ma letoma. Dejstvo je namreč, da se sindikalni odbori in po- samezni člani sindikatov v naši konkretni praksi še borijo in zavzemajo za nekaj, kar je zelo natančno organizacijsko in vsebinsko opredeljeno že v dosedanjem statutu. Zato tudi statut ni potreben celovite vsebinske spremembe, temveč sa- mo nekaterih dopolnitev, ki predvsem zasledujejo učinkovi- tejšo vlogo sindikata pri uresničevanju tako imenovanih de- lavskih amandmajev. Največkrat se resnično neupravičeno je- zimo in kritiziramo sindikate, ker ne poznamo njihovih že s statutom opredeljenih nalog in ciljev, niti s statutom določe- nih svojih pravic in dolžnosti. Jasno, da se potem ob vsem tem izgubljamo v množici besede, ki ne vodijo iz slepe ulice. To poudarjam predvsem zato, ker je ravno sedaj prilika, ob javni razpravi o spremembah in dopolnitvah statuta Zveze sindikatov Slovenije, na čemer so in bodo grajena tudi pravi- lila osnovnih organizacij in občinskih vodstev sindikatov, da spoznamo statut, na drugi pa da iz svojih dosedanjih izku- šenj in prakse, predlagamo kaj se mora v statutu še spreme- niti in dopolniti, da bo sindikat res kar najbolj učinkovita masovna organizacija delavskega razreda.

Če izhajamo iz temeljnega načela statuta, da je Zveza sin- dikatov sestavni del družbenoekonomskega in političnega si- stema in iz tega, da je najmasovnejša politična organizacija delavskega razreda, potem moramo obravnavati statut, ki ob- ravna organiziranost, naloge in cilje ter pravice in dolžno- sti, v organizacijski povezanosti z uresničevanjem delavskih ustavnih amandmajev. Kajti ravno sindikati morajo v boju za sa- moosvoboditev delavskega razreda na temelju njegove neod- tuljive, neposredne pravice nad rezultati svojega dela, nad svojo presežno vrednostjo, nad svojim dohodkom, z ustavnimi amandmaji v roki pomeniti prvo borbeno linijo. In ravno statut Zveze sindikatov Slovenije morata to zagotoviti.

V

Me
polnj

V sk

Tova

Suro

Suro

Skup

Iz

nave

ki z

želez

ko s

sebn

proiz

iz bl

razvi

šega

mo

Iz d

Suro

Poliz

Topl

Kov

odk

Hlac

Jekl

Siva

Meh

Vzm

Žičn

Meh

izde

Sam

Blag

Proizvodnja združenega podjetja Slovenske železarne v septembru in izvrševanje proizvodnega načrta v 9 mesecih

Mesec september je bil v izpolnjevanju proizvodnih načrtov log manj uspešen, kot bi lahko pričakovali.

V skupni proizvodnji je bila realizacija naslednja (v %):

Tovarna	Izdelek	izvršitev v septembru	izvršitev v 9 mesecih
Surovo železo	Jesenice	92	88
	Store	126	101
	Skupno	98	91
Surovo jeklo	Jesenice	94	94
	Ravne	106	98
	Store	96	98
	Skupno	96	95
Skupna proizvodnja	Jesenice	92	93
	Ravne	108	100
	Store	102	98
	Skupaj	96	95

Iz skupne proizvodnje so navedeni ločeno samo podatki za proizvodnjo surovega železa in jekla, ker nam lahko služijo za oceno dela posebnosti, ker so osnova za proizvodnjo in ker ti podatki iz blagovne proizvodnje niso razvidni. Vsa uspešnost našega dela je pa razvidna samo iz prodaje. Prikaz o

skupni proizvodnji je zanimiv tak kot je tudi zaradi tega, ker se vidi, kako močan vpliv ima na skupen uspeh v združenem podjetju železarna Jesenice.

V pretečenem mesecu in v devetih mesecih letošnjega leta so slovenske železarne izdelale za prodajo:

Izdelek	Tovarna	izvršitev v septembru	izvršitev v 9 mesecih
Surovo železo	Store	167	99
	Jesenice	147	74
Polizdelki	Ravne	74	59
	Skupaj	98	64
Toplo valjano jeklo	Jesenice	93	106
	Ravne	107	106
	Store	108	100
	Skupaj	99	104
Kovano pal. in odkovki	Ravne	82	94
	Jesenice	76	89
Hladna predelava	Ravne	151	143
	Store	88	87
	Skupaj	79	91
Jeklolitina	Jesenice	30	96
	Ravne	100	98
	Skupaj	96	97
Siva litina	Store	92	91
	Jesenice	30	96
Meh. obdelani valji	Store	63	72
	Ravne	108	108
Vzmeti - vzmetni listi	Jesenice	93	93
	Ravne	65	87
Zični izdelki	Store	95	117
	Skupaj	67	89
Samotni izdelki	Jesenice	97	112
	Store	98	114
	Skupaj	97	113
Blagovna proizvodnja	Jesenice	89	98
	Ravne	97	95
	Store	111	98
	Skupaj	95	98

Mesečni rezultat je najslabši na Jesenicah. Ker je bila o tem dana že podrobna analiza v 41. številki z dne 13. oktobra, pogledimo raje, kako je bilo na Ravnah in v Štorah.

Na Ravnah sta oba osnovna obrata, jeklarna in valjarna delala zelo dobro in je svled tega tudi dobro izpolnjen načrt skupne proizvodnje.

Zaradi pomanjkanja naročil v kovačnici za 1.800 tonsko stiskalnico ter namenkega zadrževanja nerentabilne proizvodnje v mehanski obdelavi (pnevmatska orodja), je pa slabše izpolnjen načrt blagovne proizvodnje, kjer precej zaostajajo tudi za devetmesečnim načrtom. V 9 mesecih zaostajajo za 3.137 ton blagovne proizvodnje, kar je nekaj manj kot tretjina mesečnega proizvodnega načrta. Da bi dosegli letni načrt, bi morali v naslednjih mesecih izdelati po 11.523 ton. Doslej je znašala letos najvišja mesečna proizvodnja 11.050 ton in je malo verjetno, da bi do konca leta priranjali lahko nadomestili. V zadnjih mesecih tudi ni izgledov, da bi se stanje na tržišču bistveno menjalo. Pomanjkanje naročil se občuti tudi pri težjih odlitkih v livarni.

Veliko težav povzroča v proizvodnji večkratno spreminjanje programa. Kupcem, ki so slabši plačniki ne izvršujejo naročil.

V Štorah so presegli mesečni načrt skupne in blagovne proizvodnje ter so se v devetmesečnem izpolnjevanju načrta približali na 2 % izvršitvi. V skupni proizvodnji bodo v naslednjih mesecih zaradi kašnitve gradnje električne peči in zaradi enomesečnega remonta martinovke, bistveno zaostali. Ker bodo pa v valjarni valjali kupljene gredice in zmogljivosti je dovolj, bodo lahko

izvrševali proizvodni načrt samo, če bodo imeli dovolj vložka. Pretečeni mesec so dosegli doslej najvišjo mesečno blagovno proizvodnjo. Če bi toliko proizvajali še vse tri preostale mesece, bi lahko celo presegli načrtovano blagovno proizvodnjo.

Večjih problemov v pretečenem mesecu niso imeli v proizvodnji. Se vedno je občutno pomanjkanje delovne sile. Zaloge gredic tudi niso zadovoljive in vse težja je oskrba z rezervnimi deli ter drobnim reprimaterialom.

Če sedaj še z enakim merilom ocenimo možnosti železarne Jesenice za izvršitev letnega načrta blagovne proizvodnje vidimo, da bi morali proizvesti mesečno po 32.559 ton, če bi hoteli dosegiti letni načrt. To ni neizvedljivo, saj znaša maksimalno mesečna proizvodnja v letošnjem letu 32.759 ton.

Pri izvoznih obveznostih znaša trenutno indeks izvrševanja kumulativnega načrta 91 % in so v železarni Ravne presegli načrtovani izvoz po

količini. Nekaj slabši je vrednostni rezultat, saj znaša 84 % za združeno podjetje. V izvozu se bo stanje zadnje tri mesece gotovo popravilo, ker pričakujemo izboljšanje stanja v blagovni menjavi z državami SEV-a.

V eksterni realizaciji so slovenske železarne tako v mesečnem kot devetmesečnem izvrševanju v ugodnem položaju. Samo železarna Store nekaj zaostaja, saj dosega realizacija le z 98 % ob precej nižji poprečni ceni, kot so jo načrtovali. Železarni Jesenice in Ravne presega poprečno planirano prodajno ceno in tudi realizacijo.

Možnosti torej so in tudi realni pogoji so, da bi ob dobrem delu v naslednjih mesecih lahko izvršili letni načrt blagovne proizvodnje s 100 % in realizacijo s 102 %. Seveda je pri tem potrebno nekaj optimizma. Najbolj verjetno bomo pa dosegli blagovno proizvodnjo, če bo šlo vse po sreči, z 99 % in realizacijo s 101 %.

dipl. inž. Milan Marolt

Obvestila kolektivu • Obvestila kolektivu

DEŽURNA SLUŽBA		Telefon	
		v pisarni doma	
SOBOTA, 21. oktobra:			
dipl. inž. Miloš PIŠČANEC, martinarna	441	81302	
NEDELJA, 22. oktobra:			
dipl. inž. Dušan SIKOŠEK, energ. obrati	302	81130	
PONEDELJEK, 23. oktobra:			
dipl. inž. dr. Marjan GABROVŠEK, TKR	380	732	
TOREK, 24. oktobra:			
Zdravko CRV, valj. žice	852	760	
SREDA, 25. oktobra:			
dipl. inž. Ivo ARZENŠEK, pom. glav. dir.	401	500	
ČETRTEK, 26. oktobra:			
dipl. inž. Boris BERGANT, OPTIO	801	81628	
PETEK, 27. oktobra:			
Marjan MRAK, elektrojeklarna	884	81012	

Dežurna služba traja od datuma nastopa od 7. ure do naslednjega dne do 7. ure. Kolikor dežurnega ni v pisarni ali doma kličite glavnega vratarja na telefon 410. Morebitne spremembe dežurnih so razvidne iz obvestil, ki jih vsako soboto objavljamo na razpisnih deskah pri vseh vratarjih.

Tajništvo tehničnega in proizvodnega direktorja

Kalup za turbino HC Varaždin, izdelan po naročilu tovarne Litostroj iz Ljubljane

Mladi o sebi, svojih problemih, nalogah in perspektivah

Organizacija ZMS v ZOZD

Organizacijo ZMS sestavljajo vsi mladi delavci, ki pristopijo k njej in ki praviloma še niso dopolnili 27 let starosti. Organizacija ZMS sprejema sklepe in stališča ter se dogovarja za svoje delo prek rednih in občasnih oblik delovanja. V vseh teh oblikah organizacijskega delovanja samostojno sprejema stališča s področja njene dejavnosti in jih v demokratični razpravi preverja in usklajuje z vsemi drugimi družbeno-političnimi dejavniki.

Najvišji organ ZM v ZOZD je konferenca organizacije. Sestavljajo jo delegati, ki so predhodno izvoljeni na konferencah aktivov ZMS v TOZD po določenem ključu. Praviloma jo sklicuje predsedstvo ZMS ZOZD enkrat letno, lahko pa se skliče večkrat, če to narekujejo posebni pogoji. Konferenca ZM ZOZD sprejema okvirni program in smernice za delo organizacije ZMS v ZOZD. Postavlja akcijska in idejno-politična izhodišča za delo mladine v ZOZD ter sprejema pravila delovanja organizacije ZMS v ZOZD.

Redna konferenca izvoli predsedstvo ZMS ZOZD, nadzorni odbor, predsednika, sekretarja, delegate za OK ZMS, sprejema finančni načrt in potrjuje bilanco organizacije ter kritično ocenjuje preteklo delo. Glasovanje je javno, volitve pa lahko javne ali tajne. O delu konference se vodi zapisnik, katerega overovita dva overovalca.

Izvršni organ konference je predsedstvo konference, šteje poljubno število članov, mandatna doba traja praviloma dve leti s tem, da se na konferenci voli polovica članov, za dobo enega leta, druga polovica pa za dobo dveh let.

Predsedstvo ima predvsem naslednje naloge:

- izvaja program, ki ga sprejme konferenca,
- koordinira in usmerja delo aktivov in stalnih oziroma občasnih komisij,
- posreduje svoje iniciative višjim organom ZM,
- zadržuje svoje člane in pomoč aktivom,
- prevzema nase odgovornost za neizvrševanje ali nepravočasno izvrševanje sklepov konference in lastnih sklepov,
- sprejema osnovna stališča do vprašanj kot so: delitev dohodka, sprejem samoupravnih in normativnih aktov, izpolnjevanje samoupravnega sistema, nagrajevanje, informiranje, važnejše poslovne odločitve,
- postavlja in voli člane stalnih in občasnih komisij,
- voli blagajnika ZMS v ZOZD,
- odobrava in potrjuje vprašanja s področja materialno finančnega poslovanja ZOZD,
- imenuje stalnega zapisnikarja.

Vse te naloge morajo biti natančno opredeljene v pravih delovanju organizacije ZMS v ZOZD. V teh pravilih mora biti tudi detaljno določeno delo in odgovornost predsednika predsedstva, sekretarja, nadzornega odbora in delo ter sestav stalnih komisij. Ne nazadnje morajo biti v pravih delovanju organizacije ZMS definirane tudi stalne in občasne oblike delovanja ter finančno materialno poslovanje organizacije ZMS v ZOZD.

PREDLOGI DOLOČIL O AKTIVU ZMS, KI NAJ JIH VSEBUJE STATUT ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA

1. Aktiv ZM v organizaciji združenega dela je družbeno politična organizacija, ki deluje samostojno in skladno s statutom ZMJ, ZMS, ter svojimi pravili in delovnimi programi, ki jih sprejema na rednih letnih konferencah in drugih, oblikah svojega delovanja.

2. Zveza mladine uresničuje svojo funkcijo in vlogo v samoupravnem sistemu TOZD zlasti v naslednjem:

- da samostojno sklicuje sestance svojega članstva in obravnava vprašanja, ki zadevajo koristi posameznika, celotne delovne skupnosti ali aktivov ZM,
- da daje svoja mnenja in predloge ob sprejemanju ali spreminjanju statuta in drugih splošnih aktov organizacije združenega dela: o proizvodni, kadrovske, socialni, samoupravni in drugi problematiki v TOZD in ZOZD o katerih morajo razpravljati samoupravni organi,
- da je eden od političnih nosilcev priprav za volitve članov organov upravljanja,
- da pred odločitvijo organov upravljanja obravnava tista vprašanja in programe, ki zadevajo neposredno interese članov delovne skupnosti in da o tem posredujejo samoupravnim organom svoja stališča,
- da predlaga odpoklic posameznih članov, če ti ne delujejo v skladu s splošnimi gospodarskimi cilji podjetja in interesi neposrednih proizvajalcev,

- da daje pobudo za sklic organov upravljanja,
- da omogoča voljenim članom v organe ZM družbenopolitično izobraževanje (seminarji, šole).

3. Samoupravni organi TOZD in ZOZD so pri sprejemanju svojih sklepov dolžni obravnavati stališča aktivov ZMS ter jim omogočiti ustrezne pogoje za nemoteno in učinkovito delo s tem:

- da aktivom ZMS zagotavljajo ustrezne prostore za redne in izredne sestance,
- da posameznim članom aktivov priznajo nadomestilo OD za odsotnost z dela zaradi organizacijskih in drugih funkcionalnih potreb,
- da omogoča članom ki sovoljeni v družbeno politične organizacije občine, republike ali zveze, da se lahko udeležujejo uradno sklicanih sej in jim v času odsotnosti z dela priznajo nadomestilo osebnega dohodka,
- da dajejo aktivu ZM na vpogled poslovne podatke in druge vires, ki jih rabijo za svoje delovanje,
- da zagotovijo potrebna sredstva za osnovno dejavnost ZM in družbeno, za politično izobraževanje in ostalo aktivnost posameznikov oziroma aktivov.

4. Samoupravni organi so dolžni obveščati aktiv ZM o svojih sejah ter mu s posredovanjem gradiva omogočiti aktivno sodelovanje pri kreiranju poslovne in samoupravne politike TOZD oziroma ZOZD. Posredujejo sprejete sklepe in poročila o izvrševanju sklepov, pisмено pa so dolžni odgovoriti na predloge in ugovore, ki jih je posredoval aktiv Zveze mladine.

5. Predsedniku aktivov ZMS omogočajo udeležbo vseh sej samoupravnih organov ne glede na čas zasedanja.

6. Ravno tako mu omogočijo nadomestilo OD za čas, ki ga uporabi za delo v ZM med rednim delovnim časom s tem da se le-ta časovno določi.

Mladi komunisti o tezah za tretjo konferenco ZKJ

V četrtek, 5. oktobra je bila druga seja aktivov mladih komunistov občine Jesenice, na kateri so obravnavali teze za tretjo konferenco ZKJ. Na seji so izvolili petčlanski sekretariat aktivov in sprejeli pet bistvenih področij svojega delovanja.

Uvodni referat o tezah za III. konferenco je podal član občinskega komiteja ZKS Jesenice in predsednik občinske konference ZMS Miro Lapanja, ki je nekatera področja navedena v tezah tudi konkretiziral in tako spodbudil mlade komuniste in goste, da so konkretno razpravljali, predvsem o nalogah komunistov v naši občini.

Med gosti je bil poleg sekretarja občinskega komiteja ZKS inž. Stefana Nemca tudi Zvone Filipovič, ki je predlagan za delegata na III. konferenci. Le-ta je v svoji razpravi poudaril, da je bistveno v pripravi na konferenco delovanja članov ZK med mladino, odnos ZK do mladih in njihove organiziranosti, medsebojni odnos, skupni cilji in skupne akcije. Pri tem je omenil nekatera področja, ki jih je po njegovem mnenju ZK preveč zanemarila, predvsem področje šolstva in idejne vzgoje.

Mladi komunisti so v razpravi poudarili predvsem potrebo po stalnem in organiziranem sprejemanju mladih v ZK, njihovem usposabljanju in njihovih konkretnih akcijah med sovrstniki. Po nekaterih konkretnih predlogih za delo aktivov je sekretarka aktivov Slavka Mulej poudarila pet bistvenih področij delovanja mladih komunistov. Ta področja so člani naglašali na obeh dosedanjih sejah:

- vključevanje mladih v Zvezo komunistov in družbena dogajanja, kar je stalna naloga ZK in ZMS;
- razprava o socialni diferenciaciji, ki naj bi se odvijala predvsem pri reševanju vsakdanjih problemov in težav mladih iz sosednjih republik in mladih v dijaških domovih, posebno pa mladih učencev v gospodarstvu, s poudarkom na učence pri zasebnikih, kjer je največ nerešenih vprašanj;
- družbeno in splošno izobraževanje ter usposabljanje mladih;
- kadrovanje na vseh področjih in
- vključevanje mladih komunistov v interesne dejavnosti, to so kultura, šport, zabava in druge specializirane organizacije.

Vsebinsko je bila seja aktivov uspešna, žal pa je bila udeležba tudi tokrat slaba in verjetno bo treba spregovoriti tudi o odgovornosti mladih članov ZK, ki naj bi bili najbolj usposobljeni in pripravljeni za družbeno delovanje predvsem med sovrstniki.

Skupna seja predsedstva ZMS in komiteja ZKS: več mladih v ZK

V torek, 17. 10. 1972 je bila skupna seja občinskega komiteja ZK Jesenice in predsedstva občinske konference ZMS Jesenice. Na seji, ki je trajala dobre tri ure, so člani obeh organov razpravljali o tezah za III. konferenco Zveze komunistov Jugoslavije in sprejeli konkretne zaključke za akcijo obeh organov.

Povzetek tez za III. konferenco je na seji podal predsednik občinske konference ZMS in član komiteja ZK, Miro Lapanja, ki je ocenil pobudo ZK, da razpravlja o mladi generaciji, kot zelo pomembno za dejavnost mladih.

V razpravi so sodelovali Stefan Nemec, Miro Ipavec, Jaka Klinar, Rabzel, Franc, Taler, Zlato Vogrič, Ljubo Jasnič, Dušan Pleš, Miro Lapanja in Zdravko Ramuš. Večina razpravljavcev je poudarila, da je bila doslej ZK premalo prisotna med mlado generacijo, da je družbena skrb za delo mladih v specializiranih organizacijah prešibka, da je potrebno sprejeti konkretne akcijske programe za delo med mladimi, mladi generaciji dati možnost za vsestransko afirmacijo na osnovi znanja, predvsem pa so vsi soglašali, da je potrebno v enoletnem obdobju sprejeti v Zvezo komunistov vrsto sposobnih mladincev, za kar sta dolžni skrbeti obe organizaciji. Četudi bo ta sprejem množičen, je potrebno poskrbeti za usposabljanje novih članov, jih konkretno zadolžiti za delo na posameznih področjih, zraven pa skrbeti, da bo sprejem mladih v ZK stalna skrb obeh organizacij. Zveza komunistov mora posvetiti več skrbi akcijam mladih, se zavzeti za boljše materialne pogoje specializiranih organizacij. Oba organa sta podprla program dela aktivov mladih komunistov, s pripombo, da ga bo potrebno še bolj konkretizirati. Na seji so se zavzeli za to, da dobi tudi ZMS ustrezni amandni v zvezni in republiški ustavi, ker vidijo v tem možnost za večjo afirmacijo organizacije.

Oba organa sta sprejela sklep, da bosta storila več na področju štipendiranja v občini in si prizadevala za združitev sredstev za štipendije, saj zdaj ostanejo v marsikateri delovni organizaciji neizkoriščena.

Na koncu je predsednik konference ZMS izrazil zadovoljstvo, da je prišlo do skupne seje in da je vse več akcij obeh vodstev, da pa je potrebno več podobnih akcij tudi v krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah.

Dopisujte v Železarja

Rubrika za vas

Sodelavec iz žičarne nam je poslal spodnje vprašanje, na katerega smo dobili ustrezen odgovor na kadrovskem sektorju.

VPRAŠANJE: Že 25 let sem zaposlen v predelovalnih obratih v obratu žičarna. Končal sem dveletno metalurško industrijsko šolo. Razen tega, da se mi dveletno šolanje ne šteje v delovno dobo, je bilo dveletno šolanje popolnoma brezpredmetno. Nimam nobene perspektive za napredovanje, moja tarifna postavka pa je enaka postavki ostalih sodelavcev, ki so se na tem delovnem mestu priučili, oziroma so celo na boljšem, ker niso izgubili dveh let za šolanje. Zakaj šolamo poklic žičarja, ki nima nobenega priznanja.

ODGOVOR: Nagel gospodarski razvoj doma in v svetu je v zadnjih desetletjih tolikšen, da se ne samo v manj razvitih deželah, pač pa tudi v najbolj razvitih deželah izredno prizadevajo za šolanje čim večjega števila mladih strokovnih delavcev v vseh smereh in stopnjah. Zavedajoč se teh resnic, so se že v prvih letih po osvoboditvi pri nas široko odprla vrata šol. Le-te so se glede na objektivne pogoje — materialne in strokovne — iz leta v leto širile. Zato ni slučaj, da se v zadnjih letih še posebno intenzivno dela na ustvarjanju objektivnih pogojev vsem mladim generacijam, da dosežejo neko poklicno usposobljenost, glede na njihove intelektualne sposobnosti in prizadevanja. Brez tisočev novih šolanih strokovnih kadrov se je le težko predstavljati napredek.

Zaradi naglega razvoja znanosti in tehnike, se je v Železarni že prva leta po osvoboditvi v osnovi in v bistvu spremenilo gledanje na strokovne kadre, predvsem na metalurške kadre. Vse do tega obdobja je bilo gledanje na metalurške poklice — talilce, valjavce, žičarje itd. podrejeno miselnosti, da se ti poklici lahko samo priučijo skozi dolgoletno prakso. (KID je šele v letu 1938 ustanovila svojo »obratno nadaljevalno šolo«, ki jo je dokončalo le nekaj desetletij učencev kovinske stroke). Po letu 1945 so se v sedanji poklicni šoli odprli oddelki za uk livarjev, talilcev, valjavcev, žičarjev itd., ki delujejo še danes. V tem obdobju je bilo sicer tudi več suhih let, ko teh oddelkov ni bilo, prav tako pa so kontinuiteto šolanja spreminjale tudi razne reforme in kadrovske politike.

Zaradi pomembnosti in vse večje strokovne zahtevnosti v metalurških — predelovalnih poklicih, se v Železarni v zadnjih treh letih izredno prizadevamo, da povečamo število učencev prav za metalurške poklice.

Za Železarno bi bilo idealno, če bi že danes imeli na vseh ključnih in strokovno zahtevnih delovnih mestih delavce s poklicno šolo. Pri tem mislimo predvsem na talilce, valjavce, žičarje, hladno valjavce itd. Žal pa moramo danes ugotavljati, da smo kljub razširitvi šolstva in vsakolet-

nem povečevanju diplomatov iz strokovnih šol, še vedno v kadrovskem primanjkljaju. Pomanjkanje strokovnih kadrov je tako Železarno kot večino podjetij v preteklosti in še dandanes prisiljevalo k iskanju drugih rešitev, t.j. predvsem, da po hitrem postopku (nekaj mesecev) priučimo ustrezne kadre. V tem pa je tudi protislovje, o katerem sprašujete. V Železarni se s takim stanjem srečujemo praktično na vseh področjih, le da je obseg neke večji, neke manjši. Ob tem pa se OD oblikujejo in delijo po delovnem mestu, ki ga posameznik opravlja. Vrednotenje zahtevnosti delovnega mesta je ocenjeno s kategorijo. Iz poslovnika komisije za kategorizacijo (ki ga je sprejel DSZ 1. 8. 1968) pa je med drugim razvidno, da se kvalificirana delovna mesta kategorizirajo od 4. do 7. kategorije, visoko kvalificirana delovna mesta in skupinovodje pa od 7. do 10. kategorije. Ta opredelitev kategorij se je v letošnjem letu delno spremenila, s tem ko je odbor za nagrajevanje na predlog odbora za kadre sprejel sklep, da se diplomanti poklicnih šol s sprejemom v Železarno lahko razporedijo najmanj na delovno mesto 5. kategorije. V ilustracijo navajamo, da so vsa delovna mesta v proizvodnji in vzdrževanju, ki zahtevajo poklicno izobrazbo, kategorizirana med 5. in 10. kategorijo. S tem pa ne trdimo, da je v celoti dano priznanje »poklicu«. Pri vrednotenju poklicnega delavca ali priučenega delavca, tehnika itd., pa je potrebno gledati kompleksno na vse faktorje, ki na delovnih mestih vplivajo. Ne bi se mogli popolnoma strinjati s trditvijo posameznikov, da diploma kateregakoli že, apriori določi vrednost posameznika, pri tem pa ne bi upoštevali rezultatov dela, ki morajo postati osnova za vrednotenje posameznika.

Po drugi strani pa je v preteklosti kot še danes regularna šola za metalurške delavce omogočala mladim, da se z nedokončano osnovno šolo že pred svojo polnoletnostjo usposobijo za zahtevne metalurške poklice. Večina teh se vključuje v delo z izučenim poklicem že pred dopolnitvijo

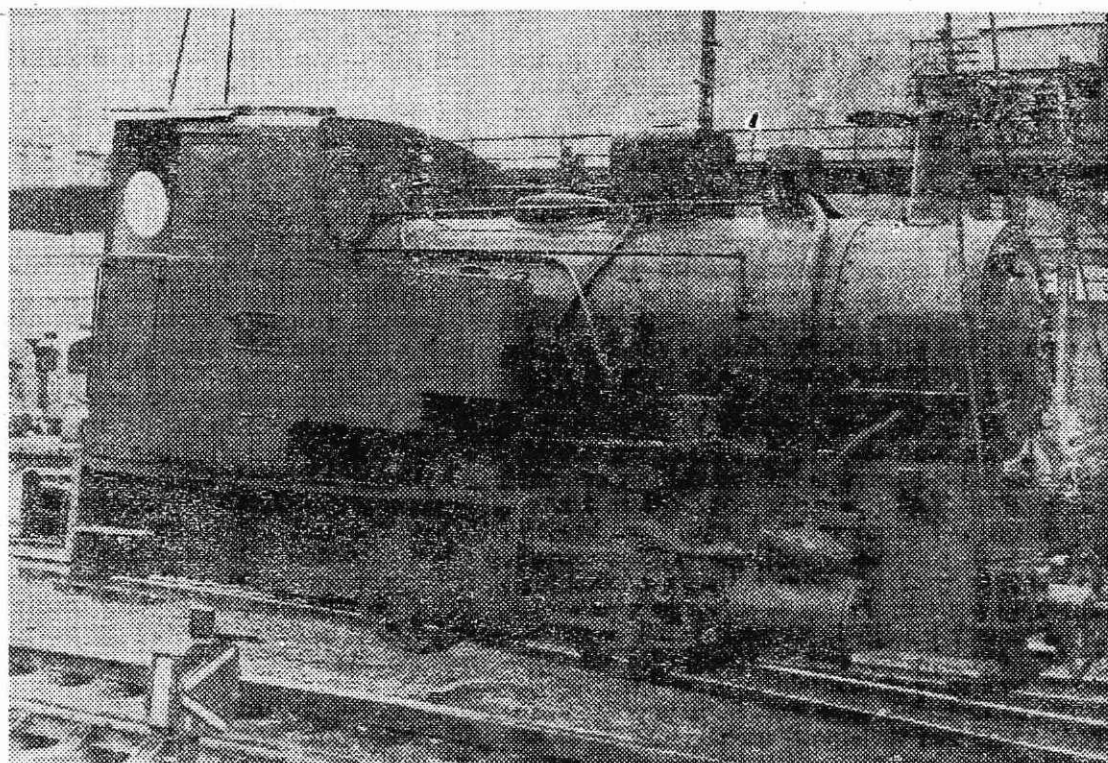
18. leta starosti, medtem ko se priučeni delavci po sicer hitrem postopku praktično pričnejo priučevati šele po tem letu. Menimo, da je tudi to določena prednost.

Kakšne so možnosti napredovanja? Na primer: ključavničar ima v Železarni možnost, da po rezultatih dela in prizadevanja napreduje najmanj iz četrtega ključavničarja do ključavničarja specialista oz. do skupinovodje. Žičar iz žičarja 5 do žičarja 8 kategorije. Z dopolnilnim šolanjem pa še višje. V DE predelovalni obrati vas je (brez letošnjih diplomantov) zaposlenih 67 nekdanjih diplomantov poklicne šole, od teh je z dopolnilnim šolanjem (delovodska šola, tehnična šola) in brez napredovanja v rang pomočnikov delovodij in delovodij 19

sodelavcev. Pri tem nismo upoštevali napredovanj izven vaših obratov. To navajamo predvsem zato, da podkrepimo dejstvo, da imajo diplomanti poklicnih šol poleg osnovne možnosti napredovanja mnogo večje možnosti od priučenih delavcev za napredovanje do visokokvalificirane žičarja navzgor. Prav pa je, da pri napredovanju dosledno spoštujemo 152. člen statuta, ki govori: »Vsi člani delovne skupnosti imajo ob enakih pogojih enako pravico do napredovanja. Osnovni principi za napredovanje so dejanska strokovna izobrazba in delovna sposobnost, odnos do dela in sodelavcev ter delovni staž v tovarni. Delovne sposobnosti delavcev se presoja edino le po uspešnem izvrševanju zahtev delovnega mesta.

Železarski globus

AVSTRALIJA — Za graditev 1100 km dolgega plinovoda s premerom 820 mm je naročila avstralska družba Australian Gas Light Co. v japonskih železarnah 200.000 ton cevi v vrednosti 54 milijonov dolarjev. Ker avstralske železarne niso polno zaposlene, protestirajo skupaj s sindikati proti temu uvozu in zahtevajo, da proizvedejo te cevi doma. Pri tem bo imela važno vlogo vlada, ki bo odločila ali je mogoče proizvesti takšne cevi v Avstraliji. V tem slučaju bo treba plačati carino v višini 35 % ali 15 milijonov dolarjev in nižja cena japonskih železarn ne bo več konkurenčna.

Lokomotivo s številko 8556, so 12. oktobra upokojili

Samoupravni organi v preteklem tednu

39. seja odbora za plan in finance

Predsednik odbora za plan in finance dipl. inž. Janez Komel je sklical 39. sejo odbora v torek, 17. oktobra 1972, na kateri so obravnavali tale vprašanja:

1. Pregledali so sklepe prejšnje seje in ugotovili, da so izvršeni ali pa se izvajajo, ker so daljšega značaja.

2. Sprejeli so poročilo direktorja za proizvodnjo o proizvodnih rezultatih v septembru in ugotovili, da planske naloge niso bile izpolnjene, predvsem zaradi okvare ogrevne peči v valjarni žice. Samo zaradi tega je zgubljen približno 3500 ton proizvodnje valjane žice, od tega pa kar 2000 ton za prodajo. V prejšnjem mesecu smo tako odpravili 27.425 ton izdelkov in za to iztržili 112.050.193 dinarjev.

3. V zvezi s poročilom direktorja za proizvodnjo so zahtevali od obratovodje

elektro jeklarne, da podrobneje obrazloži vzroke za izredno visoko specifično porabo kokila v minulem mesecu.

4. Obravnavali so poročilo direktorja za proizvodnjo o proizvodnih uspehih I. dekad oktobra, ki pa tudi ni zadovoljliva, saj je program skupne proizvodnje izpolnjen le 78,3 %, blagovne 72,1 %, odpravili pa so 74,8 % planirane blaga.

5. V zvezi s poročilom o proizvodnji v I. dekadi tega meseca so ugotovili, da se remontni na ogrevnih in talilnih pečeh v naši železarni, katere izvaja Vatrostalna iz Zenice, ne opravljajo po predvidenih programih in vedno

zelo kasnijo, zaradi česar je proizvodnja v martinarni postala že problematična in kritična. SM peč št. 6 so popravljali kar 26 dni, za popravilo peči št. 2 pa tudi predvidevajo 20 dni. Takšno stanje zlasti v martinarni ni več vzdržno, saj za normalno obratovanje nimajo dovolj peči ali pa morajo delati samo z malimi pečmi kar jim močno zmanjšuje proizvodnjo. Samo v teh nekaj mesecih drugega polletja so izgubili na ta račun približno 7500 ton proizvodnje, kar pa do konca leta ne bodo mogli nadoknaditi. To je toliko bolj zaskrbiljujoče, ker je martinarna plan za I. polletje izpolnila 100 %.

Menili so, da bo treba sprejeti ustrezne ukrepe ter naročiti tehničnemu direktorju, da to stori in pri Vatrostalni doseže, da izpolnjuje pogodbene obveznosti.

Sestanki delovnih skupin

29. 9. — MARTINARNA — KOLOMAR — LIVNA JAMA — Na znanje so vzeli obvestilo obratovodstva, nato pa so govorili o koriščenju delovnega časa in disciplini. Delavce, ki niso najbolj disciplinirani so opozorili, naj spremenijo odnos do dela, ker bo to v korist njim samim in kolektivu. Nadalje so razpravljali o varnosti pri delu ter se zavzemali za red v livni jami. Delo je treba opraviti na bolj varen način. Žerjavovodje v livni jami vprašujejo kdaj bodo urejene klimatske naprave na livnih žerjavih. Žerjavovodje, zaposleni na malih žerjavih, predlagajo, da je treba v kabinah sedeže urediti tako, kot jih ima večina žerjavov v železarni. Delovno skupino zanima kdaj bo urejena hala stare valjarne žice za pripravo livnih voz.

9. 10. — TRANSPORT — MALI — AVTOMOBILSKI PREVOZI — Razpravljali so o obvestilu službe za varstvo pri delu glede nepravilnosti pri kamionskih prevozi. Vsebinsko dopisa je posredoval šef delovne enote tov. Košir. Pri tem je zlasti opozoril, na interne predpise o dovoljeni hitrosti v železarni in sicer 5 km na uro v obratu, do 10 km na uro med obrati in po zoženih cestah ter po cesti na primer vratar na Beli — jeklovlek do 30 km na uro. Vozniki so odgovorni pri nakladanju in za prevoz tovora iz obrata v obrat. Nadalje je bilo rečeno, da nihče ne more prisiliti voznika, da bi odšel na pot, če tovar ni pravilno naložen ali če je vozilo preobremenjeno. Voznik ima pravico, da v takem primeru pokliče predpostavljene, ki bo na mestu uredil zadevo skladno s temeljnim zakonom o cestno prometnih predpisih ter o varnosti pri delu. Šef delovne enote je opozoril na pomembnost obravnavane teme in odredil, da morajo biti z njo seznanjeni tudi vsi tisti, ki niso bili prisotni na sestanku.

Vodja delovne skupine je opozoril na bližnjo zimo na katero morajo biti vozniki pravočasno pripravljene. Vozila je treba pripraviti za zimske vožnje (zimske gume, snežne verige, svetlobne naprave, itd.). Nekateri vozniki so kritično ocenili vzdrževanje vozil in vodjo cestnega odelka tov. Šlibarja opozorili, da naj bi situacijo v delavnici po možnosti izboljšali. Skupina osmih voznikov je tov. Šlibarju postavila vprašanje, če bo Železarna tudi letos financirala tečaj za kvalifikacijo voznikov motornih vozil. Tov. Šlibar je povedal, da bodo to po vsej verjetnosti plačali, sicer pa se bo o tej zadevi pogovoril na kadrovskem sektorju, ter jih nato obvestil.

9. 10. — STROJNE DELAVNICE — ANTONIČ — PRIPRAVA DELA — Zavzemali so se za zmanjšanje nedokončane proizvodnje. Sklenjeno je bilo naj bi starejša naročila izgotovili, če je treba tudi z nadurnim delom. Pri večjih prevzemih naj dela med delavnicami hitreje potekajo. Po opravljenem delu je treba operacijske liste takoj oddati in organizirati hitrejši prevoz. V ta namen je bilo predlagano več ukrepov. Zlasti bo treba izboljšati pravočasno nabavo materiala in dovoz v delavnico na delovna mesta. Bolje bo treba izkoristiti delovni čas, zaželjena pa je tudi boljša povezava med operacijami — oddajanje operacijskih listov in prevoz. Izboljšati je treba medsebojno povezavo med mojstri ter vodji delavnic in George. Ob koncu sestanka so govorili še o izračunu norm, v strugarni, ki pokaže, da so nekateri delavci do 30 % pod normo. Zato je poprečje nižje kot v ostalih delavnicah. Tov. Burja meni, da je treba nekaj ukreniti za izboljšanje poprečja norme. Znova so poudarili, da je treba redno oddajati operacijske liste.

10. 10. — VALJARNA BELA — SOKLIČ — PROFILARNA — Proizvodnja kot odprava izdelkov v septembru nista bili doseženi. Tako, je bil proizvodni načrt dosežen z 99,51 %, plan odprave izdelkov pa le s 87,6 %. Še vedno jim primanjkuje kakovostni vložek, pogoste pa so tudi menjave oblikovalnih valjev, zaradi manjših količinskih naročil. Nekoliko boljši so rezultati glede storilnosti na delavsko uro ter pri izplenu. Tu so doseženi boljši rezultati kot v polletnem poprečju.

Delovna skupina zahteva odločne ukrepe zaradi vložka. Životarjenja zaradi pomanjkanja vložka ne morejo več prenašati. Vsi akcijski programi, ki jih predlaga vodstvo obrata za večjo proizvodnjo in boljšo kvaliteto ter jih sprejemajo delovne skupine, so že naslednji dan porušeni zaradi pomanjkanja ali neustreznega vložka. Za izpolnitev proizvodnega načrta zahtevajo samo ustrezen vložek v zadostnih količinah in naročila. V zvezi s tem zahtevajo ustrezen odgovor. Oblikovalci na tretjem stroju so opozorili na dotrajanost orodja. Dobili so pojasnilo, da je novo orodje že v delu, iz boljšega materiala, dotlej pa bodo morali pri izdelavi kvalitetnih profilov uporabljati sedanje orodje.

10. 10. — ELEKTRODNI OBRAT — TERSEGLAV — ADJUSTAŽA — Mesečni plan je bil dosežen s 93 %. Poprečni dosežek norm znaša 16 %, stimulacija za doseganje plana pa 3 %. Z uvedbo

novega sistema ustvarjanja in delitve osebnih dohodkov, so se za okrog 7 % dvignile norme zavijalk in je važno, da so s tem seznanjene. Tako so opravili prehod iz skupinskih na individualno normo. V oktobru bodo adjustažo preselili iz starega obrata v nov prostor, tako da bo adjustaža samo v enem prostoru. Pri adjustažnih mizah bodo opravili tudi manjše izboljšave.

11. 10. — VEN — PREZELJ — PETRIČ — VEN JESENICE — Sestanek je bil sklican na zahtevo članov delovne skupine. Opozorili so na problem, ker v kopalnicah ni na razpolago dovolj tople vode in kopalnice niso ogrevane. Zaradi velikega števila ljudi zmanjka tople vode že ob 13. uri. Delavci zahtevajo odločne in čimprejše ukrepe. Pri pregledu naprav (stikalne omare v šamotarni) je bilo ugotovljeno, da so pogosto odprte. Vzdrževalci trdijo, da omare delavci iz šamotarne sami odpirajo. Predlagajo, naj bi vse tiste, ki jih bodo zalotili, da bodo pustili omare odprte, da jih kaznujejo, obratovodstvo šamotarne pa prosijo, naj delavce opozori, da ne bodo odpirali stikalnih omar.

12. 10. — VALJARNA BELA — LOGAR — PROFILARNA — Zaradi pomanjkanja vložka, prepogostih menjav oblikovalnih valjev in zaradi manjših količinskih naročil mesečni plan v septembru ni bil izpolnjen. Z doseženim izplenom, ki je bil sicer nekoliko boljši, še vedno niso zadovoljni, na kar pa je vplival vložek. Delovna skupina za izpolnjevanje planskih nalog zahteva vložek v ustrezni količini ter količinsko večja naročila. Oblikovalce na III. stroju zanima, kdaj bodo izgotovljena vodila za III. oblikovalni stroj, ki so bila naročena že v lanskem letu. Zanima jih tudi kdaj bodo dobili podložke od 0,10 do 0,50 mm, za zalaganje oblikovalnega orodja. Delovno skupino so ponovno opozorili na red in čistočo na delovnih mestih.

12. 10. — VALJARNA BELA — NOČ — PROFILARNA — K poročilu o proizvodnji in kvaliteti profilov so imeli naslednje pripombe. Zaradi slabih doseženih rezultatov v septembru je treba obrat oskrbeti s kvalitetnim in količinskim vložkom. Poskrbeti je treba za oblikovno ter količinsko zadostna naročila vsaj 50 do 100 ton ene dimenzije in oblike. Obe gornji zahtevi je treba realizirati, da bi lahko mesečno izdelali 1500 do 1700 ton profilov. Želijo odgovor. Ob koncu sestanka je bilo rečeno, da v obratu sicer prejema osebnih dohodek v poprečju železarne, vendar imajo neprijeten občutek odvisnosti od ustvarjanja osebnega dohodka drugih obratov, zaradi neizpolnjevanja lastnih planskih nalog. Delovna skupina zahteva, da se pospeši uresničevanje zahtev obravnavanih v prvi in drugi točki dnevnega reda. Vprašujejo, kaj je z ženskimi garderobami in higienskimi prostori.

S sej sindikalnih odborov

JAVORNIK I

Sestnajsta seja sindikalnega odbora je bila v četrtek, 12. oktobra. Najprej so pregledali zapisnik zadnje seje in ugotovili, da so uspešno izvedli izlet v Brda. Tov. Ljuta je govoril o akciji za gospodarsko stabilizacijo in povedal, da je kljub stalnemu pomanjkanju ljudi in povečanemu planu v primerjavi z lanskim letom proizvodnja v porastu. Še vedno je prisotna miselnost, da bo obrat ustavljen. Peč, turbino in ostale naprave bo treba bolj vzdrževati, prihodnje leto pa bo 14-dnevni remont. Delati bo treba ob sobotah in redeljah, da bi pred remontom zagotovili jeklovleku vložek in obenem paziti, da ne bo lomov in okvar. Glede delovne sile poizkušajo probleme življenjsko reševati. Dobro vedo, da je nočno delo še bolj težavno, ker primanjkuje ljudi, delovodje pa delajo na vseh delovnih mestih. V razpravi je bilo reče-

no, da bi morali v težjih obratih dobiti vsaj toliko ljudi, da bi naloge izpolnili.

V drugem delu seje so se pogovarjali o večeru za upokoence, ki naj bi ga organizirali 18. novembra. V ta namen so sprejeli več sklepov in zadolžitev. Odobrili so de-

narno pomoč sodelavcema Pajnterju in Baumanu, ki že dalj časa bolujeta. Ob koncu seje je predsednik sindikalnega odbora kritično ocenil delo članov sindikalnega odbora na sestankih delovnih skupin. Meni, da vse premalo prenašajo zahteve ljudi na se-

jo sindikalnega odbora in obratno, premalo posredujejo podatkov delovnim skupinam s sej sindikalnega odbora. Vsi tudi ne predstavljajo sindikalne organizacije v delovnih skupinah in prav tako tudi niso uspeli, da bi se delavci obračali do njih, ker so premalo aktivni. Predsednik Zupan je posredoval informacijo o zadevi sodelavca Koušca in govoril o gradivu, ki je

pripravljeno za sejo TO OO sindikata Železarne in s tem v zvezi o nalogah, ki jih bo treba rešiti ob ustanavljanju temeljnih organizacij združenega dela. Imenovali so še komisijo, ki bo pripravila predlog za odlikovanje sodelavcev, ki so bili upokojeni v lanskem in letošnjem letu. V komisiji so sodelavci: Markelj, Jereb, Bauman in Zupan.

Sindikalni izlet sodelavcev elektrodnega oddelka

Strojni vzdrževalci iz elektrodnega obrata so v soboto 7. in nedeljo 8. t. m. organizirali sindikalni izlet v Žusterne pri Kopru. Izleta se je udeležilo osem članov.

Po končanem delu v Železarni, smo se zbrali v soboto ob 5. uri zjutraj na dogovorjenem mestu in z osebnimi avtomobili zdrveli proti cilju.

Zelo zgodaj ob 8. uri smo prispeli v Koper, kjer smo zajtrkovali. Pot smo nadalje-

vali proti Žusterne. Tam smo si najprej ogledali bazen, ki nam je bil zelo všeč. Za začetek smo se razdelili v dve skupini in se pomerili v kegljanju. Po kegljanju pa se nam je prilegel bazen, kjer smo se kopali do kosila. Tu pa smo tudi srečali sodelavke in sodelavce upravnih služb, s katerimi smo bili že stari znanci. Po kosilu je sledil ogled mesta Kopra, ki si ga je vsak po svojem vtisnil v spomin. Po večurnem ogle-

dovanju mesta nam je teknila večerja.

Začela se je zabava s plesom do pozne ure. Nekoliko utrujeni smo se s plesišča odpravili spat.

Naslednji dan smo se po zajtrku zopet osvežili v bazenu. Približno ob 11. uri pa smo zapustili Koper z namenom, da se odpeljemo v Postojno. Toda najprej smo si ogledali Predjamski grad, kjer smo v bližnjem gostišču

tudi kosili. Ker je že sleherni od nas poznal in videl Postojnsko jamo smo se dogovorili, da bomo pot nadaljevali proti domu. Zadnje postajališče je bilo v Naklem, kjer smo se ob dobri večerji in vrčku piva pogovorili o marsičem.

Vsi srečni in zadovoljni smo odšli proti domu z željo, da bi bilo čimveč takih in podobnih skupnih izletov.

COKO

V Železarni začetek pravega samoupravljanja

(Nadalj. s 1. strani)

odtujljivo pravico do samoupravljanja naredila za splošno prakso družbe, kot eno od sredstev v boju za razvoj svobodnega in združenega dela, kot akt najširšega družbenega dogovora in našega samoupravnega sporazumevanja. S svojim delom, samoupravljanjem, opredeljevanjem odnosov v delitvi, s svojim osebnim zavzemanjem, bomo uveljavili takšne odnose in takšen način ter organizacijo proizvodnje in družbe, v kateri nobenemu posamezniku ne bo možno odvzeti rezultatov njegovega sodelovanja pri delu — niti s pomočjo dominacije, eksploatacije ali na katerikoli drug način prisvajati rezultate tujega dela.

V tej zvezi sta grupi za samoupravljanje pri tovarniški konferenci ZKS in tovarniški odbor sindikata razpravljala o izvajanju sedanjih samoupravnih aktov Železarne.

Ugotovitve so bile naslednje:

Prvo in zelo važno je to, da je sicer statut Železarne prilično v redu za sedanji čas. Posamezni členi urejujejo do neke tudi bližnjo prihodnost. Drugo pa je vprašanje, koliko ga ljudje — proizvajalci, kakor tudi višje organizacije, poznajo. Samo zelena krjižica nam malo koristi, če njeno vsebino premalo poznamo, če določil ne bomo ob vsaki priložnosti, če na ta določila ne opozarjamo tistega poprečnega proizvajalca, ki mu je glavno le delo. Odločanje pa prepušča po svoji pameti ljudem, ki so plačani zato. Nobena družba ni popolna brez odstopanj, tudi naša ne. Vprašanje je predvsem kakšne cilje, za kakšen način, za čigav interes so temeljni akti družbe prisvojeni in kako se izvajajo.

V nadaljevanju bomo skušali dokazati, da je naš temeljni akt časa primeren, da imajo posamezniki in skupine precejšnje možnosti vpliva, a se to slabo ali sploh ne dogaja. Vsled tega prihaja do kršenja brez posledic za kršilca. Vsako kršenje pa udari posameznika, skupino ali skupnost. Predvsem bi morale biti do teh vprašanj aktivne tiste strukture sindikalne organizacije, ki so članstvu najbližje. Člani ZK pa smo odgovorni kot politična sila v boju za uresničevanje vseh sprejetih načel.

Drugo je, kako deluje po načelih, ki jih določa statut, naša samoupravna organizacija. Precejšnje težave nastopajo že v samostojnih komisijah v obratu. Do neke mere so te komisije primorane delovati, ker jih v to silijo službeni dolžnosti obratovodja. Koliko pa so samostojne in koliko je pristne iniciative, ki naj sproti razrešuje konfliktna situacije, je vprašanje. Vodenje teh komisij direktno in neposredno prizadene počutje v obratu.

Naslednja stopnja je samoupravljanje v delovnih enotah. Ta točka je najšibkejša v našem sistemu. V delu teh organov se poznajo pomanjkljive in premajhne pristojnosti. V nekaterih primerih pa bi prav te pristojnosti zaradi slabe kadrovske zasedbe, celo težko uresničevali v praksi.

Glede delovanja centralnih samoupravnih organov, komisij v pogledu uresničevanja statutarne določil nimata bistvenih pripomb. Tu se pozna utečenost.

Vprašanje je zase pa je uresničevanje določil statuta na nivoju delovnih skupin. Od časa, ko je bil sprejet statut, to je od 30. julija 1970, smo v tovarni ukonili delovne skupine. S tem smo razširili samoupravne pravice na vse neposredne proizvajalce. Na čelu delovnih skupin je vodja delovne skupine, ki po svoji službi dolžnosti skrbi, da vsak član kolektiva tudi resnično deluje v tako širokem, demokratičnem sistemu. Tu se po ozki poti srečujeta pravica in dolžnost. Verjetno smo do sedaj vse premalo prostora namenili v našem statutu prav tej organizaciji neposrednih proizvajalcev. Zato je naša dolžnost, da v nadaljnjem razvoju samoupravljanja prav tej strukturi posvetimo večjo pozornost. Zavedati se moramo, da je v našem interesu tehnološko izpopolnjevanje proizvodnega procesa in krepitev proizvodnih sil ter dvig produktivnosti dela. To je pogoj tudi za to, da premagamo siromaštvo ter da usmerjamo proizvodne sile in razvoj človeških potreb, na stečaj odprimo vrata pridobitvam znanstveno — tehnološke revolucije; postati moramo njeni uporabniki in nosilci. To terja od nas, da delamo, upravljamo in delimo tako, da bomo lahko stalno posodabljali svoja delovna sredstva, da se bomo neprestano tehnično izobraževali, da bomo odpirali pota znanosti in strokovnim ljudem, da bomo uvajali moderno organizacijo dela in učinkovito poslovaje. Ne bomo pa dovolili, da bi se za samoupravljanjem skrivala samovolja in neodgovornost za ravnanje, razmetavanje pri razpolaganju z družbenimi sredstvi, prav tako pa tudi ne poskusi, da bi kdo izkoriščal samo pozitivne učinke svojega dela, tveganja za negativne poslovne učinke pa valil na druge delovne ljudi in njihove organizacije ali družbeno-politične skupnosti.

V svojih medsebojnih odnosih, pri delu in odločanju moramo ravnati tako, da bomo zagotovili sebi in drugim svobodo izražanja, mišljenja in izrekanja o vseh vprašanjih, ki so skupnega pomena. V procesu sprejemanja samoupravnih odločitev se moramo svobodno dogovarjati, izražati svoja mnenja in prepričanja, da bi tako krepili sodelovanje pri iskanju skupnih interesov in da bi preprečili vsiljevanje posameznih stališč in interesov drugim ljudem. V našem neposrednem interesu je, da omogočimo in zagotovimo pravico do kritike in drugačnega mišljenja.

Dolžni smo, da s samoupravnimi akti in z načinom dela samoupravnih organov in teles zagotovimo take odnose, da človeka ne bo mogoče poklicati na odgovornost, da ne bo trpel samovolje in se mu ne bo neupravičeno poslabšal osebni in delovni položaj samo zaradi tega, ker je v procesu samoupravnega odločanja in dogovarjanja svobodno izražal svoje mišljenje in kritiko.

Vse te misli so bile izražene na posvetih z vodji delovnih skupin, obratovodji in kolegijem. Te razgovore je vodila komisija za samoupravljanje pri tovarniški konferenci ZKS. Od 281 vodij delovnih skupin in obratovodij se je razgovorov udeležilo 179. V razpravi je sodelovalo 63 udeležencev. Zato lahko trdimo, da je problematika sistema samoupravljanja, ki je bila izrečena, plod širokih razgovorov znotraj kolektiva.

Ob oceni doseženega in možnega nadaljnjega razvoja samoupravnih odnosov v sedanji strukturi, sedanjih rezultatov, konfliktov, pomanjkljivosti in bodočih akcijah, imamo in moramo imeti stalno pred seboj kot osnovno orientacijo že sprejete ustavne spremembe in tudi že priprave na drugo fazo ustavnih sprememb.

Ne gre tu, da bi obravnavali ustavne spremembe, kot celoto. XXI. in XXII. dopolnilo ustave sta v sedanji fazi zelo nujna, lahko bi rekli ključna, saj z realizacijo teh dveh dopolnil odpiramo nove razvojne dimenzije razvoju samoupravnih odnosov. Če do danes nismo obravnavali ustavnih sprememb in formiranih interesov in da bi preprečili vsiljevanje posameznih stališč in interesov drugim ljudem. V našem neposrednem interesu je, da omogočimo in zagotovimo pravico do kritike in drugačnega mišljenja.

Le-ta že ob pregledu odkriva vso širino in zahtevnost razreševanja celovitosti vsebine dela in istočasno zahteva nujno integracijo strokovnega in političnega dela.

Današnji aktiv političnih organizacij predstavlja pristop k široki obravnavi uveljavljanja XXI. in XXII. ustavnega dopolnila in formiranja TOZD v Železarni. Zaradi tega je nujno opredeliti nekatere poglede teh razvojnih predvsem s političnega vidika.

1. Vsebine ustavnih amandmajev predstavlja celovitost gospodarjenja v najširšem pomenu besede. To pomeni nujno razumevanje cilja, ki se izraža v boljšem gospodarjenju in s tem v boljših rezultatih dela. Šele razumevanje vsebine amandmajev lahko predstavlja realno osnovo za uspešnost politične akcije, ki mora biti usmerjena v spremembo naše miselnosti, saj obračamo sistem prenašanja pristojnosti od zgoraj navzdol v dosedanji praksi, v prenašanje pristojnosti skupnih interesov od spodaj navzgor. Rezultati bodo v veliki meri odvisni koliko bodo politične organizacije prisotne, aktivne in uspešne.

2. Temeljne organizacije združenega dela predstavljajo osnovno celico vseh družbeno-ekonomskih odnosov z neodtujljivimi pravicami participacije na ustvarjenem dohodku. Torej so TOZD oblika, ki omogoča uveljavitev vsebine ustavnih dopolnil, ne pa kot cilj uveljavljanja ustavnih sprememb.

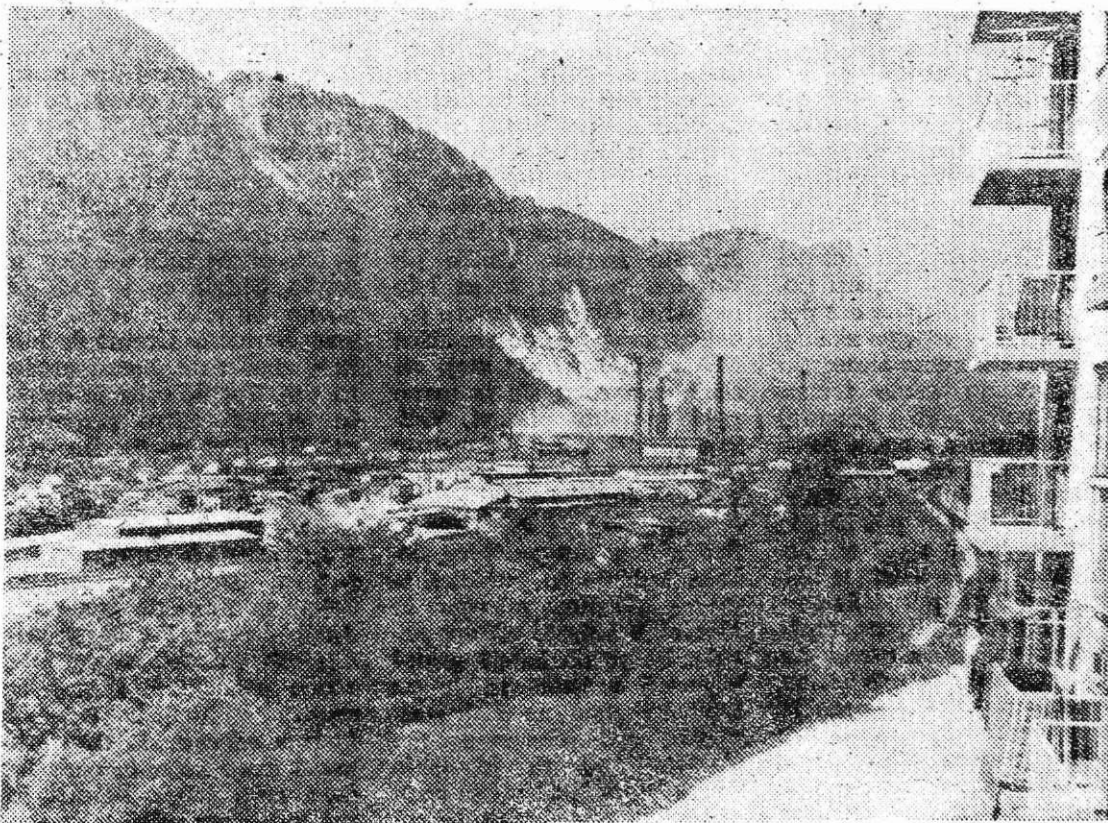
Formiranje TOZD pomeni istočasno logično nadaljevanje razvoja samoupravljanja na že doseženem nivoju. Ne strinjamo se z očitki, da smo zopet v reorganizaciji zaradi mode. Smo pa resnično v procesu dograjevanja, izpopolnjevanja in bogatenja že obstoječega sistema samoupravljanja.

3. Dosežki na področju samoupravljanja v Železarni so preko delovnih skupin in celotne samoupravne strukture postali integralni del življenja in odnosov članov delovne skupnosti. Zaradi tega nam formiranje TOZD objektivno in realno daje možnost za premagovanje dosedanjih pomanjkljivosti v sedanji strukturi, ki so v mnogem posledica nerazrešenih vsebinskih postavk že zapisanih v samoupravnih aktih in pomerijo eno glavnih nalog osnutka programa za formiranje TOZD v Železarni.

4. Neodtujljivost pravic in dolžnosti neposrednih upravljalcev je možno uveljaviti z neposrednim odločanjem v TOZD.

S tem pa dosegamo cilj ustavnih dopolnil. Ne strinjamo se z mišljenjem, da to pomeni atomiziranje gospodarstva ali podjetja, ker pomeni to le nerazumevanje vsebine. Saj prav to odločanje upravljalcev sprošča najširšo iniciativo vseh in mora pomeniti boljše gospodarjenje, višjo storilnost, boljše organizacijo, več samoupravnih odnosov in tudi več samoupravljanja.

(Nadalj. na 10.—11. str.)

Čeprav včasih zadimljena in temna — pa vseeno smo ponosni na svojo dolino

V Ljubljani in na Gorenjskem ga menda ni prodvojnega komuniste, ki ne bi poznal in se bo do svoje smrti spomnil po postavi majhne in drobne, toda po svoji odločnosti in hrabrosti že pred vojno daleč naokrog poznane tekstilne delavke Rezke Južina, poročene Dragar. Saj jih med ženskami v tedanjem delavskem gibanju glede neustrašenosti prav gotovo v vsej Sloveniji ni bilo enake.

Dne 16. novembra leta 1913 je v ljubljanski porodnišnici zajokal novorojenček. Tereziji Južina, po poklicu kuharici, se je rodila nezakonska hči Rezika. Kot otrok revne delavke se je mala Rezika že v svojih otroških letih seznanila z bedo in pomanjkanjem. Brž ko je le za silo dorasla, je postala tekstilna delavka in je tako do kraja okusila vso trdoto življenja delavca v tedanji kapitalistični Jugoslaviji. Že kot mladinka je postala članica naprednega delavskega kulturnega društva Svoboda v Črnučah pri Ljubljani in prav beda ter izkoriščanje delavskega razreda s strani domačih in tujih kapitalistov in pa vpliv tega naprednega društva sta naredila iz nje že v njenih zelo mladih letih zavestno in neustrašeno borko za pravico delavskega razreda.

Brezpravnost delavskega razreda in nesramno izkoriščanje delavcev s strani domačega in tujega kapitala sta izzvala v letu 1936 v Sloveniji

mogočen stavkovni val, ki je zajel skoraj vso Slovenijo in ni dosti manjkalo, da se ni spremenil v generalno stavko. V stavkah, ki jih je večji del vodila Komunistična partija, so sodelovali tekstilni, gradbeni, kovinski, tramvajski in lesni delavci, skupno nad 16.000 po številu. V tekstilni industriji, kjer so bile zaposlene večinoma ženske, se je stavka spremenila v pravi upor in so delavci in delavke, če izzamemo rudarje, prvič v zgodovini delavskega gibanja v Sloveniji tovarne tudi zasedli in ostali v njih mesec dni podnevi in ponoči. Velika tekstilna stavka, združena z zasedbo tovarn, je tedaj zajela nad dvajset tekstilnih podjetij v Kranju, Trzinu, Skofji Loki, Ljubljani, Vižmarjih in Gameljnah pri Ljubljani, Prebojdu in Mariboru. V njej je sodelovalo nad 8.500 tekstilnih delavcev in delavk. Končala se je šele potem, ko so posebej za to formirane formacije orožnikov in policistov — v Kranju, žarišču stavke s posebnim vlakom ob tretji uri zjutraj ob svitu žarometu — s silo vrgle delavce iz tovarn, pri čemer je prišlo do velikih spopadov med delavci in orožniki ter policisti v Kranju in Mariboru. Tudi tramvajski delavci in uslužbenci v Ljubljani so tedaj v svoji stavki zasedli tramvajsko remizo, vendar so jo že po nekaj dneh spet izpraznili, ker je uprava Električne cestne železnice ugodila njihovim zahtevam in se je stavka hitro končala.

Mile Smolinsky

S SVOJIM TELESOM JE ZAUSTAVILA VLAK

Rezko Dragar, ki je že pred tem vodila manjšo akcijo v tovarni F. Eirler v Ljubljani in je bila zato tudi odpuščena z dela, je tekstilna stavka zajela v Kranju, v žarišču stavke, in sicer v tovarni Jugobruna (sedanji Tekstilindus), kjer je po odpustu iz tovarne F. Eirler našla novo zaposlitev. Že pred stavko je opravljala razne važne in zapupne partijske posle, čeprav takrat še ni bila članica KP. Stavka, ki je trajala v zasedenih tovarnah in izven njih vsega skupaj okoli pet tednov, je postavila slehernega komuniste v podjetjih, ki so stopila v stavko, pred izredno težke in odgovorne naloge, kjer je bila borba zelo ostra, položaj pa izredno zapleten. Razpoloženje za stavko je bilo sicer med delav-

stvom zelo dobro, toda voditelji strokovnih organizacij, ki že od vsega začetka niso bili za večjo stavko, še posebej pa ne za zasedbo tovarn, so z vsemi silami delali proti stavki in za njeno čimprejšnjo likvidacijo. Delavstvo samo, po večini vaški proletariat in med njimi do osemdeset odstotkov žensk, je bilo po svoji organiziranosti razcepljeno na tri, ideološko različne strokovne organizacije ali pa sploh neorganizirane ter v veliki večini pod močnim vplivom klera. Oblast z močnimi orožniškimi in policijskimi oddelki in kler pa sta bila odločno na strani kapitalistov. Ti so imeli še v vsaki tovarni svoje inozemske mojstre in druge plačane zaupnike in podrepanike, ki so delavce z najraz-

ličnejšimi zvijačami in grožnjami odvrčali od stavke. V takih razmerah organizirati tako veliko stavko in pripraviti delavce do tega, da so vztrajali v zasedenih tovarnah skoraj mesec dni. Prehraniti skozi pet tednov nad 8.500 ljudi v veliki meri z družinami vred in doseči ob koncu stavke vsaj delno izboljšanje položaja za celokupno tekstilno delavstvo, čeprav kapitalisti sprva niso hoteli o tem niti slišati — to je bila sposobna izvesti samo Komunistična partija s svojim velikanskim ugledom, ki ga je uživala med delavci, in s svojim mogočnim vplivom na to delavstvo, čeprav je bila takrat po številu svojega članstva še izredno maloštevilna. Zgodovinsko dejstvo je, da je imela Komunistična

partija rat me tekstilne delavstveniki po kakih največ deset o članovendar j pravila orga stavko, več jo dila v o kraji velikam morallr tudi mialne zr Najsvjši lik — bora delav v tej ki je Dragar prav ta bila čl KP, njen statizer. ni, kje bila z nekaj po izbr skušala prava j prazni odpelj niškega orišča : ške vas, naloži in tekmi sur ne bi jetje p žarnine te vag cem soljubili drva, drugih j so pora stavk boru 30 dina prazni lovoli c gone. avski podjetj o klon htevo etja in

Janez
Brojan
starejši

V kraljestvu Visokega Atlasa

(Nadalj. s prejšnje številke)

Po polurni hoji v strmino se polurni hoji v strmino se pričnemo zopet polagoma spuščati po dolini podobni naši Trenti, kjer stoji kot globljak stisnjena vasica Rahema. Revno oblečeni otroci nas radovedno opazujejo. Prek gruščate planote nas pot v serpentinah vodi po skalnatem pobočju mimo terasastih tem pobočju mimo terasastih polj. Po dveurni hoji pridemo do naših nosačev z mulami na pobočju nekakega korita potoka Adrar, kateri na ravnini ponikne in pride v dolini zopet na površje. Tu so se nosači z mulami vrnili nazaj v dolino.

Naprej so nosili opremo in šotore nosači prek precej globokega potoka v zelo strmo, s snegom pokrito pobočje. Sneg je bil ponekod zelo mehak in se je udiral skoraj do kolen. Le počasi smo se dvigali po strmini navgor. Oprijemala se nas je že utru-

jenost. Na srečo je bilo vreme megleno in hladno. Rahlo je snežilo. V višini kakih 2500 metrov je postal teren nekoliko položnejši, tudi sneg je bil boljši. Kolona stotih planincev je bila raztegnjena nekaj sto metrov. Toliko jih verjetno tu gori še ni bilo naenkrat. Okrog pete ure popoldan prispemo do zavetišča Nehtner (3209 m), ki stoji na skalnatem robu, da je varno pred snežnim plazovi. Velikost zavetišča je 5x5 metrov in je last francoskega alpinističnega kluba. Spodaj zidano s kamenja, zgoraj lesepo. Spodaj ima dva prostora, nekaka kuhinja in jedilnica, z dvema dolgima mizama in klopi. V kotu je vdelana nekaka lestev po kateri prideš v gornji prostor. Tu je po sredini prehod, na obeh straneh pa so blazine za spanje. V tem prostoru je spalo okrog 50 ljudi. Ostali so spali v spodnjem prostoru in eni v šotoru. Ker so spodaj kuri-

li, smo bili zgoraj kot meso v dimniku. Spal seveda noben ni kaj prida.

Nedelja, 12. 3. — Jutro je bilo prekrasno brez oblaka. Nebo kot umito, obetal se je krasen dan. Ko se je zdanilo je bilo okrog koč vse živo in veselo. Slišala se je tudi že pesem in vriski. Vodja Roman Herlec iz Kranja že kliče v zbor tiste, kateri gredo na vrh. Pot do vrha je dolga še tri ure. Hitro razporedi vse. Kot prva gresta dva vodnika domačina, nato vodniki in reševalci, če bi bilo potrebno vsekati kako stopinjo v trd sneg ali napeti vrvi v strmem skalnatem terenu. Takoj za njimi pa gredo vsi drugi planinci. Pot nas je vodila ob začetku skozi zelo strmo pobočje prek skal in snežišč v daljših vijugah, kjer je od časa do časa brl mrzel leden veter in nosil ledena zrna snega. Po uri in pol hoje smo prišli v glavno strmino, na peščeno, sem ter

tja zasneženo pobočje in po njem na sedlo. Po nekakem hrbtu in naprej po ozkem grebenu pridemo v zadnje peščeno pobočje in po njem do vrha najvišjega vrha v Visokem Atlasu Toubkala 4165 metrov.

Veselje vseh je bilo nepopisno ob postavljeni železni piramidi na vrhu. Stiskanje rok je šlo v nedogled. Pri srčno smo si stisnili roke z našim vodjem Romanom Herlecom v zahvalo za njegovo tako prekrasno zamisel in izvedbo te krasne odprave. Zadolena je vesela slovenska pesem. Kar ne moremo in ne moremo verjeti, da je vse to res. Razgled z vrha je bil božanski. Obdaja nas polkrog prekrasnih s snegom pokritih vrhov, ki se zlijejo z nižjimi griči, ki prehajajo v zelene doline.

Na vrhu Toubkala je stalo sedemdeset slovenskih in hrvaških planincev in reševalcev ter avstrijski alpinist. Vrh Toubkala je podoben naši Mojstrovki, ali Grintavcu. Ena stran pobočja je zelo razčlenjena in lažje dostopna, druga stran pa pada v navpičnih granitnih stenah in grapah pokritih z debelo snežno odejo. Na vrhu smo izobesili tudi našo zastavo.

Ura je bila pol dvanaestih, ko smo se pričeli vračati. Navzdol je šlo hitreje in

smo prispeli v eni uri do zavetišča. Po kratkem okrepčilu pospravimo svoje stvari in se odpravimo v dolino, kamor smo prispeli v treh urah. Tam nas je že čakal poštni kombi in eden naših zdravnikov s »Katrcem«, katero so si izposodili v Casablanci. Opremo in ljudi sta zvozila do hotela Toubkal. Cesta se je že posušila in je šlo kar hitro, tako da smo bili ob 20. uri že vsi v hotelu. Tokrat smo šli vsi kmalu k počitku, saj prejšnjo noč nismo skoraj nič spali.

Ponedeljek, 13. 3. — Ob sedmi uri sta že pripeljala avtobusa. Naložimo vso opremo, se poslovimo in odpeljemo. Ob pol devetih smo se že odpeljali iz vasi Ansi proti Marrakechu. Skozi sotesko in prek prelaza Tizi-n-Tost, smo imeli krasen razgled iz avtobusa v vasice po strmih pobočjih. Pred Marrakechom se ustavimo za nekaj minut, saj je od tu najlepši pogled v pogorje Visokega Atlasa. V mestu se ustavimo za dve uri, da si ogledamo njegove lepote in zanimivosti in si kupimo še kak spominček.

Ob pol dvanaestih se odpeljemo iz mesta po isti poti do Casablance. Center Casablance je prekrasen, same nove stavbe, hoteli in stolpnice od osem do petnajst nadstropij. Zunanji deli mesta pa so zelo

Jesen Matečaj

obubo in Zadrže smo s časa, se nai dilo. Metališče li ob 20 uri. mo vsotrebno vimo stalo, k neslo našo leg Prek Galtarja višini m, po lo meo mon smo gluli na ob 20 pa nas opozor da se celonako p gled sam je mesto se je l

partija rat med celotnim tekstilnim delavstvom v Sloveniji so kakih deset do največ deset organiziranih članov. Zdar je ne le pripravila organizirala to stavko, hveč jo je tudi vodila vsa kraj do njene velikan moralne, če že ne tudi materialne zmage.

Najsvetjši lik komunista — borca delavske pravice v tej ki je bila Rezka Dragar, prav takrat še ni bila člana KP, pač pa le njen stajizer. V Jugobruni, kjer bila zaposlena, je nekaj po izbruhu stavke skušala prava podjetja izprazniti odpeljati s tovarniškega dvorišča štiri železniške vage, naložene z drvni in tekstilni surovinami, da ne bi podjetje plačevalo ležarnine te vagonov. Delavcem so ljubili premog in drva, drugih podatkih pa so pomislili stavkovnemu odboru 50 dinarjev, če izprazni dovolijo odpeljati vagonov. Delavski zaupniki v podjetju so klonili pred zahtevo podjetja in pristali na

to, da se ti vagoni izpraznijo in da jih lokomotiva odpelje.

Na tovarniško dvorišče je z bližnje železniške postaje prisopihala lokomotiva. »Ne, ne damo vagonov, dokler uprava ne ugodí našim zahtevam in ne podpiše kolektivne pogodbe! Vagoni so naše orožje!« je kričala tedaj Rezka Dragar in brez pomišljanja legla na tračnico pred drvečo lokomotivo. Njenemu junaškemu izgledu je sledilo še več delavk in na tračnicah pred drvečo lokomotivo je v trenutku ležala cela vrsta žena in deklet. »Samo preko naših trupel boste odpeljali vagonov!« so kričale na tračnicah ležeče delavke.

Zavore lokomotive so zaškrupale, da so zabočela ušesa, in gosta, bela para je puhnila daleč naokrog. Lokomotiva je obstala skoraj na mestu kakor prikovana — komaj meter ali dva pred Rezko, ki je ležala na tračnicah prva v dolgi vrsti ženskih teles.

(Nadalj. v prihodnji številki)

Jesen v tleh

obubo in zanemarjeni. Zadržali smo se tu le malo časa, se nam je že mudilo. Metali smo prispele ob 20 uri. Hitro uredimo vse potrebno in se odpravimo tisto, ki nas je poneslo tako lepo domovino. Prek Atlantika smo leteli v višini 10.000 metrov, pod nami je bilo morje. Ob 20.30 smo bili nad Valencijo, ob 20.45 pa nas po zvočniku opozorili, da se bližamo Barceloni. Kako prekrasen pogled nam je nudil na to mesto, se je kopalo v mor-

ju luči in avtocesta je izgledala kot dolga ognjena kača. Res božanski pogled iz zračnih višav, ki pa nam kmalu izgine izpred naših oči. Kako ne, saj jo naš mogočni srebrni ptič reže v ozračje kot za stavbo, plava po zraku s tako lahkoto in elanom, da bi si mislil, ko sedi v njem, da se sploh ne premika. Ob 22.05 uri smo že leteli prek Benetk, ob 22.25 pa smo se že spustili na našo zemljo in tako zaključili naše prekrasno popotovanje po Afriki.

KONEC

Toda kje daleč v minulosti je čas pred uro. V njem je vedro kakor nebo po nevihti, ki je šla mimo, ne da bi napravila škodo, in ki je samo umila sinjino neba, da je še lepša, še bolj čista, kakor je bila, preden se je na nebu pokazal prvi oblček in začel naraščati grozd za grozdom v vijoličasto siv, težek hudourni oblak in privlekel za seboj cel plaz takih oblakov.

Zato se čuti sproščene, ko govori dobrotniku o sebi.

»Da, petnajst let mi je bilo marca,« pripoveduje. Trinajstega leta se je rodil. Potem je prišla vojna in prvi italijanski vdor, niza pred dobrotnikom spomine in govori

o možeh, ki so se hoteli postaviti italijanski vojski po robu

o grozotah, ki so jih počeli italijanski vojaki, ko so se polastili vasi

o ustreljenih za pokopališkim zidom

o plamenih, ki so zajeli vas

o materi, ki ga je dveletnega otroka nesla v naročju v žalostnem sprevodu v Furlanijo

o plazu in viharju vojske, ki je podil Italijane z gora čez furlansko ravnino

o vrnitvi v domačo vas

o ruševinah

o hišah in hlevih, ki so jih jim morali graditi ujetniki

in o kapelici, ki so jo zidali sami v spomin ustreljenim

o poti v Judenburg, o ustreljenih v Judenburgu in o očetovem begu

o koncu vojne, o očetovi vrnitvi

o žalosti, ki jih je potrla, ko so jih odtrgali od svobodne domovine

TIGROVEC ŽEF

MIHA KLINAR

o nasilju, o fašistih
o kozjebradem jetičnem učitelju

o kozjebradcu, o kakršnih je govorila prerokba trentarskega študenta, da bodo prišli v slovenske kraje in prinesli gorje, kakršnega ljudje še niso pomnili

o streli, ki je udarila v italijanski spomenik na Krmu in sprostila divjanje fašistov

o očetu, ki so ga fašisti pretepli do smrti

o maminem trpljenju, ki jo je v minulih šestih letih postarala za desetletja

o sebi, ki ga je jetični učitelj pobil s palico, nato pa mu pljuval v usta

o novem učitelju, ki je prišel in otroke kaznoval s pitjem ricinovega olja, če so govorili med seboj slovensko

o Andreju, ki je postal njegov in Jankov vzor

o svobodi in sreči, kateri sta z Jankom tolikokrat sanjari, da jo bosta poiskala v deželi, ki sta jo čutila za grebeni in vrhovi triglavih gora, a sta raje postala tigrovec, najmlajša tigrovec v vasi

»Pa se je zgodilo. Andreja so zaprli...«

»Kakšna nesreča! To je udarec! Nenadomestljiv udarec! Nesrečni Andrej!«

»Da, to je udarec,« pritrjuje komisarju.

Komisarjeve modre oči so žalostne in zamišljene.

»Brez dvoma, Andreja bodo ugonobili! Ubili ga bodo... In Petra tudi!«

»Nimajo ga še v svojih rokah. Nikogar še nimajo,« pripoveduje, kar je slišal pod blazino borovcev nad prepodom.

Zadovoljen je, ker postane komisarjev pogled vedrejši.

Tudi komisar upa, da se bo Peter prebil in da se bodo prebili tudi drugi.

»Peter pozna gore,« pravi

»Da, Peter pozna gore,« pritrjuje komisarju.

Potem govorita o Primorskem.

Pravzaprav govori samo komisar, a Žef ga posluša.

Tako lepo še nikogar ni slišal govoriti o nesrečnih domačih krajih. Komisarjeve oči imajo poseben lesk, zdaj otožen kakor soški tolmuhi, zdaj razigran

kakor soške bržice. Tudi njegova govorica je taka, zdaj otožna in zamišljena, skoro šepet, potem svetla kakor slapovi in polna vere, da bo prišel čas, ki bo odpeljal Italijane tja dol pod Benečijo. Njegove besede so izbrane, lepe, kakor da bi bile pesem in ne navadna človeška govorica.

Kakšen človek! In kako prijazen!

»Govoril je z menoj kakor s sebi enakim. Pa je ugleden gospod.«

Tako razmišlja Žef, ko odhajata na postajo...

Potem stopita v vlak. V takem vagonu se Žef še ni peljal. Klopi so obložene v žamet.

»Na tej postaji mi je vselej hudo,« pravi komisar.

»Hudo?« ga Žef takoj ne razume, a komisar mu pokaže skozi okno proti gori.

»Tam je predor. Tu je zadnja svobodna postaja naše domovine, a domovina je tudi na oni strani predora pa vse do morja. Tam ob morju je moj dom.«

Potem komisar umolkne.

»Po domu se mu toži,« razmišlja Žef, ki še ne pozna domotožja.

Nato se vlak premakne. Kolesa udarjajo ob tračnice. Žef opazuje pokrajino. Gorski svet kipi v samo nebo. V ozko dolino je položena cesta in reka. Ve, da je to ena izmed obeh Sav. Spominja ga Soče, le da je ta čista, zelena reka brez tistega zelenkaste modrikastega sijaja, ki dela Sočo lepšo in najbrž drugačno od vseh drugih rek na svetu. Nekaj kredasto mlečnega je v barvi Soče, ta pa je zelena in prozorna do dna. Videti je skale in prod in celo ribe, ki bi jih tu lahko lovil kar z roko.

Na ribe misli, dokler reka ne švigne pod mostom na drugo stran proge in ozke doline ne skrije predor.

Potem se dolina razširi. Za nekim predorom se pod strmino, v katero je vsekana nasip s progo,

zasvetlika svetlo modra gladina, a že za naslednjim predorom, ko se vlak že ustavlja, zagleda Žef jezero, ki ga pozna z razglednic

»To je Bled,« pravi na glas... Da, kakor na razglednicah, le da je vse še mnogo lepše. Takih barv bi si nikoli ne mogel zamišljati. To je zares prava nebeška lepota... Nebo se ogleduje v jezeru in mu daje svojo modrino. Temna zenica otoka s cerkvico in ladje, ki drsijo proti tej zenici ali se oddaljuje od nje proti obrežju. Potem nizki gozdni hribi, ki prehajajo v visoko, z gozdovi poraslo in bogvekam v daljavo se izgubljačo goro na desni, nato široka vrzel, v kateri visi kakor na veliki gugalnici ravan s polji in naselji, in z gradom na skali... Toda vlak že vozi naprej. Jezero izgine. Za naslednjo postajo ugasne lepota v predoru, potem vlak vozi čez globoko senčno vrzel, kakor da je dan strmoglavil med skale v zeleno rečico in se zopet prikazal v penah slapu, ki pada čez skale...

»Se ena postaja, potem izstopiva,« pravi komisar.

»Že?« se spomni, da komisarju še ni povedal, da bi rad v Ljubljano, kjer ima strica.

»Morda naju čaka na komisariatu že Peter?«

»Peter?«

»Mogoče se je prebil tudi on?«

»O ko bi se,« pozabi Žef na Ljubljano, obenem pa ga prevzame pogled na veliko tovarno, ki je položena v ozko sivo dolino in ki je s svojimi visokimi dimniki podobna ogromnim orglam kakor v kaki cerkvi.

Kar tri tovarne so razporejene kakor v trikotniku v tej dolini...

Potem vlak spremeni udarjajoči zvok. Čez most vozi. Potem rezko zavilijo zavore in cvilijo, dokler se izza ovinka ne odpre velika in skoro kakor dolina široka postaja.

»Tu sva,« pravi komisar.

Na postaji je precejšen vrvež. Delavci so, ki se vozijo z vlakom v tovarno. S to množico hitita proti izhodu, takoj za izhodom pa se ga dotakne komisar.

»Semkaj!« pokaže z roko v desno na vrata v nizki kockasti stavbi, v katero vodijo ozka vrata.

V Železarni začetek pravega samoupravljanja

(Nadaljevanje s 7. strani)

upravne odgovornosti in reda. Ne nazadnje pa mora realno spodbuditi vso možnost realizacije različnih integracijskih procesov in koncentracije sredstev na osnovi čistih računov.

Izhajajoč iz teh osnovnih izhodišč lahko hitro ocenimo vlogo in mesto političnih organizacij. Boljše ali slabše razumevanje uveljavljanja ustavnih dopolnil, je v prvi vrsti odvisno od našega lastnega razumevanja, naše aktivnosti, pripravljenosti in zavzetosti. Realna je ocena o zahtevnosti dela, vendar nas to ne sme zavesti v skrajnosti, da je možno delo opraviti čez noč, ne strinjamo pa se tudi s tem, da bi zaradi zahtevnosti dela pomenilo zavlacanje z izgovorom o nujnosti izdelave nekakšnega dokončnega modela, ki ga sploh ni. Vsaka oblika razjasnjevanja pogledov v okviru programa, politično ali strokovno, pomeni korak naprej. To pa tudi hočemo. Zato naj bo današnji dogovor obveza za vse strukture v Železarni od oddelkov ZK, sindikalnih odborov, mladinske organizacije in drugih struktur za vsevrstne obravnave obstoječega materiala. Napačno bi bilo, da bi čakali kaj nam bodo odbor ali delovne grupe pri odboru, posredovali, čeravno bo vzporedno teklo tudi to delo. Iz programa je že sedaj možno opredeliti tista področja, ki bodo zahtevala politične opredelitve in konkretizacijo. Ni danes namen

podrobno obravnavati že konkretno podrobno obdelavo teh področij. Načelno pa se prav gotovo lahko opredelimo do nekaterih teh vprašanj, kot sledi:

— S formiranjem TOZD v železarni Jesenice uvajamo delegatski sistem.

— Prilagoditev samoupravnih struktur formiranju TOZD.

— Udeležba neposrednih upravljalcev v samoupravni strukturi z upoštevanjem prisotnosti mladih in žena. ■ ■

— Kadrovske priprave za volitve v letu 1973.

— Odnos do sprejetih samoupravnih aktov in uveljavljanje ter spoštovanje samoupravnega reda.

— Prilagoditev delovanja političnih organizacij nastalim pogojem in podobna vprašanja.

Vsa ta in še druga področja zahtevajo danes samo načelno potrditev, da lahko delo usmerimo v konkretizacijo. Poudarjamo, da samoiniciativnost in predlogi vseh struktur pomenijo pomoč pri uresničevanju nalog, ki so pred nami.

S širino naše aktivnosti bo delo olajšano, kvalitetnejše in bogatejše. Taka širina sodelovanja pa že predstavlja spoštovanje sprejetih dogovorov, kar bo izrednega pomena. Ob vsem, do sedaj izrečenem, moramo na kraju omeniti, da smo tovarna v ZPSZ, da delo v tovarni ne more biti odtrgano iz celote in da je koordinacija nujno

potrebna. Da celotna dejavnost na področju uveljavljanja ustavnih dopolnil v železarni Jesenice mora biti spodbudna tudi v okviru občine, regije, Slovenije in Jugoslavije s poudarkom predvsem pri razmišljanju in realizaciji integralnih procesov.

Iz navedenega lahko zaključimo naslednje: Če bomo poznali naše naloge, potem lah-

ko danes trdimo, da z njihovo uresničitvijo resnično postavljamo temeljni kamen za uresničevanje XXI., XXII. in XXIII. ustavnega dopolnila.

Računamo, da bo razprava dopolnila uvodne misli in usmeritev in se aktiv obvezal za naloge, ki iz današnjega dogovora izhajajo.

Jeseniški železarji prvi v Jugoslaviji uvedli delovne enote

MITJA ŽVAB, član republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, je v svoji razpravi dejal:

»Jeseniški železarji so bili prvi v Jugoslaviji, ki so uvedli leta 1962 delovne enote. To je bil začetek iskanja poti, po kateri bi samoupravljanje prišlo bliže k delovnemu človeku. Po uvedbi prvih delovnih enot so nastala razna nihanja. Najprej 5, potem 29 delovnih enot itd. Pred dve leti pa ste prešli na delovne skupine in vse analize kažejo, da je stvar zelo uspešna. Ne mislim govoriti o prednostih, ki so se pokazale doslej. Povedal bom le, da je bila rarejena analiza, ki jo je izdelal dr. Bogdan Kavčič. Ta analiza je pokazala, da se je na Jesenicah začelo pravo samoupravljanje. Te delovne skupine imajo pozitivne strani, zato morajo postati družbena praksa. Vaše ideje s področja samoupravljanja sprejemajo tudi druge delovne organizacije. Podjetja so se

prepričala, da je zelo pametno uveljavljati tak samoupravni sistem. Vsekakor pa se mora ta sistem še nadalje utrjevati. Tudi ideja, ki ste jo dali, da naj bodo sindikalne organizacije in ostale politične organizacije uvedene v statut, je naletela na ugoden odziv, in je že zajeta v 31. ustavnem dopolnilu.

Tudi vašo idejo v zvezi s

prekinitvijo dela, ki ste jo vnesli v statut, je pozdravil in sprejel tov. Kardelj, ki se tudi zavzema za legalizirano prekinitvijo dela po postopku, ki ga določa statut.

Pri delovnih skupinah pa mislim da morate paziti na osnovno idejo. Delovne skupine morajo obdržati svoj direktni kontakt z delavskim svetom temeljne organizacije in strokovnimi službami v temeljni organizaciji, brez posrednikov. Kajti vsi ti so tudi dolžni, da jim dajejo direktne odgovore. Kvaliteta je v tem, da delovna skupina dobi odgovor od tistega, ki ga vpraša. Razmišljati pa bo treba, kako vpeljati usklajevalni postopek, kar mora biti tudi določeno v statutu.

Mitja Žvab je nadaljevalno govoril o organiziranosti sindikata v temeljnih organizacijah združenega dela in o nekaterih dilemah, ki se pojavljajo ob oblikovanju TOZD.

Delovne skupine temelj na katerem bomo dograjevali delavsko samoupravo

Razprava Nika Soka

Kot je bilo omenjeno v poročilu, smo z uveljavitvijo XV. ustavnega dopolnila v železarni bistveno izpopolnili sistem samoupravljanja v celotni samoupravni strukturi. Najbolj pomembna pridobitev izpopolnjevanja samoupravljanja pa je bila vsekakor ustanovitev delovnih skupin kot osnovnih celic samoupravnega sistema. Osnovni namen ustanovitve teh delov-

rih skupin je bil omogočiti delavcem neposreden vpliv na odločanja v neposredni proizvodnji, zlasti pa, da se slehernemu delavcu omogoči sodelovanje v samoupravljanju. S tem namenom smo leta 1970 dopolnili naš statut, v katerem so dobile svoje mesto tudi delovne skupine z določenimi pravicami in dolžnostmi. V tem, več kot dve-

Uporabna spoznanja iz psihologije XV.

KRALJI LJUDSKIH MNOŽIC

Voltaire je zapisal: »Predsodki so kralji ljudskih množic.« S tem je najbrž hotel povedati, kakšno neverjetno moč imajo predsodki na mišljenje, čustvovanje in obnašanje preprostih ljudi. Raziskave so potrdile velik vpliv predsodkov na človekovo obnašanje, a obenem tudi jasno dokazale, da predsodki niso značilni samo za preprosto ljudstvo, ampak v večji ali manjši meri za vse ljudi, torej tudi za »družbeno elito«, h kateri se je Voltaire nedvomno prišteval. Zato je osupljivo, da je Voltairova izjava v tej luči sama na sebi predsodek, ki trdi, da so predsodki izključna lastnina in breme preprostega ljudstva, kar sodobne raziskave in praksa odločno zavračajo.

KAJ SO PREDSDOKI

Predsodki so tista stališča in trditve, v katere je človek trdno prepričan, čeprav niso v skladu z dejstvi in stvarnostjo; poleg tega so močno obarvani s čustvi, kar jim daje žilavo trdovratnost do vsakršnega spreminjanja. Človek bo torej vztrajal pri svojih predsodkih kljub vsem logičnim in razumskim argumentom, ki te predsodke pobijajo. Prav v tem se predsodki razlikujejo od zgrešenih (napačnih) pojmov, ki jih pod vplivom novih podatkov spremenimo, medtem ko na predsodkih togo in trmasto vztrajamo.

Predsodki so lahko pozitivni ali negativni, vendar se običajno ob pojmu predsodek misli na ne-

gativen odnos (neprijateljstvo, zasmehovanje, podcenjevanje).

PREDSDOKI DO NARODOV IN SKUPIN — ETIČNI PREDSDOKI

V naših sestavkih bomo zanemarili nepregledno vrsto predsodkov do različnih stvari in pojavov in se omejili le na tiste, ki vladajo med narodi in skupinami — torej na etične predsodke.

Znano je namreč, da so pri vseh narodih prisotni bolj ali manj intenzivni predsodki do drugih narodov in skupin. Zelo lepa ilustracija vsestranske razširjenosti in jakosti predsodkov je prav »trdnjava rasnega razlikovanja« — Južnoafriška Unija. Tamkaj imajo belci angleškega porekla predsodke do belcev holandskega porekla; oboji imajo predsodke do Židov; vse tri skupine do Indijcev; in vsi skupaj do zatirane črnske večine.

Tudi v Jugoslaviji kot mnogonacionalni skupnosti je po našem mnenju koristno spoznati nekatere mehanizme predsodkov, ki kalijo strpnost, enotnost in bratstvo med našimi narodi. Poleg tega smo lahko zainteresirani za etične predsodke tudi kot sodelavci železarne, v kateri je zaposleno precejšnje število ljudi različnih narodnosti.

Res je sicer, da velika večina raziskav o etičnih predsodkih izvira iz ZDA, kjer so objavili obširne in temeljite študije zlasti o predsodkih do črncev in Židov. Kljub temu bodo spoznanja, ki iz teh raziskav izhajajo, poučna in koristna tudi za nas.

VRSTE PREDSDOKOV GLEDE NA ČUSTVA IN RAZUM

Omenili smo že, da daje predsodkom pomembno značilnost ravno neskladnost med čustveno in razumsko komponento. To neskladje je ponekod večje in drugje manjše: bolj ko je poudarjena

čustvena plat na škodo razumske, bolj trdni, togi in nesprejemljivi so predsodki in narobe.

Najprej bi omenil predsodke, pri katerih je čustvena komponenta najmanj izrazita in ki nastanejo v glavnem zato, ker človek enostavno sprejema napačno in neupravičeno stališče družbe, v kateri živi. Da se ne bi razlikoval od drugih in si s tem nakopal morebitne neprijetnosti in težave, to napačno stališče zavestno ali podzavestno osvoji (potreba po konformiranju).

Imamo predsodke, ki so že bolj trdno zasidrani v človekovem obnašanju in nastajajo kot rezultat težnega zraščanja s tradicijami, vrednotami in načinom življenja v družbi. (Sem štejejo npr. ameriški avtorji predsodke belcev do črncev v južnih državah ZDA, kjer je rasna diskriminacija vseplošna, tradicionalna in nekako samo po sebi razumljiv način obnašanja.)

Najtežjo vrsto predsodkov pa srečujemo tam, kjer se porajajo vsled osebnega nezadovoljstva, nelagodnosti, nesigurnosti in agresivnosti. Ti predsodki so namreč močno nasičeni s čustvi, ki dobesedno zamračijo razumske razloge, zato je prepričevanje in logično argumentiranje v takih primerih sredstvo, s katerimi se hoče posameznik rešiti omenjenih osebnosti težav, in na tej poti sprostitev ga je težko zaustaviti ali vsaj preusmeriti. Predsodki te vrste so že skoraj organsko zrasli s človekom, so trden del njegove osebnosti. Primer najbolj zagriženih predsodkov na žalost niso le v preteklosti (recimo nemškemu nacizmu), ampak jih srečujemo ali o njih bomo prav vsak dan (spomnimo se samo zadnjih dogodkov na Korškem).

(Nadaljevanje prihodnjič)

F. Belčič, dipl. psih.

letnem obdobju delovanja delovnih skupin lahko vsestransko ocenimo njihovo vlogo in upravičenost ali neupravičenost njihovega obstoja. Se več, s tega stališča ocenjujemo lahko tudi pravilnost odločitve političnih organizacij kot pobudnic za organizacijo samoupravljanja na takih osnovah. Ne gre namreč zanikati dejstva, da smo bili v Železarni prvi, ki smo se odločili za tako organizacijo delavskega samoupravljanja.

V taki sferi poglobljenih samoupravnih odnosov je bil začetek delovanja delovnih skupin precej težaven. Srečevali smo se z različnimi odkloni, ki so bili odraz mentalitete ljudi. Ti pojavi so se kazali v obliki apatičnosti, nezainteresiranosti, raznih primerov zaviranja, odpora in negotovanja. Delo in aktivnost delovnih skupin je bilo tudi precej okrnjeno oziroma omejeno zaradi premajhne materialne osnove upravljanja — predvsem o bistvenih zadevah gospodarjenja v tovarni. Delovna skupina je lahko samo predlog kot informacijo sprejela na znanje, izrazila svoje mnenje toda brez pravice dokončne odločitve. To je bil tudi eden temeljnih vzrokov slabega dela in neaktivnosti nekaterih delovnih skupin. Veliko bolj pozitivno vlogo pa so delovne skupine odigrale pri urejanju vseh mogočih problemov povezanih z delom in življenjem v neposredni proizvodnji, na delovnem mestu. Tu so se oblikovala stališča do določenih vprašanj, ki so jih organi upravljanja dali v javno razpravo. Izraženih je bilo niz predlogov in mnenj v zvezi s proizvodnjo, osebnimi dohodki, higiensko tehnično varnostjo, reševali smo medsebojne odnose in socialne probleme. Mnogo teh predlogov in stališč so centralni organi tudi obravnavali in jih tudi upoštevali pri odločitvah.

Poleg omenjenih primerov pa je vredno omeniti kot odraz demokratične odločitve, razpravo o pravilniku za delovna priznanja v kolektivu, katerega so delovne skupine povsem ovrgle in predložile predlog, ki ga je delavski svet tovarne tudi sprejel. Enako so delovne skupine odločale o prispevku za pomoč Pomurju in z enotnim stališčem potrdile predlog samoupravnih organov. Iz te načelne ugotovitve lahko potrdimo, da so delovne skupine do sedaj povsem opravile svoj obstoj kljub temu, da niso bile vse enako aktivne oziroma delavne. Neaktivne so bile običajno tiste delovne skupine, kjer je bil vodja skupine osamljen, osamljen v takih okoliščinah, kjer denimo ni dobil podpore in pomoči od vodstva obrata, še manj pa od političnih organizacij kot je ZK, sindikat in mladina, ki bi mu morali nuditi pomoč in biti zainteresirani za aktivno delovanje delovne skupine. Te ugotovitve niso nič kaj prijetne, toda ne smemo jih prezreti. Brez

dvoma, da en vzrok pogojuje drugega, vsi vzroki pa prikazujejo negativno sliko celotnega stanja v obratu. Tega pa bi se moralo vodstvo obrata zavedati, kakor tudi vse politične organizacije.

Nasproti tem delovnim skupinam, ki niso povsem opravljale svojih dolžnosti pa je večina takih, ki so se redno sestajale, se pridrževale statutarne določil in delovale v okviru pravic in dolžnosti iz upravljanja. Ni slučaj, da so v teh obratih zelo aktivne politične organizacije in tudi vodstvo obrata, ki jim je veliko do tega in tudi čutijo potrebo, da se pereča vprašanja proizvodnje in drugi problemi rešujejo na samoupravni osnovi — v delovni skupini.

Brez dvoma, da v veliki meri pogojuje dobro delo delovne skupine tudi sposobnost vodje delovne skupine. Ta sposobnost ni samo v strokovnem znanju, temveč tudi v njegovi idejno politični vlogi. Pozitivna vloga delovanja delovnih skupin se ne kaže samo v tem, da rešujejo vse mogoče probleme v okviru dela in življenja v obratu, temveč je v teh skupinah mnogo manj nerešenih problemov, medsebojni odnosi so boljši in tudi počutje delavcev je ugodnejše.

Ta problem v zvezi z dobrim ali slabim delom delovnih skupin sem naimenoma želel osvetliti zaradi opozorila nam vsem, da ni iskati vedno krivde za slabo delo delovne skupine le pri vodji, temveč, da smo v precejšnji meri krivi mi, to je politični faktorji kakor tudi vodstva obratov, da ni bilo še več aktivnosti na tem področju.

Kljub temu pa sem mnenja, da smo lahko ponosni na naše delovne skupine. Prehodili smo že določeno pot in pridobili izkušnje kakor tudi povečali obzorje in sposobnosti upravljanja našega delavca. Te pridobitve se nam bodo koristno obrestovale v prihodnosti, pri nadaljnjem poglobljanju delavskega samoupravljanja.

Ko danes z današnjo konferenco pričenjamo široko javno razpravo o nadaljnjem poglobljanju socialističnih samoupravnih odnosov, se moramo zavedati, da vnašamo velike revolucionarne spremembe v Železarno. Z uveljavitvijo XXI. in XXII. ustavnega dopnila, se namreč popolnoma spreminja družbeno ekonomski položaj delovnega človeka. Zahteva dopnil, ki dajejo pravico delavcem, da neposredno sami odločajo o rezultatih svojega dela, pomeni spremembo pristojnosti. Vse to pa spreminja celotno doseženo samoupravno prakso. Iz tega vidika bo potrebno v prihodnosti vlagati veliko več političnega dela in angažiranosti vseh političnih faktorjev za pomoč delovnim skupinam v obratu. Najbolj pomembno pa bo pravilno tolmačenje priprav reorganizacije bodočega samoupravnega sistema v delovnih skupinah, na katere bomo prenesli vse težišče odločanja v okviru TOZD.

V tem je tudi velika odgovornost političnih organizacij, od katerih bo odvisno tudi pravilno delovanje delovnih skupin in bodočega samoupravnega sistema.

Zavedati se moramo, da to ne bo enkratna akcija, temveč stalna in neprekinjena politična naloga vseh političnih faktorjev v obratu. Sma-

tram, da kljub težki nalogi, ki stoji pred nami, smo lahko optimistični, ker imamo že zgrajen temelj, na katerega ne bo težko nadalje graditi. Ta temelj so naše delovne skupine, katere bomo morali še naprej negovati, da bodo sposobne izpolnjevati vse naloge, pravice in dolžnosti iz upravljanja.

Delovne skupine so postale pojem v zavesti delavcev

Razprava Antona Zupana

Komisija za samoupravljanje pri tovarniškem odboru sindikata je imela že več razprav v zvezi s samoupravljanjem v železarni Jesenice, tako, da so načelna stališča že obdelana. Smatram pa, v koliko želimo, da bodo ljudje še nadalje hodili na sestanke in se aktivno zavzemali za to, da moramo iti globlje. Stvari, ki smo jih obravnavali doslej, moramo poznati še bolj podrobno in natančno. Obravnavati moramo kritično predvsem slabe stvari in naše napake.

Ko smo prek letošnjega polletja razpravljali o samodoločil samoupravnih aktov, upravljanju in o izvrševanju smo poleg že povedanega prišli tudi do naslednjih ugotovitev:

Delovna skupina je in bo osnovna enota vsestranskega kontaktiranja. Različna uspešnost dela delovnih skupin pa je pogojena z vrsto dejavnikov. V veliki meri se v tem odraža nepravilno kadrovanje v preteklosti, ne glede na položaj. Sama strokovnost, brez pozitivne politične opredelitve, je za obstoj in poglobljanje našega družbenega reda vse premalo. Ta dosežena stališča bomo morali spremeniti. Ne samo stališča, tudi akte, ki te zadeve prav urejujejo. Na primer, naši predpisi dovoljujejo, da delavec, ki se iz katerega koli vzroka noče ali ne more samoupravno udeleževati, če je to njegova službena dolžnost, dobi opomin, ukor tja do izključitve. Zamenjati pa se ne more.

Naslednji vidnejši vzrok obstoja pri mlajših kadrih, če si niso pridobili znanja za delo z ljudmi z aktivnim udeleževanjem, v katerikoli organizaciji. To, kar jim nudimo mi, je dobro le v po- prečju.

Precejšnja nezainteresiranost hierarhične nadgradnje, ki jo bom v nadaljevanju skušal dokazati, podpira apatičnost podrejenih.

Zainteresiranost in pomoč organizacij v tovarni, predvsem sindikalnih odborov, ni tako močna, da bi paralizirala našete in ostale nasprotujoče dejavnike. To področje bomo morali še krepiti. Še bolj bomo morali zagovarjati tezo, naj bo iz vsake delovne skupine vsaj en član v sindikalni organizaciji, ki naj ga izvoli delovna skupina iz svoje sredine. Še večkrat bomo morali na dnevni red sej sindikalnih odborov vključe-

vati vprašanja delovanja delovnih skupin, predvsem kvaliteta delovanja. Še in še bomo morali govoriti o tem. Tu so ljudje, tu so naši proizvajalci, člani naše organizacije. Tu se interesi križajo v vseh smereh. Spoznavati jih, prisluhniti jim, jim pomagati do najboljših rešitev, do boljših delovnih pogojev, do bolj človeških odnosov na vseh ravneh ali področjih. Namen, delo delovne skupine je lahko tako vsestransko in široko, da tudi izgubi veljavo vsaka šablona. V tem organu ljudje čutijo osnovni odnos družbe do njih, njihovih pravic in sredstev, kar po svoji logiki tudi ocenjujejo.

Čas od ustanovitve delovnih skupin do danes, jim je dal svoj pečat. Postale so pojem, vrstle so v zavest delovnih ljudi kot njihova osnovna pravica, kot njihova tribuna, naš centralni živčni sistem, ki v nekaterih stvareh že odločilno deluje.

Našo prakso pa naj bi osvetlila dva primera:

1. Javna razprava po vprašanju novega sistema delitve OD. Komisija razpolaga s seznanom 62 delovnih skupin, ki se niso sestale.

2. Javna razprava za pomoč poplavljenecem Pomurja. Sestale si niso tri delovne skupine.

Smatramo, da je delitev OD za ljudi eno od najvažnejših vprašanj, pa je tu vseeno taka razlika. Ker je bil zapisnik seje naše komisije objavljen v Železarni, leta pa se je neobravnavano opredelila za kratenje osnovnih samoupravnih pravic, je pri vodstvih delovnih skupin nastal preplah. Zato je bil rezultat druge akcije dober. Ampak mimo prvega ne moremo. Ne moremo zato, ker nihče od odgovornih v tovarni ne zna, ne more ali noče priznati veljave naših samoupravnih aktov, ki jasno narekujejo posledice za tovrstno kršenje.

Prvi je kršil svojo dolžnost vodja delovne skupine, ker ni sklical skupine zaradi obravnave razpisane teme.

Drugi kršilec pa je več ali manj vsa naša hierarhija do najvišjih vrhov, ker prvega, vodje delovne skupine, ni predložila organom, ki so dolžni obravnavati delovne kršitve v tovarni. Vse izgleda, da imamo opravka z oportunizmom, saj ne poznamo nasprotnega primera.

Smatramo, da je to drugo kršenje nevarnejše od prvega. Ne moremo dopustiti, da

se meče v isti koš vodja delovne skupine, ki v redu opravlja svoje dolžnosti s tistim, ki do teh dolžnosti ne čuti niti odgovornosti niti potrebe. Če smo že na odgovorna mesta kadrovali ljudi s takim gledanjem, jih moramo prisiliti, da bodo upoštevali našo samoupravnost.

Zato komisija predlaga konferenci, da se postavi pred DS tovarne zahteva, naj bo to vprašanje na dnevnem redu na eni prvih njegovih sej.

Tudi vključevanje posameznikov v delovno skupino, po že sprejetih načelih, teče vse prepočasno. Kakor se pozna nezainteresiranost v prejšnjem, prav tako je tudi v tem primeru.

Delovna enota, katere naslednik bo več ali manj TOZD, je naš nedonošenček. Ta organ je doslej imel zelo ozko operativno področje in majhno možnost odločanja, vse pač v okviru objektivnih in subjektivnih težav. Pri spremembah, ki se predvidevajo, se bo stvar morala v temeljih spremeniti, če upoštevamo dejstvo, da so bile že doslej za te organe precejšnje kadrovske težave. Pričakovati moramo, da bo tu še trdo delo.

Komisija je bila enotna tudi v ugotovitvah, da je bil ob letošnji bilanci kršen 216. člen statuta. Sicer vemo, da je delitev delikatna zadeva, še bolj delikatno pa je v imenu drugih odločanje v ozkih krogih, kar nam bridko potrjuje jugoslovanska praksa. Pri v to pa nam tudi na Jesenicah kaže pravilnost politične odločitve našega vrha, namreč novi odnosi, nova mišljenja in spremenjeni vplivi skozi ustavno dopolnila zvezne ustave.

V našem statutu zastediš zahtevo, naj samostojne obratne komisije polletno poročajo o svojem delu delavskemu svetu. Ker se sindikalni odbor za to ni zavzel, pač poročil ni bilo.

Prav tako še ni izdelan pravilnik o informiranju, ki govori o navajanju statuta. Komisija predlaga konferenci, naj gre vsak nov pravilnik v kritični pregled področni komisiji, preden gre v javno razpravo (priznanje jubileja). In še to. Statut daje pravico prisostvovanja delavca povsod tam, kjer se razpravlja o njegovih neposrednih interesih.

Precej dvomimo, da je to povsod res.

Iz tega bi sledilo nekaj zaključkov:

1. V tovarni bomo morali več delati na samoupravno-političnem izobraževanju.

2. Več delati na izboljševanju naših samoupravnih aktov in njihovih popularizacij, na spreminjanju, izboljševanju odnosov, ki naj zagotovijo čim več odločanja tistim, ki ustvarjajo.

3. Vzporedno s tem se pred sindikalno organizacijo postavlja ena glavnih zahtev — braniti in vztrajati na izboljševanju sprejetih obveznosti.

JESENIŠKE NOVICE

V tem tednu so se vrstili sestanki osnovnih organizacij ZK v naši občini, na katerih so razpravljali o pismu predsednika ZKJ tovariša Tita in izvršnega biroja predsedstva ZK Jugoslavije. Zveza komunistov je v zadnjih letih reagirala na številne nepravilnosti in sprejela stališča, kako posamezne stvari reševati. Rezultati pa kažejo, da uresničevanje stališč ni vedno potekalo tako, kot je bilo zaželeno. Zato je v pismu poudarjena potreba po koordinirani akciji in to, da tudi vsak posameznik na svojem delovnem mestu in v okolju, kjer deluje, naredi potrebno. Druga zahteva pa je v tem, da je sedaj treba predvsem preverjati ali so bile sprejete zadolžitve tudi izvršene. Sedaj ni časa razpravljati kako, ampak je potrebno pogledati kaj je in kaj ni narejenega. Komunisti so dolžni tudi kritično oceniti lastno idejno politično delo in določiti svoje obveznosti pri uresničevanju politike zveze komunistov. Na skupnem sestanku komiteja in predsednikov osnovnih organizacij, so se tudi domenili, da bo komite v prihodnje sklical posvete komunistov, zaposlenih na določenih področjih, kot so občinska uprava, trgovina in turizem, zdravstvo in drugo.

Kako izpolnjujemo ustavno dopolnila v naši praksi, je bila glavna tema razgovora torkove seje predsedstva občinskega sindikalnega sveta Jesenice. Ugotovili so, da so v zelo majhnem številu delovnih organizacij sploh že začeli razpravljati in delati na uresničevanju ustavnih dopolnil oziroma na ustanavljanju temeljnih organizacij združenega dela. Aktivni so v železarni, pri TP Zarja in TP Rožca, pri Kovinski opremi v Mojstrani in deloma pri SGP

Savi ter v dislociranih enotah kot so Viator, GIP Gradis, Interevropa, Iskra, Planika in Elektro Zirovnica. Zato so predlagali, da naj bi družbenopolitične organizacije in skupščina občine ustanovile strokovno politično komisijo, ki naj bi skrbela za poživitev dela, tolmačila posamezne zahteve ustavnih dopolnil in nudila pomoč. Poleg tega so sklenili, da bodo izbrali pet delovnih organizacij iz različnih dejavnosti, v katerih naj bi pospešeno delali pri uveljavljanju ustavnih dopolnil, na ta način pa bi bile te tudi orientacija in pomoč drugim.

Seveda po to ne obvezuje prav nobenega vodstva delovnih organizacij, da ne bi sami začeli čim prej z delom.

Poleg tega so se še domenili, da bodo člani komisije za samoupravljanje pri občinskem sindikalnem svetu ter člani predsedstva in odborov na vseh občinskih zbiorih osnovnih organizacij, ki se bodo zvrstili v naši občini od 20. oktobra do konca leta, govorili o uveljavljanju ustavnih dopolnil.

Na seji so se sklenili, da tudi občinski sindikalni svet pristopa k družbenemu dogovoru o družbenem izobraževanju. Rečeno je bilo, da akcija za pomoč Pomurju sicer zadovoljivo poteka, vendar, da številne delovne organizacije še niso izpolnile obljube. Dogovorili pa so se tudi, da bodo še naprej gili stike z zamejstvom, predvsem s področji, kjer v sosednji Italiji in Avstriji delajo naši občani. S tamkajšnjimi sindikalnimi vodstvi naj bi poskušali doseči za naše delavce enake pogoje, kot jih imajo domačini.

V ponedeljek je bil na Jesenicah na obisku član sekretariata zvezne konference SZDL Jugoslavije Jože Božič,

ki je predaval o angolskih partizanih. Jože Božič je bil vodja jugoslovanske delegacije, ki je tri mesece bivala med angolskimi partizani in tako spoznala njihov boj, pogoje in oblike delovanja. Seveda po so spoznali tudi življenje in težave, s katerimi se srečujejo, tako v boju kot v osvobojenem delu Angole. Predavanja se je udeležilo približno 80 Jeseničanov, med katerimi je bilo veliko mladih, predvsem članov krožkov OZN na šolah. Predavanje je bilo zanimivo, predavatelj pa je tudi omenil, da bi bilo angolsko ljudstvo zelo potrebno pomoči. Za primerjavo je navedel, da ima le vsak tretji učenec svoj svinčnik in zvezek. Prav zato pri zvezni konferenci razmišljajo o ustanovitvi posebnega sklada za pomoč deželam, kjer se še borijo za osvoboditev.

Poleg tega so se ob njegovem obisku domenili, da bo Jože Božič ponovno prišel na Jesenice v začetku novembra, ko bodo govorili o predvidenem komunalnem in delegatskem sistemu.

Znani so podatki o turističnem prometu v devetih mesecih letošnjega leta. V naši občini smo v tem času zabeležili nad 106.000 gostov, od katerih je bilo okrog 65 tisoč domačih in 41.000 tujih. Seveda je bilo največ gostov v hotelih, na drugem mestu so planinske postojanke, na tretjem zasebniki, katerim sledijo počitniški domovi. V istem času smo zabeležili skupno 330.000 prenočitev, od katerih je bilo kar 233.000 prenočitev domačih gostov in 96.000 tujih gostov. Tudi pri prenočitvah so na prvem mestu hoteli, na drugem pa presenetljivo zasebni oddajalci sob, katerim sledijo počitniški domovi in planinske postojanke. Iz podatkov lahko ugotovimo, da so domači gostje ostali v naši občini povprečno pet dni, tuji gostje pa le dobra dva dneva.

Turistični promet je nekoliko večji kot lansko leto, treba pa je seveda upoštevati, da se je povečalo število sob in postelj. Trenutno imamo v naši občini 1600 sob z nekaj nad 4500 posteljami.

Letošnji nabor bo v naši občini potekal od 20. do 26. oktobra v prostorih delavskega doma na Jesenicah. Predvidoma bo poklicanih pred regrutno komisijo vojaškega poveljstva iz Ljubljane 380 mladih, rojenih leta 1954 in starejši. Približno polovico teh bo imelo redni nabor, ostali pa bodo taki, ki so začasno nesposobni in nekateri mladi iz drugih občin, ki so na delu pri nas.

Vsak je dobil že osebno vabilo, poleg tega pa so izobesili tudi lepake. Pri oddelku za narodno obrambo pri skupščini občine prosijo, da se nabora udeležijo tudi tisti, ki ne bodo dobili vabila, pa bi se nabora morali udeležiti.

Novice iz radovljjske občine

Na izredni seji komiteja občinske konference ZK Radovljica so obravnavali pismo predsednika Tita o nalogah komunistov, ki je vzbudilo, tako kot povsod v Jugoslaviji, tudi v radovljjski občini veliko zanimanja. Sklenili so, da bodo s pismom podrobno seznanili celotno članstvo ZK v občini in sprejeli konkretne načrte za izvajanje postavljenih nalog.

Na seminarju za vodstva krajevnih organizacij SZDL v radovljjski občini, ki je bil prejšnji petek in soboto v Bohinju, so med drugim razpravljali tudi o položaju na Koroškem.

O zadnjih dogodkih onstran Karavank sta govorila urednik RTV Ljubljana Drago Košmrl in predsednik komisije za manjšinska vprašanja pri RK SZDL Slovenije Jože Hartman. Udeleženci seminarja so obsodili brezbriznost naših ljudi, zlasti turističnih delavcev, do lastnih pomanjkljivosti, ki močno slabijo narodno zavest. S seminarja so poslali protestno pismo sekretariatu za zunanje zadeve v Beograd in zahtevali odločne ukrepe za zaščito Slovencev v Avstriji.

V sredo 18. oktobra, so na 44. seji občinske skupščine odborniki poslušali informacijo o sanaciji Blejskega jezera. Sprejeli so dva odloka o bodoči zemljiški politiki in odlok o zaključnem računu prispevkov in davkov za 1971. leto. Razpravljali so tudi o položaju ostarelih ljudi in o predlogu združitve zdravstvenega zavarovanja delavcev s skupnostjo zdravstvenega zavarovanja kmetov.

Občinski odbor sindikata delavcev storitvenih dejavnosti, je v sredo sklical posvet, na katerem so razpravljali o položaju in delovnih razmerjih zaposlenih delavcev pri zasebnih delodajalcih.

Med vsemi turističnimi kraji so zabeležili v letošnji sezoni največji porast nočitev v Radovljici. Domačih turistov je bilo 26 %, tujih pa 18 % več kot lani.

V nedeljo je skupina 50 turističnih predstavnikov zahodnonemške letalske družbe Lufthanse, obiskala Bled in Bohinj, Z našimi turističnimi delavci so se pogovarjali o bodočem sodelovanju in sklenili, da bodo v bodoče povečali obiske turistov pri nas.

V Kamni gorici so prejšnji teden začeli z gradnjo nove asfaltirane ceste v dolžini 1 km. Cesta bo speljana poleg vasi in tako omogočila varnejši in hitrejši promet.

Izvršni odbor Kulturne skupnosti Radovljica je na včerajšnji seji pregledal vse prispele pripombe in predloge k srednjeročnemu programu razvoja kulture v občini. Sprejet je bil tudi pravilnik o podeljevanju Linhartovih priznanj ob obletnici Linhartove smrti — 9. dec. in razpis za prijave za Linhartovo priznanje.

Drvi ob 19.30 bo v kinodvorani v Radovljici spet nastopilo Mestno gledališče iz Ljubljane z igro Jeana Anouilha »Ne budite gospe«. Za to predstavlo, ki je prva v jesenski sezoni, so že vse karte razprodane.

V torek, 17. oktobra, je za 35 kmečkih gospodinj, svet kmetov pri GG Bled organiziral celodnevni izlet na Koroško. Ogledale so si nekatere gorske kmetije koroških Slovencev in se seznanile z njihovim usmerjanjem v kmečki turizem.

Na povabilo Slovenskega prosvetnega društva Globasnica v Podjuni na Koroškem, bodo v nedeljo 22. oktobra gostovali v tamkajšnjem kulturnem domu, pevci komornega zbora A. T. Linhart iz Radovljice, folklorna skupina iz Gorij, recitatorji Delavske univerze in narodno zabavni ansambel Gorenjci iz Radovljice.

8. oktobra je slavil 75. rojstni dan znani aktivist in družbeno politični delavec Pašan Mehmedinovič iz Radovljice. Ob visokem jubileju so mu čestitale vse družbeno politične organizacije.

Na mladinskem rokometnem turnirju, ki je bil v nedeljo 13. oktobra v Radovljici, so nastopili mladinci iz Dupelja, Preddvora, Tržiča in domačini. Prvo mesto so zasluženo osvojili Tržičani, mlada in neizkušena ekipa domačih pa je bila zadnja.

Pred dnevi so končali z asfaltiranjem ceste Boh. Bistrica—Bitenjska planina na Jelovici. Dela je opravilo cestno podjetje Kranj, denar pa je prispevalo GG Bled. S temi bo znatno boljša zveza iz Bohinja na Primorsko.

Na 13. mednarodnem sejmu »Moda v svet«, je radovljjsko podjetje Almira prejelo za svoje pletenine diplomu beograjskega sejma.

Na ponedeljkovi seji ZKPO so razpravljali o amaterski dramski dejavnosti v novi sezoni. V občini aktivno deluje osem dramskih skupin, ki pa nimajo kvalificiranih režiserjev, zato so sklenili, da bodo še letos pri ZKPO Slovenije prosili za poklicnega režiserja, ki bo vodil amaterske skupine.

Izidor Trojar predaval upokoјencem

Jeseniški upokoјenci s svojimi rednimi sestanki, družabnimi večeri, predavanji in izleti, ki jih prirejajo redno mesečno, sodijo med najbolj aktivna tovrstna društva v Sloveniji. V soboto zvečer jih je obiskal Izidor Trojar, član Fotokluba Andrej Prešern z Jesenic. Navzočim, ki so dvorano doma upokoјencev polno zasedli, je predaval o Afriki, kjer se je mudil letošnje poletje. Predavanje Afrika okoli Kilimandžare, je ilustriral s 240 barvnimi diapozitivi. Z izvajanjem, predvsem pa s čudovitimi barvnimi posnetki, je navdušil udeležence, da so vzdržali do konca, čeprav je trajalo predavanje polni dve uri.

Poleg uvodoma navedenih dejavnosti društva, so uvedli še eno, hvaljevredno dejav-

nost. Predsednik komisije za rekreacijo in kulturo je na zadnjem sestanku predlagal uvedbo prostovoljnega dela. Beseda je padla na rodovitna tla. V dneh 11. in 12. oktobra so prebelili in prepleskali bife, zadnji hodnik in WC, prepleskali ograjo okoli doma in uredili cesto mimo doma. Opravili so 150 prostovoljnih ur dela v vrednosti 2.000.—dinarjev. Ker vsa dela še niso opravili, bodo organizirali drugo prostovoljno delo v sredo 25. t. m.

To je vsekakor hvale in posnemanja vredna poteza upokoјencev. Prav bi bilo, da bi jih vsaj pri urejanju ceste posnemali še ostali prebivalci ceste Pod gozdom in Jesenicah na sploh, da bi dobile Jesenice lepši zunanji izgled.

Trajna skrb za grobišče padlih borcev

Bliža se dan mrtvih, pa me je pred dnevi pot zanesla na naše staro jeseniško pokopališče. To nekdanje negovano in urejeno pokopališče je danes skrajno zanemarjeno. Plevel in trava ter razraščene vrbe žalujke »krasijo« ta pozabljeni hram mrtvih. In na tem pokopališču je edino večje grobišče 39 padlih borcev NOV, ki obsega okrog 80 kvadratnih metrov površine.

Ko sem razmišljal o tej naši skrbi za grobišče padlih borcev NOV in ne vem koliko kratni obljubi, da jih nikoli ne bomo pozabili in tako dalje, je moja pozornost pritegnila skupina živahnih šolarjev, ki se je vsula iz Sapo-vega avtobusa. Napotili so se h grobišču padlih borcev pa sem se jim pridružil na primerni razdalji. Opazil sem, da med zaraščenimi spominskimi obeležji iščejo neko ime. To se jim je tudi posrečilo s pomočjo štirih tovarišic učiteljic. Na robovih grobišča so šolarji prižgali precej svečk, lotili so se čiščenja plevela, nekateri pa vneto pisati svoj dnevnik.

25 let vrtca Julke Pibernik

Otroški vrtec Julke Pibernik na Jesenicah je praznoval te dni lep in pomemben jubilej. Zlasti še, če povemo, da se je v teh letih v njem vzgajalo in preživelo nešteto prijetnih uric svojega otroštva prek 3000 jeseniških predšolskih otrok.

Vrtec je ustanovila Železarna 13. oktobra 1947 v prostorih sedanje posebne osnovne šole. Takrat se je imenoval DID Sonje Zupančičeve, sedaj pa že 11 let nosi ime po padli jeseniški borki Julki Pibernik.

Ustanovljen je bil z namenom razbremeniti starše, zlasti matere zaposlene v Železarni, da bi ti lahko vložili čim več svojih moči v obnovo in graditev naše domovine. Najodgovornejša naloga vrtca pa je bila in je še danes vzgoja otrok, da bodo nekoč postali koristni člani naše družbe.

Spomladi leta 1949 se je vrtec preselil v sedanjo stavbo v Tomšičevi ulici. Sicer res le enostanovanjska, vendar lepo grajena hiša z lepim okoljem, je bila takrat zares lepo darilo družbe otrokom, kolektivu pa spodbuda za boljše delo.

Žal pa se je naša družba in naše gospodarstvo tekom let srečevalo z različnimi problemi in težavami, ki so se odražale tudi v skrbi za otroške ustanove. Leta 1951 je Železarna, ki je v začetku krila večji del stroškov, vrtcu odpovedala vso materialno pomoč in se odrekla ustanovitelskim pravicam, ki so se potem selile od občine na KS Sava, pa spet nazaj na občino, ki je sedaj naš ustanovitelj.

Razveseljeno je, da je naša družba v zadnjih letih spoznala, kako potrebni in pomembni so vzgojno varstve-

ni zavodi. Saj se ravno v predšolski dobi postavljajo temelji otrokovemu telesnemu in duševnemu razvoju in kar je zamujenega v teh letih, nikdar več ni mogoče nadoknaditi.

Vsesplošno se poudarja važnost predšolske vzgoje za otrokov nadaljnji vsestranski razvoj. Priznava se pozitiven rezultat vzgojnega dela v vrtcih na otrokovo pripravo na vstop v šolo. Prav zato uvažajo male šole, da bi bili vsi predšolski otroci vsaj delno deležni predšolske vzgoje, predno prestopijo šolski prag.

Vzgojiteljski kolektiv se je svojih zahtevnih nalog že od vsega začetka zavedal. Izpopolnjeval se je pri svojem vzgojnem delu, skrbel za pestrost iger in zaposlitev in dobro počutje otrok, ki jim je vrtec postal drugi dom. Prav s svojim delom si je ustvaril ugled v družbi, z upanje med starši in dobil priznanje s strani strokovnih služb. Letos ob svoji 25-letnici obstoja pa je prejel tudi priznanje OF, saj so vrtci družbene ustanove, katerih smotri in vsebina se tesno prepletajo z družbeno političnimi cilji naše socialistične družbe.

Če se ne motim, je o tem vprašarju že lani razpravlja-

lo predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Jesenice, kjer je bilo rečeno, da bo vzdrževanje grobišča padlih borcev NOV na Jesenicah v prihodnje redno, ker se je ta skrb proti plačilu poverila komunalnemu podjetju Kovinar na Jesenicah. Stanje in izgled pokopališča pa je zgovoren dokaz, da so pri Kovinarju na to obvezo pozabili. Menim, da je premalo, če se na primer samo enkrat na leto in to teden dni pred dnevom mrtvih na dolžnost spomnijo.

Ob takem stanju grobišča padlih borcev NOV na starem pokopališču, se človeku vsiljuje nekaj vprašanj: Ali ni ta naš odnos do teh hrabrih borcev, ki so žrtvovali svoje življenje za to, da danes živimo in delamo svobodno in samoupravno, nam vsem v sramoto? Na nikogar ne mislim kazati s prstom. Toda menim, da imamo tu krajevno organizacijo ZZB NOV na Plavžu, da imamo na tem območju sedež vseh družbenopolitičnih vodstev, kar dokazuje, da se zelo redko ali pa sploh ne ustavimo na kraju, ki smo ga namenili za skupni dom padlih borcev in revolucionarjev.

Popravimo ta odnos in vzdržujemo to skromno urejeno grobišče tako, da nam ne bo v sramoto. Prepričan sem, da tako misli večina občanov našega železarskega mesta. -rn

Ob takem stanju grobišča padlih borcev NOV na starem pokopališču, se človeku vsiljuje nekaj vprašanj: Ali ni ta naš odnos do teh hrabrih borcev, ki so žrtvovali svoje življenje za to, da danes živimo in delamo svobodno in samoupravno, nam vsem v sramoto? Na nikogar ne mislim kazati s prstom. Toda menim, da imamo tu krajevno organizacijo ZZB NOV na Plavžu, da imamo na tem območju sedež vseh družbenopolitičnih vodstev, kar dokazuje, da se zelo redko ali pa sploh ne ustavimo na kraju, ki smo ga namenili za skupni dom padlih borcev in revolucionarjev.

Popravimo ta odnos in vzdržujemo to skromno urejeno grobišče tako, da nam ne bo v sramoto. Prepričan sem, da tako misli večina občanov našega železarskega mesta. -rn

Prejšnji četrtek, 12. oktobra, je bila skupna seja članov krajevnega odbora ZZB NOV Plavž in zastopnikov te organizacije iz krajevnega odbora Sava in Podmežaklja. Dogovorili so se o ureditvi grobišča padlih partizanov, na starem pokopališču na Jesenicah, o pripravi komemoracije za dan mrtvih, o okrasitvi spominskih obeležij na področju Jesenic in sploh o primerni ureditvi zapuščenega pokopališča na Jesenicah.

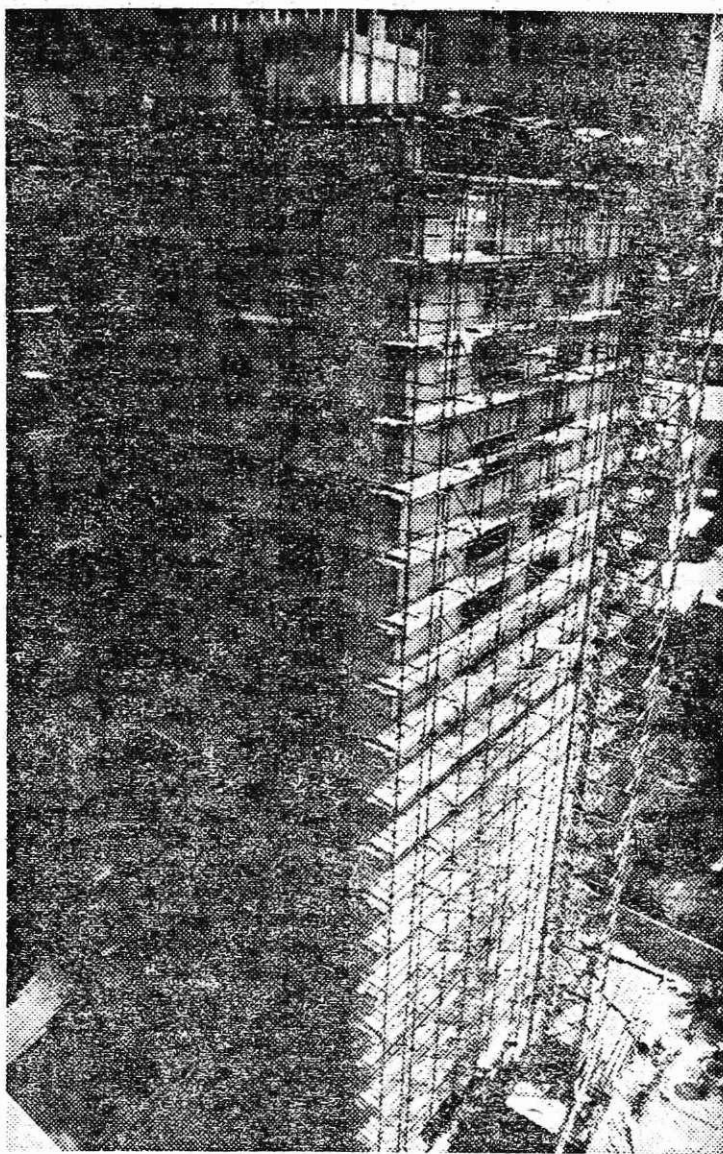
V zvezi s tem je Vera Jenlenčič, predsednica KO ZZB NOV Plavž na začetku seje med drugim dejala:

»Že pred časom je bilo sklenjeno, da bo izmenjaje vsako leto eden od krajevnih odborov skrbel za ureditev grobišča padlih partizanov, ki so pokopani na opuščeni pokopališču na Jesenicah. Kljub temu je KO ZZB Plavž tudi letos prevzel iniciativo, da se to uredi in za dan mrtvih pripravi komemoracija ob partizanskem grobišču. Kar zadeva splošne ureditve pokopališča, pozdravljamo pobudo Hortikulturnega društva Jesenice, ki je predlagalo vsesplošno udeležbo vseh Jeseničanov, da se opuščeno pokopališče vsaj za ta dan uredi kot je treba. Razumljivo pa je, da je naša organizacija posebej odgovorna, da se uredi grobišče padlih partizanov in da se pripravi njim v spomin dostojna komemoracija.

Janez Rozman, predstavnik občinskega odbora ZZB NOV pa je v zvezi s tem dejal: »Mislim, da je prav, da je krajevna organizacija ZZB NOV Plavž dala iniciativo za ureditev teh vprašanj. Pri tem pa poudarjam, da je za urejanje pokopališča zadolženo podjetje Kovinar, ki bo moralo poskrbeti, da se uredi grobišče in okolica. Vse tri organizacije ZZB NOV na Jesenicah pa naj poskrbe za ostalo, saj so tu pokopani borci z vseh Jesenic.«

Po daljši razpravi o ureditvi grobišča, okolice, priprave komemoracije ter spominskih svečanosti pri obeležjih na področju Jesenic so se dogovorili, da bodo poskrbeli za vse potrebno. Posebna komisija je že odšla k podjetju Kovinar, kjer so se dogovorili za ureditev grobišča in okolice.

Žalna komemoracija bo 31. 10. ob 16. uri. Predvidoma naj bi nastopil pihalni orkester Jeseniški železarji, moški pevski zbor Jeklar, recitatorji gimnazije in drugih šol. Spominska govora naj bi bila dva in sicer naj bi enega imel pesnik in pisatelj Miha Klinar, drugega pa predstavnik mladine. Za izvedbo častne salve bodo zaprosili poudrečno poveljstvo naših gra-

Bodoča stanovanja naših železarjev

Priprave za komemoracije ob dnevu mrtvih

Prejšnji četrtek, 12. oktobra, je bila skupna seja članov krajevnega odbora ZZB NOV Plavž in zastopnikov te organizacije iz krajevnega odbora Sava in Podmežaklja. Dogovorili so se o ureditvi grobišča padlih partizanov, na starem pokopališču na Jesenicah, o pripravi komemoracije za dan mrtvih, o okrasitvi spominskih obeležij na področju Jesenic in sploh o primerni ureditvi zapuščenega pokopališča na Jesenicah.

V zvezi s tem je Vera Jenlenčič, predsednica KO ZZB NOV Plavž na začetku seje med drugim dejala: »Že pred časom je bilo sklenjeno, da bo izmenjaje vsako leto eden od krajevnih odborov skrbel za ureditev grobišča padlih partizanov, ki so pokopani na opuščeni pokopališču na Jesenicah. Kljub temu je KO ZZB Plavž tudi letos prevzel iniciativo, da se to uredi in za dan mrtvih pripravi komemoracija ob partizanskem grobišču. Kar zadeva splošne ureditve pokopališča, pozdravljamo pobudo Hortikulturnega društva Jesenice, ki je predlagalo vsesplošno udeležbo vseh Jeseničanov, da se opuščeno pokopališče vsaj za ta dan uredi kot je treba. Razumljivo pa je, da je naša organizacija posebej odgovorna, da se uredi grobišče padlih partizanov in da se pripravi njim v spomin dostojna komemoracija.

Janez Rozman, predstavnik občinskega odbora ZZB NOV pa je v zvezi s tem dejal: »Mislim, da je prav, da je krajevna organizacija ZZB NOV Plavž dala iniciativo za ureditev teh vprašanj. Pri tem pa poudarjam, da je za urejanje pokopališča zadolženo podjetje Kovinar, ki bo moralo poskrbeti, da se uredi grobišče in okolica. Vse tri organizacije ZZB NOV na Jesenicah pa naj poskrbe za ostalo, saj so tu pokopani borci z vseh Jesenic.«

Po daljši razpravi o ureditvi grobišča, okolice, priprave komemoracije ter spominskih svečanosti pri obeležjih na področju Jesenic so se dogovorili, da bodo poskrbeli za vse potrebno. Posebna komisija je že odšla k podjetju Kovinar, kjer so se dogovorili za ureditev grobišča in okolice.

Žalna komemoracija bo 31. 10. ob 16. uri. Predvidoma naj bi nastopil pihalni orkester Jeseniški železarji, moški pevski zbor Jeklar, recitatorji gimnazije in drugih šol. Spominska govora naj bi bila dva in sicer naj bi enega imel pesnik in pisatelj Miha Klinar, drugega pa predstavnik mladine. Za izvedbo častne salve bodo zaprosili poudrečno poveljstvo naših gra-

ničarjev. H grobovom bodo položili skupen venec, uredili in prižgali žaro, prižgali sveče ter položili cvetje. Stroške naj bi krile vse organizacije ZZB NOV in krajevne skupnosti v ustreznem deležu. Ob komemoraciji bodo poskrbeli tudi za primerno ozvočenje.

Dogovorili so se tudi, da bodo na mala spominska obeležja na posameznih zgradbah po mestu položili venčke. Ob tem bodo pripravili krajše svečanosti.

Na koncu so sklenili, da bo okrog 50 članov ZZB NOV in njihovih svojcev obiskalo grobove padlih partizanov v Svečah na Koroškem. Ob tej priliki bodo obiskali tudi grob narodnega heroja Tomaža Verdnika, ki je tudi pokopan v Svečah. Ta obisk bodo opravili z avtobusom v nedeljo, 28. oktobra.

Ob sklepu te skupne seje so na priporočilo občinskega odbora ZZB NOV govorili tudi o bodoči ureditvi grobišča padlih partizanov, ki so pokopani na starem pokopališču. Le-to se bo verjetno že prihodnje leto, zaradi predvidenih gradenj v bližini, pričelo urejati v park. Glede na to, da so bila na tej seji mnenja deljena, niso sprejeli nobene konkretnega sklepa. Priporočili so, naj še naprej občinski odbor ZZB NOV sodeluje pri reševanju tega vprašanja. B.

Likovniki s Krškega pričenjajo s serijo slikarskih razstav

S kratkim koncertom mešanega mladinskega komornega zbora Blaž Arnič - gimnazija Jesenice, bodo jutri ob 18. uri odprli v mali dvorani in čitalnici Delavskega doma na Jesenicah, kolektivno slikarsko razstavo članov kluba likovnih amaterjev Krško. To je že sedemnajsta razstava v letošnjem letu na Jesenicah, ki jih organizira likovna sekcija DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar. S to razstavo tudi pričenjajo s serijo sedmih kolektivnih slikarskih razstav, najmočnejših organiziranih likovnih skupin Slovenije, ki se bodo zaključile v februarju 1973.

Likovnikom iz Krškega bodo sledili slikarji iz Trbovelj, Murske Sobote, Celja in Ljubljane, vmes pa se bodo dvakrat kolektivno predstavili tudi jeseniški dolikovci in sicer ob dnevu republike in februarja ob kulturnem prazniku Slovencev. Tako se bo do zaključka leta zvrstilo na Jesenicah 20 razstav, razen tega pa se bodo še v tem mesecu v brestniški galeriji pri Krškem predstavili kolektivno tudi jeseniški dolikovci in s tem zabeležili svojo četrto razstavo v tem letu izven Jesenic. Štirindvajset razstav ali poprečno dve na mesec, je nedvomno višek, ki ga lahko doseže amaterska organizacija. To pa je tudi dovolj prepričljiv signal, da bo jeseniška razstavna dejavnost morala dobiti ustreznejše prostore, predvsem pa boljše lokacijo, ki bo razstavno dejavnost še bolj približala delovnim ljudem. Zapustimo ta razmišljanja in se posveti-

mo raje jeseniških gostom, likovnikom iz Krškega.

Klub likovnih amaterjev iz Krškega, ki deluje pri DPD Svoboda Krško, se s kolektivno slikarsko razstavo predstavlja na Jesenicah že drugič. Lani v istem času se je s svojimi likovnimi deli predstavilo deset članov tega kluba, letoš pa že 15 s 36 slikami in dvema skulpturama. Letošnji razstavljalci so: Ladislav BADALIC, Milan DVORSEK starejši in mlajši, Majda DVORSEK, Stane FABJANČIČ, Slavica JESENKO, Jože LIBENSEK, Oton MIKULIČ, Toni NEMEC, Alojz SIRC, Vera PONIKVAR, Ivan ROMIH, Albin VALANT, Viktor ZEMLJAK in Tone ZELENIK.

Likovniki iz Krškega so začeli organizirano delovati leta 1965. Takrat je klub povezal 20 likovnih samorastnikov iz občine Sevnica, Brežice in Krško. Pod vodstvom mentorjev tov. Arsovskega, akademskega kiparja Vladimira Stovička in njegove hčerke akademske kiparke Vladimire Stoviček ter prof. Zorana Didka, so se začeli redno sestajati in ustvarjati. Člani kluba se zbirajo tudi v slikarski šoli pri prof. Zoranu Didku v Podbočju. Poleg slikarske šole skrbijo za strokovno rast svojih članov tudi z obiskovanjem razstav. Ta marljiv likovni kolektiv sestavljajo slikarji amaterji različnih poklicev in starosti, od dijakov do upokojencev, starih od 17 do 70 let.

Razstava likovnikov iz Krškega bo odprta do vključno 1. novembra vsak dan od 9. do 12. in od 16. do 19.30.

Zanimanje za knjigo

Z jesenjo in dolgimi večeri se začne tudi sezona branja knjig in v knjigarni državne založbe Slovenije so posredovali nekaj podatkov, ki jih lahko strnemo v tri glavne ugotovitve. Prvi: na Jesenicah gredo knjige sorazmerno kar dobro v prodajo. Drugič: ljubitelji knjig raje odštejejo kakšnih 10.— dinarjev več, samo, da je knjiga tudi po opremi lepa. Zato sicer vredne, toda broširane in poceni knjige ne gredo preveč dobro v prodajo. In tretjič: zanimanje za lahkotno in zabavno knjigo je neprimerno večje, kot pa zanimanje za recimo, priznano svetovno in domačo klasično leposlovje.

Tako lahko za letos zapišemo, da so najbolj kupovane knjige Konsalijeva romana Kirurgija in Ljubezen ob Donu iz tuje književnosti, iz domače pa serija romanov koroške pisateljice Zagorske Čarovnica z griča. Letos je bil posebne pozornosti bralcev deležen tudi roman Arthurja Haileya Letališče pa tudi Hemingwayev roman Zbogom orožje in Heinrichov roman Metuljčki ne jokajo. To so

tudi najbolj kupovane knjige. Bralce ženskega spola zanimajo predvsem ljubezenske zgodbe, bralce moškega spola pa zgodovinske in vojne pripovedi. Seveda pa imajo v knjigarni tudi precej naročnikov na stalne zbirke, med njimi največ na zbirko življenjepisov slavnih ljudi. Tudi Karel May ima kar veliko ljubiteljev. Na zbirko Umetnost v slikah je naročenih nekaj več kot 20 občanov.

Seveda pa so to nepopolni podatki, ker so naši občani naročeni na razne zbirke tudi prek knjižnih potnikov direktno pri založbah.

VSEM LJUBITELJEM ZBOROVSKEGA PETJA

Pevski zbor Jesenice ponovno vabi k sodelovanju vse pevce, ki so v zadnjih štirih letih že sodelovali v moškem pevskem zboru in še posebej mlade pevce, ki bi se radi pridružili našemu zboru. Moški pevski zbor bo v prihodnje vodil tov. Janez Podjed iz Radovljice. Odbor pevskega zbora Jesenice vabi vse pevce in še posebej mlade, da pridejo v četrtek, 26. oktobra ob 19. uri v pevsko sobo delavskega doma na Javorniku, kjer bo prvo srečanje z novim zborovodjem, razporeditev pevcev v posamezne glasovne skupine in dogovor za delo v bodoče.

Odbor pevskega zbora Jesenice

Srebrna plaketa in odlična uvrstitev jeseniških pevk

V veliki unionski dvorani v Mariboru je bilo v soboto in nedeljo II. tekmovanje pevskih zborov Slovenije pod naslovom »Naša pesem 1972«. Jeseniške pevke so se v nedeljo jutraj odpeljale s posebnim avtobusom v Maribor in po kratki akustični vaji uspešno izvedle program, ki je obsegal obvezno pesem Marjana Lipovška Starka za vasjo ter dve poljubni pesmi in sicer: Ivana Matečiča — Rongova Otroci vsega sveta ter Cirila Cvetka Prleško gosti vaje (suiza za soli in ženski zbor).

V tretji skupini je pet zborov, prejeli pa so bronaste plakete. Priznanje za uspešno sodelovanje pa je dobil tudi moški pevski zbor Davorin Jenko iz Cerkelj ter pevci iz Laškega in mešani pevski zbor Slavček iz Trbovelj.

Jeseniške pevke so s svojim uspehom lahko zadovoljne, saj že sama uvrstitev v drugo kvaliteto skupino, kjer so tudi številni močni zbori, predstavlja lepo priznanje. Sicer pa že samo sodelovanje na tako kvalitetni prireditvi, kot je bilo v soboto in nedeljo v Mariboru pomeni za slehernega pevca in pevko pravo doživetje. Velika unionska dvorana je bila v soboto in nedeljo polna lju-

žbor iz Kranja, železničarski biteljev zborovskega petja. Občinstvo ni štedilo s priznanjem — aplavzom, še posebej ob koncu, ko so zapeli odlični pevski zbori iz prve kvalitete skupine. Mnogi poslušalci so bili enotnega mnenja, da takšna prireditev oziroma tekmovanje pevskih zborov samo povezuje zore med seboj, jih seznaja ter vzbudja k nadaljnjemu delu. Zato lahko pričakujemo podobno tekmovanje, kjer se bodo pomerili najboljši pevski zbori leta 1974. Organizator — občinska zveza kulturno prosvetnih organizacij je pripravila tekmovanje vzorno in skrbno, tako da so pevci lahko nemoteno izvedli svoj program. Jeseniškim pevkam in zborovodju prof. Milku Škobernetu k doslej največjemu uspehu iskreno čestitamo in želimo, da bi jih tekmovanje v Mariboru spodbudilo za nadaljnje delo.

JEZIKOVNI POGOVORI

Precej dolgo časa smo se pomudili ob mislih, kdaj in kako bomo lahko napisali dobro pismo. Za vzgled so nam bili naši znani mojstri umetniške besede, mi pa poskušajmo ostati vsaj v njihovi senci.

Naslednja pismena oblika, katere se bomo danes lotili, je prošnja.

Vsakdo je že moral ali bo moral v svojem življenju napisati najmanj eno prošnjo, zato je dobro, da se spoznamo tudi na pisanje le-te. Ze beseda sama pove, da nekoga za nekaj prosimo, zato ni vseeno, kako to storimo. Lepo napisana prošnja bo drugače učinkovala kot nek zmazek, da o njeni zgradbi in vsebini sploh ne govorimo. Prošnje so lahko naslovljene na različne strani: na podjetja, šole, posameznike, itd.

Prošnja je neke vrste poslovno pismo. Napisana mora biti tako, da njene besede napravijo na naslovnika dober vtis. Ne sme biti pretirano skromna, vsebovati pa tudi ne sme obljub, ki jih pozneje prosilec ne bi mogel izpolniti. K popolni prošnji spadajo:

- a) prošnja,
- b) življenjepis,
- c) prepisi spričeval.

Prošnja mora biti stvarna, jedrnata in jasna, razodevati koncu prošnje lahko obljubimo, da bomo pridno delali, če mora tudi prosilčevo zavzetost, da se prošnji ugoditi. Na bo, kot upamo sprejeta.

Prošnje navadno pišemo na pisalnem stroju, za razliko od življenjepisa, ki ga moramo napisati lastnoročno. V prošnji mora biti povedano:

1. kaj nas je k pisanju nagnilo,
2. zakaj se potegujemo (služba, pomoč, štipendija...),
3. kaj nas usposablja za to, da zaželeno dobimo,
4. zakaj smo se odločili za natečaj,
5. kaj si želimo glede plače, dopusta, namere za izredni študij,
6. kdaj nameravamo službo nastopiti,
7. podpis, datum.

Priloge navajamo na prošnji spodaj levo. Da ne bo naš razgovor tako resen in suhoparen, si spet oglejmo, kakšna prošnja ne sme biti, če resnično upamo na ugodno rešitev. Spet pokličimo na pomoč našega znanega slovničarja.

Spoštovani!

Podpisani Jaka Smola sem pred kratkim zvedel, da je pri cenjenemu naslovu mogoče dobiti štipendijo. Za štipendije se zelo zanimam, saj je jasno, da morajo naša podjetja in ustanove, ki rabijo vsake vrste strokovnjakov, zanje tudi nekaj žrtvovati. Starši imajo že tako veliko izdatkov za avtomobile in družabno življenje, tako da bi mi težko dali toliko denarja, kot bi želeli. Mislim sem sicer študirati medicino, toda če dajete za gozdarstvo res tako velike štipendije, sem se pripravljen vpisati na kmetijsko fakulteto. Naravno zelo ljubim, zato hodim vanjo na lov in na sprehode.

Pričakujoč ugodne rešitve.

Vas tovariško pozdravlja

Vaš Jaka Smola.

Še nekaj: Ker se tako zelo mudi, nisem utegnil najti svojega spričevala, iz katerega je razvidno, s kakšnim uspehom sem končal srednjo šolo.

1
2
san
WA
2
bar
v r
Kli
uri
2
bar
LO
v r
vlo
19
2
bar
DO
žiji
gi
uri
2
frai
DE
rio
rin
2
bar
GLI
2
ESI
žiji
Dav
19
K
21
bar
LOV
ob
22
MO
SNI
23
bar
ob
25
bar
PAJ
27
bar
DO
in 2
28
film
20.1
K
21
SON
22
bar
CUN
28
film
SCI
Ame
ške
daje
dni

Kaj homo gledali v kinu

Kino RADIO

21. oktobra amer. barvni risani film **MOJSTROVINE WALT DYSNEYA**, ob 15. uri.
21. in 22. oktobra ameriški barvni film **SIERA TORIDA**, v režiji Don Sigel, v gl. vlogi Clint Istwood, ob 17. in 19. uri.

23. in 24. oktobra italij. CS barvni film **VELIKA PUSTOLOVŠČINA SCARAMOUSA**, v režiji Piero Pierotti, v gl. vlogi Christian Hay, ob 17. in 19. uri.

25. oktobra angl. italij. VV barvni film **ŠTIRJE KOMANDOSI ZA NORVEŠKO**, v režiji Mavrizio Lueidi, v gl. vlogi Henry Silva, ob 17. in 19. uri.

26. in 27. oktobra italijan. franc. barvni film **MAČKA Z DEVETIMI REPI**, v režiji Jario Argento, v gl. vlogi Catherine Spaak, ob 17. in 19. uri.

28. oktobra ameriški risani barvni film **KNJIGA O DŽUNGLI**, ob 15. uri.

28. oktobra amer. barvni film **ESKADRILA SMRTI**, v režiji Boris Sagal, v gl. vlogi Dawid Mac Kalom, ob 17. in 19. uri.

Kino PLAVŽ

21. in 22. oktobra italij. CS barvni film **VELIKA PUSTOLOVŠČINA SCARAMOUSA**, ob 18. in 20. uri.

22. oktobra amer. barvni film **MOJSTROVINE WALT DYSNEYA**, ob 10. uri.

23. in 24. oktobra ameriški barvni film **SIERA TORIDA**, ob 18. in 20. uri.

25. in 26. oktobra angleški barvni film **OSTANIMO SKUPAJ**, ob 18. in 20. uri.

27. oktobra angl. italijanski barvni film **ŠTIRJE KOMANDOSI ZA NORVEŠKO**, ob 18. in 20. uri.

28. oktobra franc. CS barvni film **BORSALINO**, ob 18. in 20. uri.

Kino DOVJE MOJSTRANA

21. oktobra italij. barvni film **SONČNICE**.

22. oktobra amer. italij. CS barvni film **NOCNI OBRAČUN**.

28. oktobra italij. CS barvni film **VELIKA PUSTOLOVŠČINA SCARAMOUSA**.

Kino KRANJSKA GORA

21. oktobra amer. italij. CS barvni film **NOCNI OBRAČUN**.

22. oktobra angl. barvni film **OSTANIMO SKUPAJ**.

25. oktobra italij. CS barvni film **VELIKA PUSTOLOVŠČINA SCARAMOUSA**.

26. oktobra angl. italij. VV barvni film **ŠTIRJE KOMANDOSI ZA NORVEŠKO**.

28. oktobra amer. barvni film **SIERA TORIDA**.

Kino DELAVSKI DOM JAVORNIK

21. oktobra amer. barvni risani film **MOJSTROVINE WALT DYSNEYA**, ob 17. uri.

21. oktobra italij. amer. CS barvni film **CIAMANGO**, ob 19. uri.

22. oktobra italij. barvni film **SONČNICE**, ob 19. uri.

25. oktobra amer. barvni film **SIERA TORIDA**, ob 19. uri.

28. oktobra angl. barvni film **OSTANIMO SKUPAJ**, ob 19. uri.

ZAHVALA

Ob nenadni in tragični izgubi dragega moža, očeta in sina

SLAVKOTA REKELJ

se iskreno zahvalujemo njegovim sodelavcem iz podjetja Kovinoservis Jesenice za častno spremstvo na zadnji poti, kolektivu trgovskega podjetja Elita Kranj, učiteljem in učencem 8. razreda osnovne šole Koroška Bela ter darovalcem vencev in cvetja. Zahvalujemo se sosedom za pomoč v dneh težke izgube, pevcem DU Javornik za žalostinke ter predsedniku DS Kovinoservis za poslovljne besede ob odprtem grobu. Naša zahvala voznikom osebnih avtomobilov ter vsem, ki so nam izrekli sožalje in sočustvovali z nami.

Zalujoči: žena Ivica, hčerka Jana, mama Ivana in ostalo sorodstvo.

Gorski reševalci ob svojem jubileju

Letošnje deževno in viharo poletje naši gorski reševalci iz 15 GRS postaj, kolikor je aktivno vključenih v delo Plapinske zveze Slovenije, skoraj niso imeli in poznali prostih dni. Pomagati in reševati so morali lažje, težje in tudi smrtno ponesrečene gornike, planince, smučarje, plezalce in alpiniste v Savinjsko Kamniških planinah, Grintovcih, Karavankah in Julijskih alpah. Bedeti so morali nad pisano množico domačih in tujih ljubiteljev in obiskovalcev gora. Na žalost so morali prenašati tudi trupla smrtno ponesrečenih planincev z vrha Malega Triglava, sten Paklenice, Drage,

Vrane, Mangarta, Deda, Bavškega Grintovca, vsega skupaj enaindvajset smrtno ponesrečenih.

Sredi poletja, na sam jubilej šestdesetletnice (16. junija 1912-1972), niso utegnili praznično počastiti in proslaviti delovni in življenjski jubilej.

Šele sedaj, v soboto in nedeljo, dne 21. in 22. oktobra si bodo vzeli čas, da se bodo zbrali v Ljubljani na sprejemu pri predsedniku ljubljanske mestne skupščine inž. Mihi Košaku.

V soboto popoldne ob 16. uri bodo najprej odprli v Arkadah retrospektivno razstavo iz življenja in dela naših

gorskih reševalcev. Razstavo bodo uredili z razpoložljivimi rekviziti, dokumenti in eksponati arhitekt Vlasto Kopač, akademski kipar Marjan Keršič in Uroš Zupancič.

Ob 18. uri jim bo priredil sprejem inž. Miha Košak, ki bo najbolj zaslužnim s prek 25 letnim neprekinjenim stažem v GRS podelil odlikovanja in prvič tudi zaslužne častne značke.

Na sprejemu bodo prisotni najvidnejši predstavniki planinskega in družbenopolitičnega življenja Slovenije in Jugoslavije ter inozemski častni gostje.

V nedeljo, dne 22. oktobra, pa bo Planinska zveza Slovenije skupaj s komisijo za GRS priredila zaslužnim reševalcem in gostom ter predstavnikom družabni piknik na Veliki planini.

Na ta način bodo naši gorski reševalci proslavili svoj visoki delovni jubilej, šestdesetletnico svojega nesebičnega, požrtvovalnega in plemenitega dela v korist in zdravo rast množičnega planinstva in vzpon plezalnega športa in vrhunskega alpinizma.

Trnova pot k uspehu NTK Murova

O namiznoteniškem klubu Murova smo že mnogo slišali in zapisali. Zato sem poprosil trenerja NTK Murove, da bi povedal za naše bralce nekaj o samih pripravah, treningih in tekmah za kvalifikacije:

»Igralci NTK Murova se vestno pripravljajo za kvalifikacije za vstop v V. slovligo. Lahko računam na te igralce: Dragota Ravnikarja, Dušana Hafnerja, mladega in nadarjenega Šranci, Klinarja, Olipica, Puca in Kraševca in pa na samega sebe.

Za priprave za vstop in za same kvalifikacije smo do sedaj odigrali dve prijateljski tekmi. Najprej smo gostovali v Senčurju, kjer smo se pomerili z istoimensko ekipo in zmagali z rezultatom 6:3. Za NTK Murovo so nastopili: Hafner D., Ravnikar D. in Ravnikar F. Igrali smo vsi skupaj dobro, saj smo vsak po dva dvoboja dobili in enega izgubili. Drugo tekmo pa smo odigrali v MINI HALI na Murovi proti moštvo SAVE iz Kranja in tekmo izgubili z rezultatom 5:4. Igrali smo dobro in z malo več športne sreče bi lahko dobili srečanje. Za NTK Murova so nastopili: Hafner D., Franc Ravnikar in Peter Filipovič, ki je bil najboljši. Škoda, ker se tekme ni mogel udeležiti mladi Šranc, ki je imel šolske obveznosti, vendar nanj lahko računam v kvalifikacijah. Vstop v peto slovligo

ZAHVALA

Ob izgubi dragega moža, očeta, deda in praded

FRANCA ŠULIGOJ

se iskreno zahvalujemo osebjem internega in kirurškega oddelka bolnice Jesenice, dr. Sajevcu in še posebej dr. Novaku za obiske na domu. Zahvaljujemo se pevcem, darovalcem cvetja in vencev ter voznikom osebnih avtomobilov.

Zalujoči: žena, hčerke in sinovi z družinami in ostalo sorodstvo.

PRODAM

Prodam 26 m² skladiščnega ali poslovnega prostora na Jesenicah poleg železniške postaje — Franjo Kuvek, Prešernova 25 — Jesenice.

bi bil za nas uspeh in najboljša nagrada za našo dveletno trnovo pot v kvalifikacije.

Franciju Ravnikarju sem se zahvalil za pogovor in mu zaželel obilo sreče in uspeha v nadaljnjih tekmah za vstop v to ligo.

Mirč

NOGOMET

NK Jesenice : Korotan (Kranj) 4:0

V četrtek, 12. oktobra so imeli Jeseničani v okviru prvenstva NPG v gosteh moštvo Korotan iz Kranja in zmagali z rezultatom 4:0.

Gostje iz Kranja, katerim letos ne gre tako dobro v prvenstvu kot lansko leto, v bojazni, da ne bi na Jesenicah utrpeli prave katastrofe (prišli so samo z osmimi igralci, kar je minimalno število da lahko moštvo sploh nastopi), so pripravili zelo nešportno taktiko. Umazana nešportna poteza gostov se je uresničila v 32. minuti, ko je pri vodstvu naših 4:0, igralec na levi zvezi gostov simuliral poškodbo in zapustil igrišče. Sodnika sta seveda morala zaradi premajhnega števila igralcev v gostujočem moštvo tekmo zaključiti.

S to nešportno potezo so gostje onemogočili našim, da bi z izdatnejšo zmago popravili razliko v danih in preje-

tih golih, katera bo lahko odločilnega pomena pri dokončni odločitvi o prvaku Gorenjske.

Gole za naše so dosegli: Komel, Ilijevski, Karahodžič in Rakovič S.

Pionirji so gostovali v Bohinj, kjer so tekmo proti pionirjem Bohinja dobili s 3:0 b. b.

Mladinci so v nedeljo imeli v gosteh mladinsko moštvo LTH iz Skofje Loke in visoko zmagali z rezultatom 9:2 (3:1). Kljub izdatni zmagi naši mladi nogometaši niso zadovoljili prisotnih ljubiteljev nogometa, kajti prava umetnost je napraviti toliko odstotnih priložnosti za dosego gola, kot so jih napravili naši napadalci.

Gole za naše do dosegli: Rakovič Senad 4, Čordić Zaim 4 in Trobič.

sš. B.

OBVESTILO

Občinska zveza za telesno kulturo Jesenice organizira v soboto dne 21. 10. ob 10. uri jesenski kros za naslednje kategorije:

- a) ml. pionirji roj. l. 1961 in mlajši
- b) pionirji roj. l. 1960 in 1959
- c) st. pionirji roj. l. 1958 in 1957
- d) mladinci roj. l. 1956, 1955 in 1954
- e) člani roj. l. 1953 in starejši

za dekleta veljajo iste kategorije.

Pravico nastopa imajo vsi člani občinske zveze, učenci vseh šol, pripadniki JLA, člani mladinskih in delovnih kolektivov iz naše občine.

Prijave bomo sprejemali eno uro pred začetkom tekmovanja na štartnem mestu, ki bo na livadi za Zvagnom na Jesenicah.

Preteklo soboto smo morali kros odpovedati zaradi slabih vremenskih razmer.

Vabimo vse športnike in športnike, da se krosa v čim večjem številu udeležijo.

ObZTK Jesenice

Ameriški barvni film **SIERA TORRIDE** je zgodba iz mehiške revolucije, ki bo najbrž zadovoljila gledalce, ki radi gledajo napete prizore in kri pomešano z ljubeznijo. Film je te dni na sporedu v naših kinematografih.

HOKEJNA LEDU

V soboto se prične letošnja borba za naslov državnega prvaka v hokeju na ledu. Obe jeseniški ekipi bosta igrali v prvi ligi, ki bo štela osem članov. Po dveh odigranih krogih pa se bo liga razdelila na A in B grupo, ki bosta šteli po štiri člane. V grupi A bodo nato ekipe odigrale med seboj še po dve tekmi, moštvo, ki bo imelo najboljši skupni rezultat pa bo osvojilo naslov državnega prvaka.

V prvi ligi bodo poleg Jesenic in Kranjske gore igrali še: ljubljanska Olimpija, ki brani lanski naslov državnega prvaka, zagrebški Medveščak, ki vsako sezono najresneje štarta na naslov, beograjski Partizan z novim trenerjem Cirilom Klinarjem, ki bo posebno nevaren v Beogradu, Slavija iz Vevč, ki se je v preteklih sezonah odlikovala z izredno borbenostjo, beograjska Crvena zvezda in pa Celje.

Jeseniški ekipi štartata s precej različnimi možnostmi. Ekipa Jesenic še vedno ostaja eden najresnejših kandidatov za naslov prvaka, seveda za kar pa bo treba dovolj resnosti in športnega odnosa do igre. Moštvo je v letošnji sezoni še vedno dovolj močno in sposobno za osvojitve najvišjega naslova, vendar pa bo za to potrebna popolna angažiranost vsakega posameznega igralca in pa mnogo več kolektivne igre, kot so jo pokazali do sedaj na trening tekmah. Moštvo bo na prvih tekmah do prihoda sovjetskega trenerja (z njim je pogodba že podpisana in ga pričakujejo v kratkem) vodil Dušan Brun, nastopalo pa bo v sledeči postavi:

Vratarji: Knez, Makuc, Zbontar; branilci: Ivo Jan, Bogdan Jan, Sašo Košir, Viki Tišler, Razinger in Pipan; napadalci: Beravs, Roman Smolej, Mlakar, Franc Smolej, Hafner, Poljanšek, Eržen, Tomaž Košir, Milan Jan in Škerjanc.

Moštvo Kranjske gore pa v letošnji sezoni nastopa zelo okrnjeno. Od lanskoletne ekipe manjka kar šest igralcev, v ekipi pa je nekaj mladincev, ki pa se bodo šele kalili v težkih tekmah prve lige. Prodor ekipe med prvo četverico bo zato skoraj nemogoč, obstanek v ligi pa naj bi bil končni cilj mlade ekipe. Moštvo trenira pod vodstvom Jožeta Novaka, nastopalo pa bo v sledeči postavi:

Vratarja: Krmelj, Gasar; branilci: Vidmar, Ambrožič, Endljar, Mavčec; napadalci: Smagin, Drago Hiti, Češnjak, Pirih, Jože Šebjanič, Razinger, Pavlič, Pristov, Klinar, Marko Šebjanič, Rozman, Pančur, Milan Šebjanič.

Ekipi bosta igrali po naslednjem razporedu:

- 21. X. 1972 v Celju: Celje : Jesenice
- 28. X. 1972 na Jesenicah: Kranjska gora : Partizan
- 29. X. 1972 na Jesenicah: Jesenice : Crvena zvezda
- 4. XI. 1972 na Jesenicah: Jesenice : Partizan
- 5. XI. 1972 v Zagrebu: Medveščak : Kranjska gora
- 11. XI. 1972 na Jesenicah: Kranjska gora : Jesenice
- 18. XI. 1972 na Jesenicah: Jesenice : Slavija
- 18. XI. 1972 v Celju: Celje : Kranjska gora
- 25. XI. 1972 v Ljubljani: Olimpija : Jesenice
- 25. XI. 1972 na Jesenicah: Kranjska gora : Slavija
- 2. XII. 1972 na Jesenicah: Jesenice : Medveščak
- 2. XII. 1972 v Beogradu: Crvena zvezda : Kranjska gora
- 6. XII. 1972 na Jesenicah: Kranjska gora : Olimpija
- 7. XII. 1972 na Jesenicah: Jesenice : Celje
- 9. XII. 1972 v Beogradu: Partizan : Kranjska gora
- 10. XII. 1972 v Beogradu: Crvena zvezda : Jesenice
- 16. XII. 1972 na Jesenicah: Kranjska gora : Medveščak
- 17. XII. 1972 v Beogradu: Partizan : Jesenice
- 20. XII. 1972 na Jesenicah: Jesenice : Kranjska gora
- 6. I. 1973 v Ljubljani: Slavija : Jesenice
- 6. I. 1973 na Jesenicah: Kranjska gora : Celje
- 13. I. * 1973 na Jesenicah: Jesenice : Olimpija

ODBOJKA

Preteklo soboto so jeseniške odbojkarice zaman čakale ekipo OK Brestanice. Po preteku 20 minut je sodnik Habjan iz Kroke odpiskal, tako, da so domačinke dobiele srečanje z rezultatom 3:0 b. b. Tekmo pred zaključkom jesenskega dela prvenstva so Jeseničanke na zelo dobrem tretjem mestu prvenstvene lestvice. Le za dve točki zaostajajo za prvouvrščeno ekipo OK Fužinarja. V nedeljo gostujejo v Novem mestu, kjer se bodo srečale z istoimensko ekipo.

Moška ekipa, ki je v nedeljo gostovala v Borovem in

je nastopila brez poškodovane Pristova, ki se je na treningu tako poškodoval, da ima nogo v mavcu, je srečanje izgubila z rezultatom 3:1 (-12, -13, 11, -7). Prva dva seta so izgubili z majhno razliko, tako, da lahko upamo, da bodo kmalu v željeni formi. Poraz v Borovem je že tretji zaporedni poraz v letošnji sezoni.

V nedeljo gostujejo v Mariboru, kjer se bodo srečali z ekipo OK Maribora. Tako kot Jesenice je tudi OK Maribor po treh zaporednih kolih še vedno brez točke in sta obe ekipi na dnu prvenstvene lestvice.

- 13. I. 1973 v Ljubljani: Slavija : Kranjska gora
 - 20. I. 1973 na Jesenicah: Kranjska gora : Crvena zvezda
 - 21. I. 1973 v Zagrebu: Medveščak : Jesenice
- Drugi del prvenstva pa se bo pričel 27. I. 1973 in bo trajal do 3. III. 1973. Podroben razpored pa bo znan šele po končanem prvem delu.

Ob štartu v novo prvenstveno sezono želimo našim hokejistom kar največ uspehov. To pa bodo dosegli z dobro igro, borbenostjo in discipliniranostjo na igrišču.

Kranjska gora : mlad. reprez. SFRJ 7:5 (1:4, 1:0, 5:1)

V prijateljski tekmi sta se pomerili na igrišču Podmežaklje dve dosti enakovredni moštvi. Sicer so mladinski reprezentantje srečanje pričeli dosti bolje in precej visoko povedli, v nadaljevanju pa so Kranjskogorci prevzeli pobudo na igrišču in zasluženo zmagali. Od Jeseničanov so nastopili v reprezentanci: Zbontar, Ščap, Catak, Pristov, Hafner, Razinger, Pavlič in Brun, moštvo Kranjske gore pa je okrepil Poljanšek, ki je bil tudi nosilec akcij iz katerih so padli goli.

Gole za Kranjsko goro so dosegli: Poljanšek 3, Češnjak 2, Šebjanič 1, Pirih 1.

Kranjska gora : GAK (Graz) 4:10 (2:7, 1:1, 1:2)

V prijateljski mednarodni tekmi, ki sodi v okvir priprav na državno prvenstvo, sta se na Jesenicah srečali ekipi Kranjske gore in Graza. Kranjskogorci, ki v letošnji sezoni nastopajo zelo pomlajeni, so srečanje pričeli katastrofalno. Skoraj vsak napad gostov se je končal z zadetkom in v desetih minutah so jim nasuli pol ducata golov.

V nadaljevanju pa so se mladi Kranjskogorci le nekoliko zbrali in si izborili ravnotežje na igrišču. Pripomniti pa mo-

KOŠARKA

V soboto in nedeljo, 14. in 15. oktobra, je bilo v Ljubljani republiško košarkarsko prvenstvo za mladinke. Prvenstva so se udeležile tudi mlade Jeseničanke.

Poleg naših je na prvenstvu sodelovalo še sedem najmočnejših mladinskih ekip Slovenije. Jeseničanke so bile z žrebom uvrščene v najtežjo skupino, v kateri so nastopale še ekipe ŽKK Maribor, Olimpija in Ilirija. V drugi skupini pa so igralle ekipe: Postojna, Marlesla, Kladivarja (Ziri) in Ježica.

V prvi tekmi so Jeseničanke igralle s kasnejšimi republiškimi prvakinjami ŽKK Mariborom.

Naše so bile Mariborčankam enakovredne, le nekaj minut v prvem polčasu. Kasneje pa so igralle zelo slabo, poleg tega pa so imele še izredno smolo. Na tej tekmi se je hudo poškodovala Jasna Volarič, tako da je morala poiskati zdravniško pomoč. Rezultat tekme je bil 56:18, koše za naše pa sta dosegli Volaričeva 16 in Purgerjeva 2.

Če so dekleta v prvi tekmi razočarala, pa so prav gotovo na drugi tekmi popoldne prijetno presenetile.

Mladi jeseniški trener je imel pred tekmo z ljubljansko Ilirijo precejšnje težave s sestavo moštva. Toda dekleta so presenetila. Z izredno igro, z izredno borbenostjo bi dekleta kmalu pripravile presenečenje. Še v 13. minuti drugega polčasa so Ilirjanke vodile le s štirimi koši, žal pa so v tej minuti zapustile igri-

šče Uranova, Bregarjeva in Zormanova, katere so imele pet osebnih napak, medtem, ko so imele po štiri osebne tudi še Pavličkova in Paplerjeva. Torej je moštvo ostalo brez prve peterke. Mlajše, predvsem pa neizkušene zamenjave, pa razen borbenosti niso mogle pokazati ničesar in tako je Ilirija zmagala z veliko vendar previsokim rezultatom 60:35. Koše za naše pa so dosegli: Papler 9, Purger 11, Uran 1, Bregar 2, Zorman 12.

Naslednji dan pa so naše igralke igrale za zadnje oziroma osmo mesto z ekipo Postojne. V prvem polčasu so bile naše nekoliko boljše od Postojničank, vendar pa so v drugem igrale zopet tako slabo kot dan prej proti Mariborčankam, tako da so tekmo izgubile z rezultatom 47:32. Koše za naše so dosegli: Papler 2, Purger 18, Uran 2, Bregar 5, Zorman 3, Volarič 2.

Prav gotovo pa je izredno pohvalna poteza Jasne Volarič, ki je v drugem polčasu te tekme kljub hudi poškodbi noge pomagati svojim kolegicam, vendar pa so bile bolečine le prehude.

Jeseniške mladinke so tako osvojile osmo mesto kar je v danih pogojih srednje dobra uvrstitev. Namreč prvenstvo je bilo v dvoranah, naše pa so trenirale le zunaj, poleg tega pa sta bili lažje poškodovani poleg Volaričeve še dve igralki. Prav gotovo pa je bilo prvenstvo dobra šola no-

ram, da so gostje imeli v svojih vrstah dva kanadska igralca in eden od teh (Krulik) je dosegel kar šest golov. Gole za Kranjsko goro pa so dosegli: Češnjak, D. Hiti in Razinger.

Jesenice : Partizan (Beograd) 12:2 (3:0, 5:2, 4:0)

V okviru priprav na pričetek zvezne lige, so se domači hokejisti srečali z ekipo Partizana, ki jo vodi v letošnji sezoni bivši trener Jesenic Ciril Klinar. Domači hokejisti so kljub temu, da niso igrali s polno močjo z lahkoto zmagali proti izredno borbenim gostom. Srečanje je bilo izredno športno in brez prekrškov. Gostje so se domačinom v začetku srečanja izredno uspešno upirali, proti koncu pa so nekoliko popustili.

Gole za Jesenice so dosegli: Roman Smolej, Franc Smolej, Hafner po dva, Poljanšek 1, Škrjanc 1, Sašo Košir 1, Milan Jan 1, Bogdan Jan 1 in Eržen 1.

vemu trenerju Jeseničank, kajti Franci Benedičič se je po 18. letih uspešnega dela z ženskim moštvom umaknil iz mesta trenerja prvega moštva.

Tako bodo dekleta Jesenic v prihodnji sezoni nastopale pod novim vodstvom. Moštvo pa bodo sestavljale naslednje igralke: Alenka Vudrič, Majda Papler, Danica Uran, Nevenka Bregar, Jasna Volarič, Marina Purger, Eva Pavliček, Sonja Zorman ter še nekaj pionirk kluba. Verjetno se bosta od aktivnega igranja poslovili Mira Vudrič-Potočnik in Irena Ivnik-Lah, ki pa bi bile moštvu še naprej potrebni, vendar pa jima žal primanjkuje časa za treninge in tekme.

Poprečna starost ekipe bo tako 16,5 let. Ekipa pa bi poleg naštetih igralk in pionirk, ki že trenirajo, potrebovala še najmanj tri visoke igralke.

Če bo na voljo primerna telovadnica, bi ženska ekipa v letošnjem letu pričela s treningi že 6. novembra, kajti popolnoma nova ekipa bo potrebovala precej časa, da bo dosegla vsaj približno tako kvaliteto kot je bila na Jesenicah do sedaj.

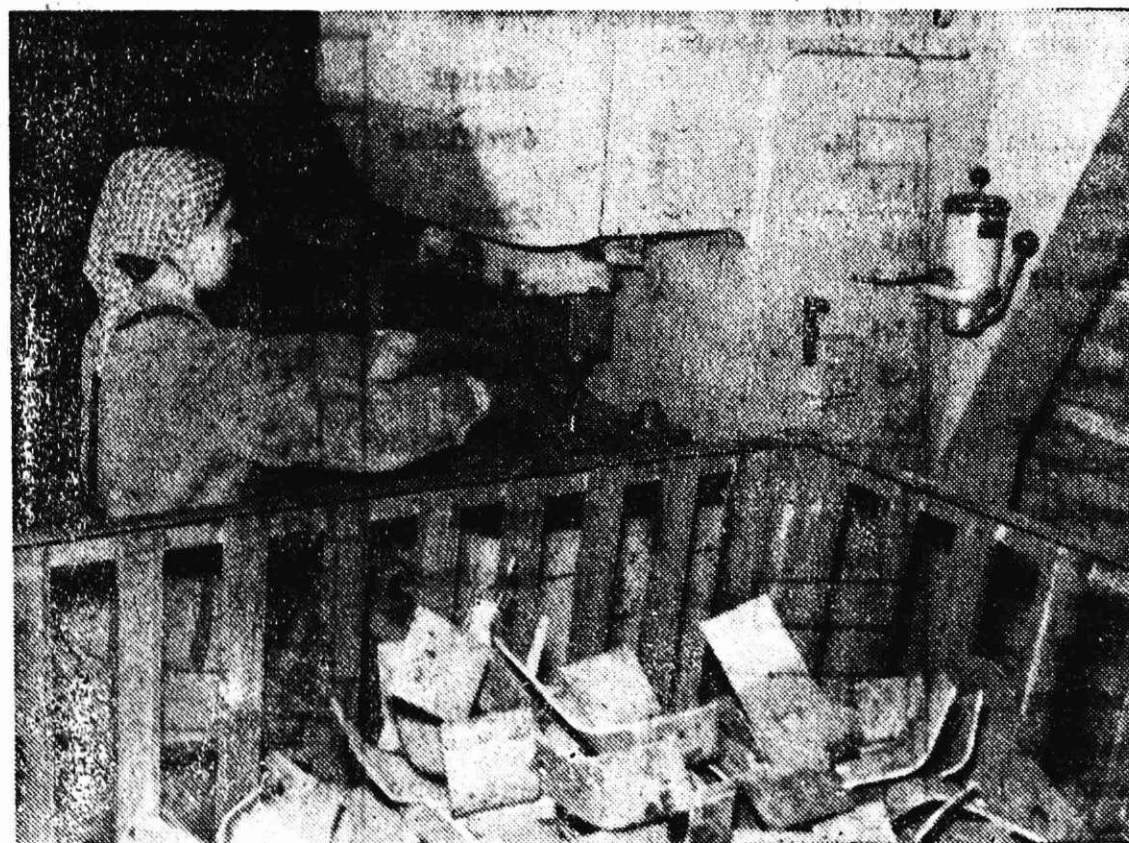
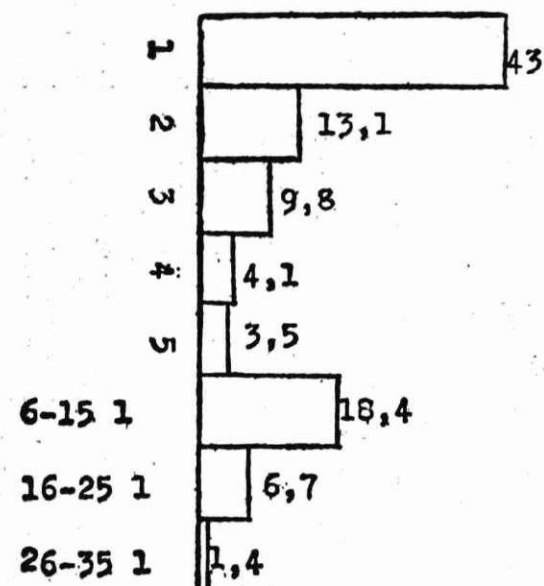
Prav zato je razveseljiva izredna pripravljenost igralk, da pričnejo s treningi že tako zgodaj. Torej je sedaj odvisno le od uprave kluba, če jim bo uspelo dobiti telovadnico že tako zgodaj.

Upajmo, da jim bo to uspelo, novemu trenerju in vsem igralkam pa želimo čim boljše pogoje za delo, želimo pa si tudi, da bi jim v novi sezoni uspelo doseči cilj, ki so si ga postavile, to je obstanek v ligi.

B. r.

Delavski staž

Gledé na delovni staž imamo največ in to 96 primerov (43 %) poškodovancev, ki so utrpeli poškodbo v prvem letu zaposlitve na novem delovnem mestu, med katerimi je največ takih, ki so se poškodovali v prvem mesecu zaposlitve ali celo prvi dan dela na novem delovnem mestu. To velja predvsem za novo sprejete delavce, kar kaže na slabo

Sodelavka pri izdelavi delov za cestne odbojnice

in časovno prekratko uvajanje, oziroma usposabljanje delavca za določeno delo. To nam potrjuje dejstvo, da na delovnih mestih, na katerih so zaposleni delavci z dolgoletno prakso, zasledimo nižji % nezgod.

Rezultate, ki nam jih nudi na vpogled ta analiza, lahko koristno uporabimo pri preprečevanju nezgod, saj iz tega lahko sklepamo, kje in zakaj se poškodbe največ pojavljajo, kje bi kazalo poostriti varstvene ukrepe, spremeniti način dela in uvesti še druge spremembe, katerih rezultat bi bilo manjše število nezgod pri delu.

Zaključek

Mongo je že bilo napisanega o nesrečah, njem prečitano in morda skušalo prinesiti vprašanje je le, koliko ljudi bo to z zanimajo svoj delež k preprečevanju nesreč.

Nesreče so drage, boleče in žalostne, toda v takšnem kolektivu kot je naš, bi se dalo marsikaj izboljšati in sanirati. Morda tudi ni odveč primerjava, da je v podjetju 1600 zaposlenih vzdrževalcev, ki skrbijo za mrtva postrojenja, malo pa nas je, ki skrbimo za žive stroje. V primeru nesreč z razpoložljivimi sredstvi ob dobrih tovariših gasilcih — reševalcih, nudimo ponesrečencem vse, da bi imeli čim manjše bolečine, posledice ali da bi celo za posledicami umrli. Mislim, da sta ti dve humani službi vredni večje pozornosti glede opremljenosti, saj sta že večkrat dokazali svoj upravičen strokovni status.

ZDRAVSTVENA PRILOGA

Branje za vse sodelavce, predvsem pa za vodje delovnih skupin in ostale vodilne delavce

Dr. Aleksander Rjancev

Nesreče in poškodbe pri delu

»NESREČA PRI DELU JE NEPREDVIDE- NI, NEKONTROLIRANI DOGODEK ZARADI ZUNANJIH FIZIKALNIH FAKTORJEV, KI PRIZADENEJO CLOVEKOVO TELO PRI DELU IN MU POVZROČE BOLECINE, INVALIDNOST ALI CELO SMRT OSEBNOSTI.«

O faktorjih, ki povzročajo nesreče, je bilo govora že 1891. leta v švicarskem mestu Bernu. Na kongresu, kjer so sodelovali zdravniki, psihologi in tehnologi, so predlagali standardizacijo pojmov in statističnih podatkov za preiskovanje in raziskavo profesionalnih nesreč, toda pojavile so se take težave, ki jih niso mogli popolnoma analizirati. Pojmi pazljivosti in nepazljivosti so v glavnem vzrok večine nesreč, čeprav ta dva pojma v sodobni psihologiji nimata nobenega jasnega in definiranega smisla (pozornost kot enota sposobnosti sploh ne obstaja). Izraz nepozornost ne tolmači v bistvu nič drugega kot to, da se smatra kot glavni vzrok nesreče krivda, ki leži v samem individuumu. Treba je vedeti, kaj je vzrok, ki je privedel delavca do nepazljivosti.

Leta 1919 je skupina naprednih zahodnih psihologov, Newmbold, Greenwood, Chambers in Woodsova, začela s terminologijo o nesrečah in statistično obdelavo nesreč v obliki statističnih modelov, za vsako hipotezo posebej.

Leta 1947 je mednarodni biro uvedel standardne mere za ugotavljanje frekvence in teže nesreč. Ker je nesreča redek pojav se računa po Poissonovi krivulji in ne po Gaussovi, Poissonova krivulja je za razliko od Gaussove asimetrična in jo označujemo $x = \sigma^2$. Če je srednja vrednost x večja, je krivulja širša. Pozitivna korelacija števila nesreč od dveh časovnih razdobjih pri istih ljudeh je 0,37 do 0,72 t. j. srednja povezanost.

Za obrazložitev klasifikacije odnosno kategorizacije se za industrijo poslužujemo naslednjega pravila:

Pod smrtnim primerom na delu se razume popolno uničenje poškodovanega in okvarjenega organizma, zaradi česar je ponesrečenec umrl na mestu nesreče, oziroma pri transportu do zdravstvene ustanove, ne glede na to, koliko časa je trajal transport. Če je ponesrečenec umrl v zdravstveni ustanovi, se tak primer smatra kot huda telesna poškodba.

»Indeks frekvence se izračuna po sledečem obrazcu«

$$F = \frac{\text{število poškodb} \times 1.000.000}{\text{število efektivnih delovnih ur}}$$

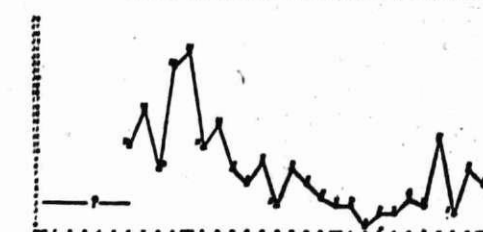
»Indeks teže se izračuna po sledečem obrazcu«

$$T = \frac{\text{število izgubljenih delovnih dni} \times 1.000.000}{\text{število efektivnih delovnih ur}}$$

S pomočjo indeksa frekvence je možno ugotoviti, če v nekem podjetju nesreče v določenem obdobju padajo ali rastejo in če so preventivni ukrepi uspešni. Kako hude so nezgode, pokaže indeks teže na osnovi izgubljenih delovnih dni.

Nesreče po obratih Železarne so dnevni pojav in obenem socialni problem. Besedi nezgoda in nesreča se v določenih zvezah popolnoma ujemata, nista pa eno in isto. Pomen teh dveh besed je v sledečem npr. nesreča pomeni neprijeten, nezaželen dogodek, ki človeku škoduje in ga prizadene telesno in duševno, dočim nezgoda pomeni stopnjo dogodka oziroma slučaja. Nesreča pomeni stanje, ki ga povzroči več ali en sam dogodek, v katerem človek dobi poškodbe, medtem ko nezgoda pomeni, da je bil dogodek pri poškodbi lažje, srednje ali težje narave. Pri nezgodi govorimo o hudi nezgodi, medtem ko za nesrečo to ne velja.

NUŠE NEZGODE V ŽELEZARNI JESENICE od 1946-1971

V problematiki profesionalnih nesreč je eden od osnovnih vprašanj: po katerih zakonih lahko sprejemamo mere in ukrepamo za zmanjšanje števila nesreč. Večkrat je treba pri nesreči upoštevati nepravilen telesni gib. Toda vedno napačen gib ne povzroči nesreče; npr. če strojepiska udari na napačno tipko ni pričakovati nesreče, ampak kvečjemu napako.

ki se da popraviti, če pa delavec pri stroju napravi nepravilen gib, je lahko ob prste ali celo roko. Po nesreči nastane poškodba, ki jo ugotavlja zdravnik, ko ga poškodovanec obišče v ambulanti. Poškodba je večkrat retrogradno ogledalo za analizo nesreče. Pravimo, da nesreča nikoli ne počiva in da je vse odvisno od slučaja. Najtežje je razpravljati o terminologiji vzrokov nesreč. Če bi nam bilo vse jasno, bi bilo prav lahko pretrgati začarani krog, ko nesreča povzroči revščino, revščina pa obratno. Pri raziskovanju vzrokov so dane na voljo štiri hipoteze, ki jih je treba v praksi preveriti oziroma za vsako hipotezo napraviti statistični model. Hipoteze so naslednje:

1. Nesreče so slučajne in ne obstaja noben faktor, ki jih pogojuje.

2. Druga hipoteza smatra, da en doživljaj nesreče človeka na nek način »imunizira« za doživljaj novih nesreč.

3. Tretja hipoteza je popolnoma v nasprotju z drugo hipotezo, ker trdi, da doživljanje nesreče na neki način »senzibilizira« človeka za nove nesreče, potemtako ima nekdo, ki je imel več nesreč, dispozicijo še za naprej; to so čustveno labilne in nevrotične osebe.

4. Četrta hipoteza pa pravi, da so nekateri ljudje že v psihofiziološkem smislu »bolj pripravljeni« za nesrečo; to velja za ljudi različnih starosti.

Se najbolj sprejemljiva za nas je četrta hipoteza, to je, da imajo ljudje že neko prirojeno dispozicijo, vendar niso vsi enako občutljivi in sprejemljivi za nesreče. Dispozicija za nesreče je pomamljanje nekaj telesnih sposobnosti, ki so v danem momentu važne za sigurnost pri delu.

Tovarniški zdravnik oziroma socialno zdravstvena služba, bi morali skupno s službo za varstvo pri delu bolj paziti in spoznavati ljudi glede na njihove telesne in duševne lastnosti ter po dispoziciji za nesreče. Posebno pomembni bi bili rezultati preventivnih in kurativnih pregledov. Na osnovi zdravniških in psiholoških rezultatov bi morali izločiti vse tiste delavce, ki pripadajo vulnerabilni grupi, delo pa vrednotiti glede na nesreče v malo, srednje in zelo nevarna delovna mesta.

Pri nesrečah so vzrok ljudje, ne pa okolica. V 40 do 90 % je človek sam glavni krivec nesreče. Pri preprečevanju nesreče je izrednega pomena vedeti nekaj več o delavcih npr. o njihovi starosti, obolenjih, intra- in ekstravertiranosti, agresivnosti in podobno. Predvsem važni pa so ekološki pogoji, ki jih tako hneradi upoštevamo zaradi dragih sanacij, da o proučevanju utrujenosti in odmoru ne govorimo.

Da so nesreče odvisne od samega človeka, potrjujejo poleg drugega tudi praktične izkušnje, kajti relativno majhnemu številu nesreč se lahko izognemo z izpolnjenimi tehnološko organizacijo delovnega mesta.

Ni mogoče s točnostjo reči v kateri meri sodeluje pri tem subjektivni faktor, torej človek sam s svojo psihofiziološko strukturo. Menim, da je fiziologija dela pri socialno zdravstveni službi v sodelovanju s psihologi

dobro naložen kapital za preprečevanje nesreče in menim, da bi nas moralo vodstvo bolj podpirati pri uvajanju novih metod in opremljati s preiskovalnimi aparati.

Pri proučevanju nesreč je važno vedeti, kakšen je objektivni faktor. To ni vselej mogoče, ker sta oba faktorja pri nesrečah med seboj povezana in delujeta skupno, le da je subjektivni faktor običajno zadnji in najodločilnejši v celi verigi subjektivnih in objektivnih vzrokov, ki so povzročili nesrečo. Vloga in višina teh faktorjev variira že od narave dela, organizacije delovnega okolja in posameznika, ki opravlja delo.

Logično je, da je največ nesreč tam, kjer je delo najbolj nevarno in fizično težko. Dejstvo pa je, da niti objektivni faktorji, ki povzročajo nesreče kot npr. razsvetljava, ropot, previsoka vročina itd., niso pravzaprav objektivni vzroki nesreče v pravem pomenu besede, ampak so ti faktorji samo povzročili, da pride delavčev organizem v stanje, kjer se poruši notranji milje, vsled česar pride do nesreče.

Pri presoji ali so vzroki nesreče subjektivni ali objektivni je možno, da ocenjujemo eno in isto nesrečo iz tega ali onega zornega kota. Vsako subjektivno povzročena nesreča se zgodi zaradi reakcije človeka v določeni situaciji. Če situacija ni nevarna, tudi posledice niso hude, le delo je okrnjeno.

Faktorji, ki disponirajo nesrečo (notranji faktorji):

Nezadostna sposobnost za delo je glavni psihofiziološki faktor, ki povzroča nesreče in predstavlja neprilagojenost človeka nalogam v delovni situaciji in pri tem nevarnost za nesreče.

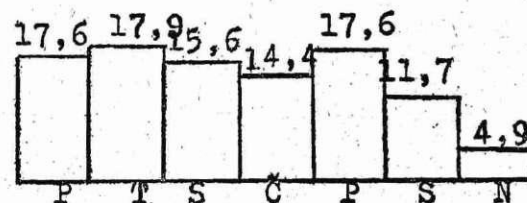
Pri socialno zdravstveni službi se trudimo že leta, da bi upoštevali naše mnenje pri novoprejetih delavcih. Naš rek je: »Ljudi je treba poleg dobrih fizičnih in psihičnih lastnosti še naučiti varno hoditi po teritoriju železarne«. Iz preteklosti vemo, da je mnogo ljudi zaradi slabe zdravniške obdelave in nepoučenosti že prvi dan imelo nesrečo, pa tudi smrtne primere beležimo. V železarni je prevladovalo mnenje, da mora nov delavec že prvi dan biti produktiven, kar pa je po vsej zdravi logiki nemogoče. Dajem za primer nas starejše delavce, kako smo si pridobili znanje iz varstva pri delu, čeprav tega v bivši KID ni bilo.

Mladi Jeseničani smo v bivši Jugoslaviji nosili svojim očetom kosilo in večerjo v obrat, kjer je bil oče zaposlen. Prve dni nas je oče prišel iskat k vratarju in nas povedel do svojega delovnega mesta in nas spotoma opozarjal, kje so nevarnosti. Po tem poduku smo sami varno brez spremstva hodili v tovarno.

To je bilo za nas mlade bodoče delavce KID HTV pouk. Starejši delavci pa se spominjajo, da so nekateri celo delali v času obe- da in večerje namesto očetov, pa ni bilo nobene nesreče. Morda je temu botrovala motiviranost in skupni družinski pogovori o železarni. Danes so se stvari izboljšale le v toliko, da so boljši psihološki in zdravniški pregledi, seminarji in delno uvajanje v delo. Naše na-

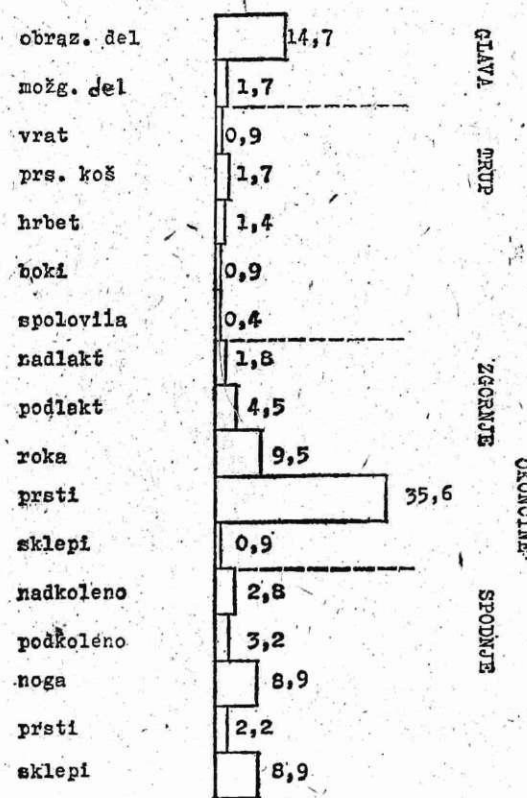
Dnina

Iz analize je razvidno, da so več kot polovico nezdod poškodovanci utrpeli na prvi, to je dopoldanski izmeni, kjer zasledimo 121 primerov (54,2 %), kar pa je čisto razumljivo, saj je ta dnina najštevilnejša. Sledi popoldanska dnina s 59 primeri (26,5 %), najmanj poškodb pa je na nočni dnini — 43 primerov (19,3 %), kar pa si zopet lahko razlagamo s tem, da je ponoči najmanjše število zaposlenih.

Dan tedna

Nezgod so najštevilnejše v začetku tedna. Ob torkih jih je največ in sicer 40 primerov (17,9 %), sledi ponedeljek s 39 primeri (17,6 %). v sredini tedna % nezdod delno upade in sicer na sredo odpade 35 nezdod (15,6 %), na četrtek pa 32 (14,4 %). % nezdod naraste zopet ob petkih in sicer zasledimo isto število nezdod kot ob torkih — 40 primerov (17,9 %). Konec tedna se število poškodb zopet zmanjša in sicer zasledimo ob sobotah 26 primerov (11,7 %) in ob nedeljah najmanjše, to je 11 primerov (4,9 %).

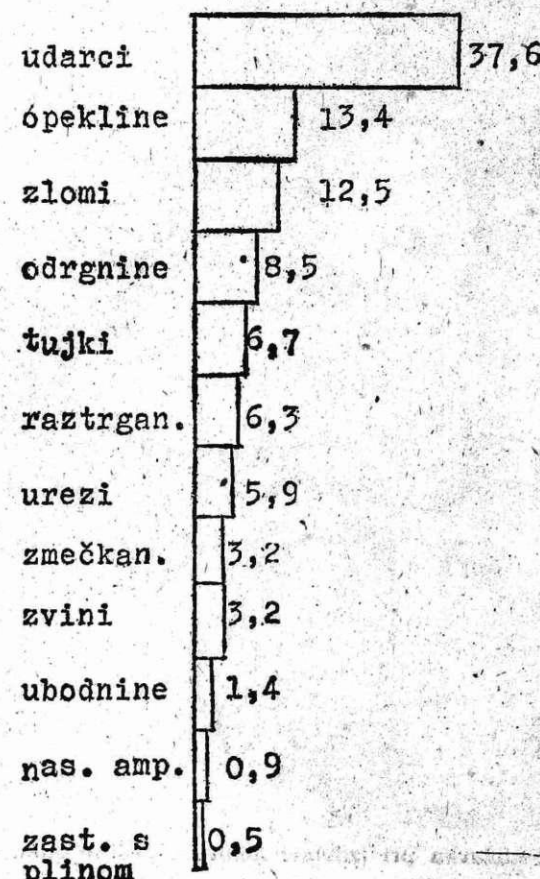

Poškodovani deli telesa

Glede na poškodovane dele telesa zavzemajo prvo mesto poškodbe zgornjih okončin in to prstov s 79 primeri (35,6 %), ker narava dela zahteva veliko ročnega dela. Vzrok temu je tudi uporaba istrošenih delovnih orodij in nevaren način dela. Sledijo poškodbe obraznega dela glave s 33 primeri (14,7 %), kjer poleg poškodb na očeh, ki jih je največ, zasledimo še druge poškodbe na obrazu. Pri tem zopet izstopajo talilniški obrati, kar nas opozarja na nezadostno uporabo obraznih ščitnikov in očal. Tretje mesto zopet zavzemajo poškodbe gornjih okončin in to roke z 21 primeri (9,5 %), sledijo poškodbe na spodnjih okončinah in to na nogah in sklepih z 20 primeri (8,9 %). Poškodbe na drugih delih telesa se pojavljajo redkeje.

Vrste poškodb

Največ poškodb in to 84 primerov (37,6 %) je bilo povzročenih zaradi različnih udarcev, ki so jih poškodovanci utrpeli od različnih predmetov. Sledijo opekline s 30 primeri (13,4 %), ki v glavnem izhajajo iz talilniških obratov, ker dela, ki se tam vršijo, tehnično ni mogoče zaščititi (vlivanje, prelivanje). Na tretjem mestu so zlomi z 28 primeri (12,5 %), ki so povzročeni od različnih močnejših udarcev, sledijo odrgnine z 19 primeri (8,5 %), peto mesto zavzamejo tujki predvsem v očesu s 15 primeri (6,7 %), ki se najpogostejše pojavljajo v obliki drobnih prašnih delcev ali delcev raznih metalov. Sledijo ostale poškodbe z manjšim številom primerov.

Str. delavnice	12	5,3
Str. vzdrž.	25	11,2
VEN	6	2,7
Grad. vzdrž.	6	2,7
RTA	—	—
Strug. valjev	1	0,5
SKUPAJ:	50	22,4
ETE	2	0,9
PIV	2	0,9
SKUPAJ:	4	1,8
Transport	15	6,7
OTK	1	0,5
RO	—	—
Ost. upr. sl.	1	0,5
SKUPAJ:	2	1
SKUPAJ:	223	100

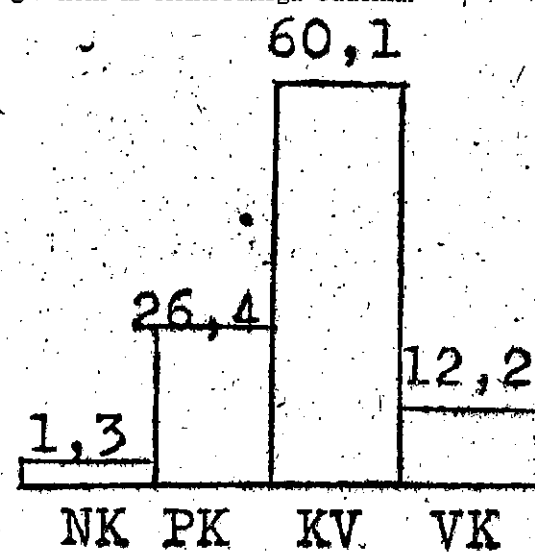
Ce pogledamo najprej pogostnost poškodb po posameznih delovnih enotah in obratih, vidimo, da je bilo v tem obdobju največ poškodovanih delavcev v talilnicah — 60 primerov (26,9 %) in da od teh odpade 31 primerov (13,9 %) na martinarno. Na drugem mestu so valjarne s 58 poškodbami (26 %), kjer prednjačita pred ostalimi obrata valjarna Bela in valjarna profilov z 18 poškodbami (8 %). Na tretjem mestu je vzdrževanje s 50 poškodbami (22,4 %), od tega jih je največ v strojnem vzdrževanju in sicer 25 primerov (11,2 %). Manjše število poškodb zasledimo v predelovalnih obratih in sicer 34 primerov (15,2 %), od katerih jih 27 (12 %) odpade na HVZ. Sledijo obrati in službe z manjšim številkom poškodb.

Ti rezultati nam potrjujejo naša predvidevanja, da so poškodbe najpogostejše v obratih, kjer je narava dela fizičnega značaja in kjer so težki delovni pogoji. V talilniških obratih, ki nosijo največje število poškodb, že samo okolje delovnega mesta zahteva zbrana človeka. V teh obratih imamo zelo visoko fluktuacijo delavcev, kar zelo vpliva na pogostost poškodb. Menjajo se pretežno mladi ljudje, ki se kot novinci delovnim pogojem težko prilagodijo, nimajo delovnih izkušenj in so manj pazljivi pri delu. Za novo sprejete delavce, posebno za delavce, ki prihajajo na delo iz drugih republik, je velikega pomena sam sprejemni postopek s predhodnim uvajalnim seminarjem, kjer dobijo prve smernice o bodočem delu, o varstvenih predpisih, z velikim poudarkom na važnosti uporabe zaščitnih kolektivnih in osebnih delovnih sredstev. To odgovornost nosi služba za varstvo pri delu, ki bi morala poostrižiti svoje varstvene ukrepe, ker je pogostokrat vzrok nesreče pri delu prav neznanje ali neupoštevanje teh varnostnih predpisov. Ko pa delavec nastopi delo na odrejenem delovnem mestu, je velikega pomena, kakšno vlogo bo odigral njegov predpostavljene, katerega naloga je, da delavca seznani s samimi nalogami delovnega mesta, z vsemi nevarnostmi in škodljivimi vplivi ter da ga stalno nadzoruje.

Poškodbe po spolu

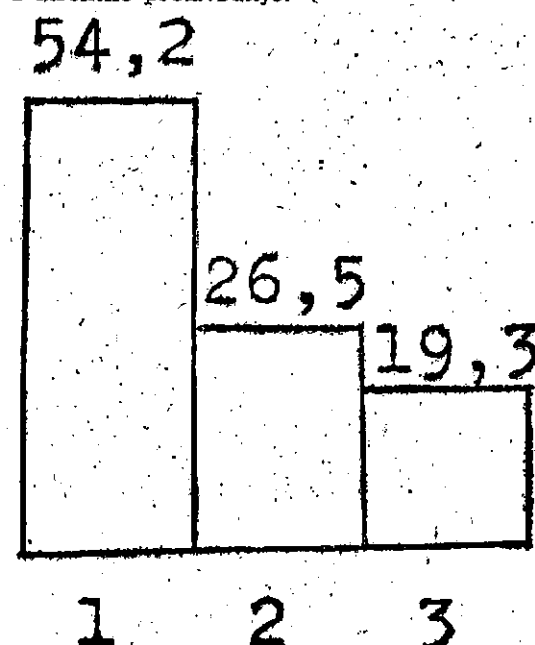
Ce si nadalje ogledamo poškodbe po spolu, vidimo, da je poškodovanih največ moških,

saj jih je 206 (92,5 %), kar pa je čisto razumljivo, saj je največ poškodb v težkih proizvodnih obratih, kjer je zaposlena pretežno moška delovna sila. Ostali delež nosijo ženske z 17 poškodbami (7,5 %), ki izvirajo v glavnem iz elektroodnega oddelka.

Kvalifikacija poškodovancev

Največ poškodb so utrpeli kvalificirani delavci — 134 primerov (60,1 %). To pa zaradi tega, ker imamo tudi največ kvalificiranih delovnih mest, za katera se zahteva poklicna industrijska šola raznih smeri. Delavci, ki so zaposleni na teh delovnih mestih opravljajo s svojo strokovno usposobljenostjo zelo pomembna in odgovorna dela, tako v direktni proizvodnji kot pri vzdrževanju, zato so tudi najbolj izpostavljeni eventualnim poškodbam. Najmanj pa se poškoduje nekvalificiranih delavcev, saj smo zasledili le 3 primere ali (1,3 %). Ti delavci so manj izpostavljeni nevarnosti poškodb, ker opravljajo v glavnem pomožna in enostavna dela, ki nimajo stika z direktno proizvodnjo.

čelo bi moralo biti, da moramo tiste delavce, ki so imeli v času profesionalnega usposabljanja slabšo prognozo za delo smatrati za bodoče nesrečnike in jih že v naprej razporediti na manj zahtevnejša in varnejša delovna mesta. Vedno bi morali imeti pred očmi, da je nesposobnost za poklic nekaj kompleksnega, kar se odraža v pomanjkanju cele vrste dobrih psihofizioloških funkcij; pri nesrečah ima psihomotorika človeka, funkcije čutil, splošna in tehnična inteligenca, ter odnos do dela pomembno vlogo. Prepričan sem, da je najboljše naložba v delo, dobra selekcija in dober profesionalni trening. Če delavec prva dni ni produktiven, bo ob dobri razporeditvi na delovno mesto lahko dolga leta zdrav in produktiven delavec.

Psihomotorika — to je skupni izraz za vse tiste funkcije, pri katerih pride do izraza spretnost, koordiniranost, hitrost gibov, bodisi posameznih ali kompleksnih t. j. celega telesa. Praksa je pokazala, da imajo osebe, ki imajo slabše razvito psihomotoriko več nesreč, kot njihovi sodelavci, ki imajo boljše rezultate iz funkcij psihomotorike. To pomeni, da hitreje reagirajo na zunanje dražljaje. V socialno zdravstveni službi, v oddelku za fiziologijo dela, proučujemo delavce glede na zahteve delovnega mesta, psihomotoriko v obliki meritev reakcijskega časa in Tapping metode. Ti dve metodi sta se pokazali izredno koristni zlasti tam, kjer se zahteva poleg brzine dela še točnost psihomotornih reakcij.

Funkcija čutil — to področje je glede na zahteve delovnih mest izrednega pomena, saj vemo, da defekti vida, sluha, proprioreceptorjev, taktilnih receptorjev, lahko povzročajo nesreče, če je narava dela taka, da zahteva intaktnost teh čutil. Ker je defekte najtežje korigirati oziroma kompenzirati, je za preprečevanje nesreč selekcija in točni pregledi delavcev izrednega pomena.

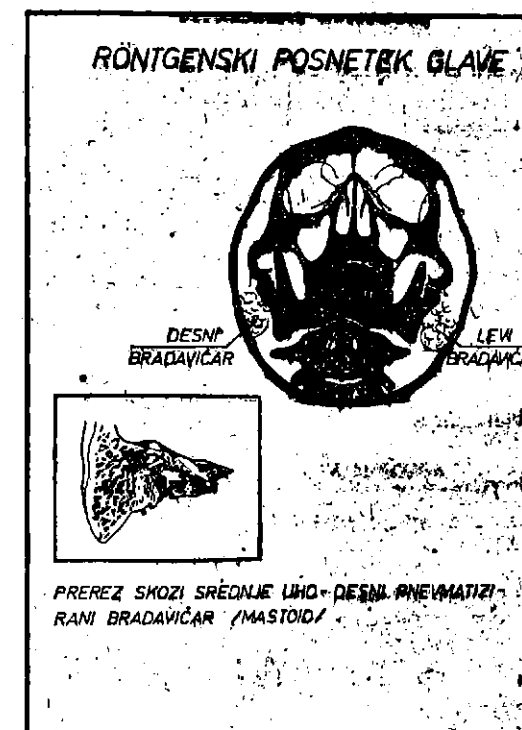
Pri raziskavi nesreč je ugotovljeno, da je največ nesreč zaradi defekta vida, to je zaradi ostrine, barvnega gledanja in globine vida. Vse te našteje defekte vida danes z lahkoto ugotovimo in če delavci, oziroma njihovi delovodje to vedo, lahko preprečimo nesluteno, nepotrebno nesrečo. Obveljati mora pravilo, da mora delavec vedeti za svoje napake, za katero delo je brez nevarnosti sposoben in katerih del se mora izogibati.

Glede vida bi rekli: vsako delo zahteva svoj vid, a za vsak vid obstoji ustrezno delo. Za normalni vid je potrebna normalna osvetlitev delovnega mesta.

Izrednega pomena je tudi sluh. Pri poškodbah sluha pride do prelihanja različnih zvočnih signalov, ki opozarjajo na nevarnost. Posledica prelihanega zvočnega signala je nesreča. Za ugotavljanje sluha se pri nas poslužujemo avdiometra, za preprečevanje profesionalne naglušnosti pa jemljemo za delo v ropotu le tiste delavce, ki imajo poleg dobre avdiograma še pnevmatizirani bradavičar (mastoid).

Srednje uho z bradavičarjem

V žebliarni, kjer znaša ropot 112 db smo ugotovili, da je najmanj profesionalne nagluš-

nosti pri tistih žebliarjih, ki imajo pnevmatizirani bradavičar, ugotovljen z RTG sliko po Schullerju. Kot preventivni ukrep preprečevanja profesionalne naglušnosti je RTG-slika bradavičarja nujno potrebna. Tisti delavci, ki imajo kompaktni bradavičar, niso primerni za dela v ropotu.

SPLOŠNA IN TEHNIČNA INTELIGENTNOST

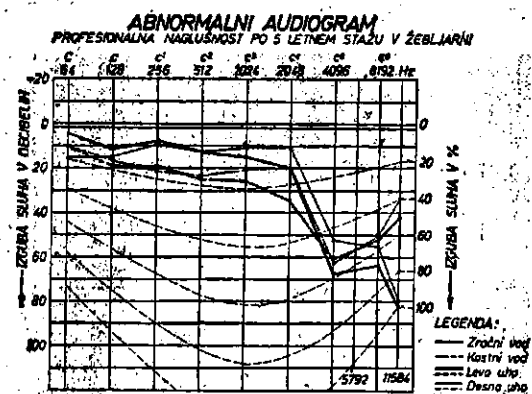
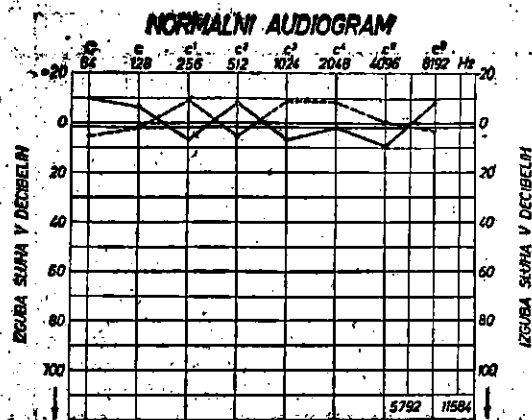
Človek bi mislil, da je število nesreč manjše, čim večja je inteligentnost, vendar praksa tega ne potrjuje. Ljudje, ki imajo smisel za hitro tehnično reševanje problemov, bodo verjetneje prekinili delo zaradi nezgode, kot pa osebe, ki obvladajo le teoretično reševanje problemov.

ODNOS DO DELA

Pri prvih zdravstvenih pregledih večkrat ugotovimo, koliko je prosilec za delo pripravljen delati. Pri fiziologiji dela večkrat opazujemo, da so nekateri tako malo zainteresirani, da se jim celo testji zde neumnost s pripombo, da ne bodo telovadili.

Izredno dober pokazatelj je ročni ergometer. Običajno je tako, da si delavec oblikuje svoj odnos do dela potom socialnih, ekonomskih in zdravstvenih faktorjev. Največ nesreč se opaza pri tistih delavcih, ki pri svojem delu niso do prave mere zainteresirani, oziroma nimajo primernih socialnih, ekonomskih in zdravstvenih pogojev.

Ugotovilo se je, da od 100 delavcev, ki so doživeli neko nesrečo, 40 sploh ni imelo interesa za delo, ki so ga opravljali. Iz tega sledi, da naj se delavcu pokaže tudi druga mesta, kjer bi eventualno uspešnejše delal. S tem bi se tudi izognili prekomerni fluktuaciji.

FUNKCIONALNE KARAKTERISTIKE ŽIVČNEGA SISTEMA

Ob manjši kontroli višjih psihičnih centrov pride večkrat do nesreč. To se zgodi zaradi nenormalne funkcionalne karakteristike živčnega sistema, na primer nenormalne reakcije živčnega loka, avtomatizirane reakcije gotovih delov telesa. Zaradi nekega naglega intenzivnega dražljaja (vročina, preprih, ropot itd.), izzovejo refleksno reakcijo roke ali telesa, kar lahko povzroči nesrečo. To se zgodi, kadar neko delo dobro osvojimo in postanemo naši gibi avtomatizirani, ob vse manjši kontroli višjih psihičnih centrov v centralnem živčnem sistemu. Vsaka nepredvidena in hitra sprememba v delu pa ponovno aktivira višjo psihično dejavnost, ki organizira nove sledi, to je reakcijo s pomočjo katere obidem ali odstranimo napako. Pri vsem tem je važna sprememba od avtomatiziranega giba do zavestne skladnosti. To pa se odvija brez težav. Avtomatizirani gibi običajno v nevarnih situacijah lahko povzročijo nesrečo. Pri zasliševanju oziroma analiziranju nesreče, v mnogih primerih delavci povedo, da so videli napako, zaradi katere se je zgodila pozneje nesreča, da pa si v takšni situaciji niso znali pomagati. Iz omenjenega primera smo videli, da so nesreče nastale zaradi refleksne in avtomatizirane reakcije. Delavcem je treba povedati, da niso avtomati temveč, da morajo pri svojem delu tudi misliti.

NEZADOVOLJIVO PSIHIČNO STANJE DELAVCA

Nesreče so lahko povzročene zaradi slabe ga počutja organizma. Od psihičnih kompo-

nent ne smemo pri proučevanju nesreč prezreti delavčevega značaja in temperamenta, to je osebnih lastnosti, kot so depresije, utrujenost, pomanjkanje delovnih izkušenj, menjava čustev, jakost čustev, splošni ton razpoloženja ter izražanje čustev in dalje duševnih lastnosti, ki so povezane z moralo in etiko. Osebnost, tako značaj kot temperament, pomenita dispozicijo pri nesrečah. Glede značaja je ugotovljeno naslednje: ljudje, ki so nemarni, neurejeni, površni in nekorektni imajo pri delu več nesreč.

Med lastnosti značaja moramo vključiti tudi delovno disciplino in zavestno spoštovanje obstoječih predpisov in pravil dela. Veliko manj nesreč bi bilo, če bi upoštevali predpise iz varstva pri delu, uporabljali osebna in kolektivna zaščitna sredstva, določene brzine dela in vrstnega reda motornih reakcij. Neposredni vodje dela bi morali poznati glavne psihične značilnosti svojih delavcev.

Seznajeni bi morali biti tudi z njihovimi potezami temperamenta, kot so čustvena stabilnost, splošni ton razpoloženja, intravertiranost in ekstravertiranost. Pri delavcih je važen tudi značaj, ki se kaže v odnosih do samega sebe, v odnosu do drugih ljudi in odnosu do dela. Pri študiju nesreč se je ugotovilo, da so intravertirani ljudje bolj zanesljivi pri svojem delu in doživijo manj nesreč kot ekstravertirani. Intravertiranost je pojmovana kot poteza osebnosti, za katere je značilno umikanje vase, izogibanje socialnih stikov itd. Nasprotje pa so ekstravertirani posamezniki, ki so vsiljivi v socialnih stikih, blebetavi, sicer pa odkriti v besedi.

Pri delavcih je treba upoštevati tudi depresivno stanje. Nezadovoljstvo in osebne težave so lahko pri posameznikih povzročene privatno, so pa važne v določenem času in se odražajo v zmanjšani previečnosti, nenatančnosti, kar hitreje dovede do nesreče.

Utrujenost:

Utrujenost spremlja vsako daljše in naporno delo. Kadar opazujemo delavca pri delu, v nekem daljšem obdobju vidimo, da njegov učinek ni enak v vseh fazah. V začetku se kaže tendenca naraščanja, ker se delavec vedno bolj privaja tempu dela, pri tem pa deluje tudi činitelji izurjenosti. Začetni porast doseže neko višino produktivnosti, ki traja še drugo fazo. To je faza največjega delovnega učinka. Sledi tretja faza, ko začne delovni učinek padati zaradi delovanja utrujenosti. Utrujenost deluje ne le na fiziološke organe, ampak tudi na psihične funkcije. Spremembe v fizičnih funkcijah, to je dojemanje, točno reagiranje v pravem času, hitrost reagiranja so glavni razlogi pri katerih utrujenost stopa v korelacijo z nesrečami.

POMANJKANJE DELOVNIH IZKUŠENJ

Največje število nesreč se zgodi v prvih dneh, tednih in tudi mesecih zaposlitve, torej pri delavcih, ki še niso dovolj privajeni in spoznani z delom, predvsem pa z nevarnejšimi delovnimi situacijami. Z nameščanjem kvalificirane delovne sile začne upadati število nesreč, to pa samo pod pogojem, da ni nadurnega dela.

12. Od avtofurгона oz. iz mrliške veže na Bl. Dobravi prenesajo mrliča njegovi sodelavci. Zastopniki obrata, kjer je smrtno ponesrečeni delal, se udeležijo pogreba ter določijo zastopnika, ki se ob grobu poslovijo od pokojnika.

13. Soc. zdr. služba naroči v garaži železarnice Jesenice osebni voz za svoje ponesrečenega, če je pogreb na Bl. Dobravi. Istočasno naroči na račun Železarnice po en avtobus za prevoz udeležencev pri pogrebu. Pri pogrebih v kraje, oddaljene od Jesenic do 60 kilometrov, soc. zdr. služba tudi naroči po en avtobus za prevoz sodelavcev udeležencev pogreba, odpade pa naročilo osebnega voza.

14. Kolikor je smrtno ponesrečeni sam plačeval godbo, ni potrebno posebej naročiti godbe, sicer pa ta služba naroči za pogrebe na Bl. Dobravi in v kraje do 60 km izven Jesenic, na stroške Železarnice, godbo ter avtobus za njihov prevoz.

15. Smrtno ponesrečenega iz druge republike ali iz kraja izven Jesenic, prepelje Železarna na svoje stroške in po želji svojcev v rojstni kraj oziroma mesto, kjer bivajo najbližji svojci. Prevoz se izvrši z avtofurgonom ob spremljavi zastopnika soc. zdr. službe, pogreba se udeležijo zastopniki obrata, kjer je ponesrečeni delal, vendar le toliko ljudi, kolikor se jih lahko prepelje v enem osebnem avtomobilu, to velja za pogrebe izven republike SRS ali za pogrebe v coni preko 60 km oddaljenosti od Jesenic.

16. Na primernem mestu osrednjih obratov na Jesenicah je postavljen drog, na katerem se izobesi črna zastava v primeru smrtnih nesreč pri delu. Na tem drogu se ne izobešajo druge zastave.

Tehnika zbiranja in obdelave podatkov poškodb pri delu

Analizo poškodb izdelujemo za vsak mesec sproti na posebnih, v ta namen izdelanih obrazcih. Pri tem sodelujemo s službo za varstvo pri delu, ki nam nudi na vpogled prijavo nezgode pri delu za vsakega poškodovanca posebej. Ta prijava, če je natančno izpolnjena, vsebuje vse podatke poškodovancev, ki nas zanimajo in jih ti obrazci zahtevajo.

Vsako prijavo nezgode posebej obdelamo. Podatke, ki jih čitamo iz prijave, vnašamo po sistemu črtkanja v posamezne rubrike na obrazcu. Vsak obrazec vsebuje natančen razpored obratov, pri čemer je treba paziti, da vse te podatke, ki jih pri posamezniku obdelujemo, na vsakem obrazcu vnesemo vedno pod isti obrat, to je obrat, v katerem je poškodovanec zaposlen. Nepazljivost vpisovanja podatkov ima za posledico, da se rezultati pri končnem seštevanju ne ujemajo. Na koncu seštejemo črtice v vseh okencih in vpišemo s številko, nato pa seštejemo navpično še vsako kolono posebej, da dobimo končno število primerov vseh teh faktorjev, ki jih obdelujemo. Rezultat vodoravnega seštevanja rubrik pa mora biti na vseh obrazcih enak in nam pokaže število poškodb po posameznih obratih in delovnih enotah. Zaradi kontrole seštejemo še rezultate posameznih vo-

doravnih in navpičnih rubrik, pri čemer moramo dobiti enako število, to je število vseh poškodovancev v mesecu, ki smo ga analizirali.

Obrazec za obdelavo podatkov, ki so priloženi k analizi, je sestavljen team strokovnjakov kadrovskega sektorja z namenom, da bi po tej poti dobili pregled stanja poškodb v Železarni in na podlagi tega predlagali ustrezne ukrepe za preprečevanje nezgod, s čimer bi število nezgod znižali na minimum.

Če si ogledamo vsak obrazec posebej, vidimo na vseh obrazcih na levi strani točen razpored obratov, ki so v okviru posamezne delovne enote.

V obrazec št. 1 vpisujemo poškodbe glede na spol, glede na kvalifikacijo poškodovancev, nadalje na kateri izmeni in na kateri dan v tednu se je poškodba pripetila. Na istem obrazcu vodimo tudi poprečni mesečni stalež zaposlenih v posameznih obratih.

Obrazec št. 2 vsebuje poškodbe glede na njihovo naravo, oz. vrsto. Glede na to smo razdelili vse poškodbe v 16 skupin.

V obrazec št. 3 vnašamo poškodbe glede na to, kateri del človeškega telesa je bil pri poškodbi prizadet.

Obrazec št. 4 nam prikaže, koliko let delovne dobe so imeli poškodovanci na določenih delovnih mestih, ko so se poškodovali.

Obrazec št. 5 pa opredeljuje poškodbe glede na njihov vzrok. Za subjektivne vzroke poškodb nosi krivdo vsak posameznik sam, medtem ko objektivni vzroki nezgod niso odvisni od volje, sposobnosti in delovnega staža posameznika. Ugotavljanje vzrokov poškodb zahteva bolj poglobljeno delo, pri čemer sodelujejo industrijski psihologi.

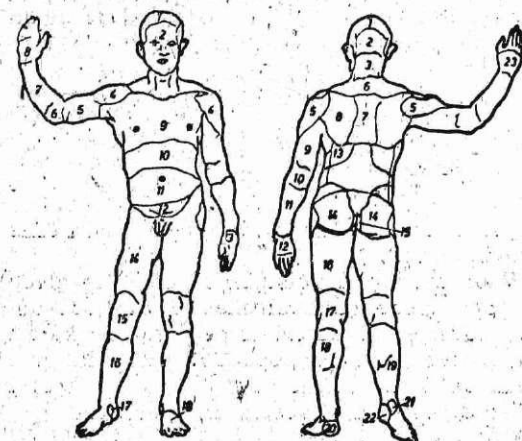
ANALIZA POSKODB ZA PRVO POLLETJE 1972 OD 1. 1. DO 1. 7. 1972

Poprečni stalež zaposlenih delavcev za to obdobje je 5732, od tega jih je 223 ali 3,85 % utrpelo nezgodo pri delu, ki je zahtevala zdravniško pomoč.

Pogostost poškodb po obratih

Obrat	št. prim.	%
Plavž	11	4,9
Martinarna	31	13,9
El. jeklarna	13	5,8
Samotarna	4	1,8
Livarna	1	0,5
SKUPAJ:	60	26,9
Valjarna Bela	18	8
Valjarna žice	7	3,1
Valjarna prof.	18	8
Valjarna 2400	3	1,3
Jeklovlek	12	5,3
SKUPAJ:	58	26
Hl. valjarna	13	5,8
Žičarna	14	6,2
Žebljarna	—	—
Elektroodni	7	3,2
SKUPAJ:	34	15,2

KRAJEVNA OZNAČITEV DELOV ČLOVEŠKEGA TELES /SLIKA 1-SPREDAJ, SLIKA 2-ZADAJ/

SLIKA 1
1. GLAVA
2. OČI
3. UŠI
4. RAMENSKA OKOLICA
5. LEVO NADLAKTJE
6. DESNO NADLAKTJE
7. LEVO PLEČE
8. DESNO PLEČE
9. LEVO RUKOVIČARJE
10. DESNO RUKOVIČARJE
11. LEVO PRAVICO
12. DESNO PRAVICO
13. LEVO KOLARJE
14. DESNO KOLARJE
15. LEVO KOLKO
16. DESNO KOLKO
17. LEVO NOGOVIČARJE
18. DESNO NOGOVIČARJE
19. LEVO PONOVIČARJE
20. DESNO PONOVIČARJE
21. LEVO PONOVIČARJE
22. DESNO PONOVIČARJE
23. LEVO PONOVIČARJE
24. DESNO PONOVIČARJE

SLIKA 2
1. GLAVA
2. OČI
3. UŠI
4. RAMENSKA OKOLICA
5. LEVO NADLAKTJE
6. DESNO NADLAKTJE
7. LEVO PLEČE
8. DESNO PLEČE
9. LEVO RUKOVIČARJE
10. DESNO RUKOVIČARJE
11. LEVO PRAVICO
12. DESNO PRAVICO
13. LEVO KOLARJE
14. DESNO KOLARJE
15. LEVO KOLKO
16. DESNO KOLKO
17. LEVO NOGOVIČARJE
18. DESNO NOGOVIČARJE
19. LEVO PONOVIČARJE
20. DESNO PONOVIČARJE
21. LEVO PONOVIČARJE
22. DESNO PONOVIČARJE
23. LEVO PONOVIČARJE
24. DESNO PONOVIČARJE

Po smrti moram biti še na novem prizorišču, to je pri obdukciji, da se sodno medicinsko ugotovi vzrok smrti. Obdukcija ali raztelesenje je nujno zlo zaradi zaščite delavca in podjetja glede na krivdo nesreče.

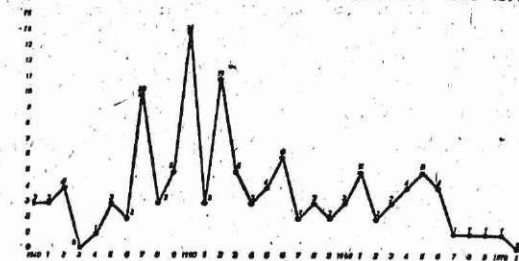
Kaj je smrt, ve le tisti, ki se z njo srečuje ob bolniški postelji in ob nesrečah. Na kratko: smrt je prekinitev važnih življenjskih funkcij ali natančno: smrt nam ne pomeni samo trenutka, ko se navadno z očitnimi zunanji znaki, konča življenje, marveč s to besedo označujemo tudi proces, v katerem postopoma odmirajo najmanjše enote človeškega telesa — celice, nekatere hitreje, druge počasneje.

Če je za zdravniška bolnikova ali ponesrečenčeva smrt vsakdanji pojav, potem to ne velja za svojce umrlega. Le-ti v teh trenutkih potrebujejo razumevanje in vso pomoč, ki jo ob smrtnih primerih izkaže socialno zdravstvena služba. Diferenciacija predvidenih obveznosti našega podjetja za pogrebe v 60 km pasu in izven njega ter konkretno za pogrebe na Dobrovo je pogojena zato, ker bi za pogrebe v kraje, ki so oddaljeni od Jesenic več kot 60 km, morali sodelavcem plačati še dopust, da bi se pogreba udeležili. Isto velja tudi za godbenike. Ta ukrep je bil uveden zato, ker so bili nekoč ponesrečenci le domačini ali bližnji okoličani, v zadnjih 20 letih pa se je narodnostna struktura zaposlenih bistveno spremenila in tudi obveznosti podjetja do priseljencev.

Obveznosti podjetja pri smrtnih nesrečah so naslednje:

1. Socialno zdravstvena služba obvesti osebno, telefonično ali brzojavno svojce o smrtni nesreči ter se z njimi dogovori, kje bo ponesrečeni pokopan. Istočasno oskrbi pri

SMRTNI PRIMERI V ŽELEZARNI JESENICE od 1940-1971

svojcih tudi obleko za smrtno ponesrečenega. Z obvestilom o smrti garaža da na razpolago osebni avtomobil.

2. Industrijski bolničarji na rešilnih postajah mrliča pripravijo za transport. Kolikor ponesrečenec umre v bolnici, mrliča pripravijo tamkajšnji uslužbenci s pomočjo zastopnika socialno zdravstvene službe.

3. Soc. zdravstvena služba s sožalnim pismom izreče v imenu kolektiva sožalje svojcem, t. j. ženi, če je samski — materi oz. očetu ali če niso starši več živi, najstarejšemu bratu ali sestri.

4. V posebnem pismu se svojcem izroči pomoč 1000 din namesto osmrtnice v dnevnem časopisu.

5. Železar, glasilo kolektiva v prvi naslednji številki objavi osmrtnico ponesrečenega.

6. Za vsakega smrtno ponesrečenega sodelavca, podjetje po soc. zdr. službi naroči krsto I. kvalitete, po potrebi s pločevinastim vložkom (prevoz izven Jesenic oz. na zdravniško zahtevo).

7. Soc. zdravstvena služba naroči pri vrtarju venec z besedilom: »Sodelavcu — kolektiv Železarne Jesenice«.

8. Soc. zdravstvena služba uredi vse potrebno pri zdravniku — mrliškem ogledniku, nadalje na matičnem uradu, kjer dvigne originalni mrliški list in na oddelku za komunalne zadeve SOB Jesenice, kjer oskrbi dovoljenje za prevoz mrliča (prevoz izven občine). Na oddelku za komunalne zadeve naroči izkop jame ter plača najemnino groba za 10 let.

To je potrebno v primeru, če je nekdo pokopan na Dobravi. Če pa je pokopan izven Jesenic v drugi republiki, svojci pošljejo železarni Jesenice račun za najemnino groba za 10 let, račun za izkop jame, prenos, oz. prevoz od doma do pokopališča.

9. Soc. zdr. služba se na odd. za kom. zadeve SOB Jesenice, po predhodnem sporazumu s svojci smrtno ponesrečenega dogovori o dnevu in uri pogreba, naroči avtofurgon za prevoz mrliča od doma do pokopališča na Blejski Dobravi.

10. Prevoz mrliča z našim spremljevalcem, se izvrši z mestnim avtofurgonom in to na željo svojcev na lastno stanovanje na območju mesta Jesenice, SR Slovenije ali drugih republik.

11. Kolikor je smrtno ponesrečeni samski in stanuje v enem izmed naših domov ter nima svojcev ali imajo svojci neprimerno stanovanje, naš spremljevalec z mestnim avtofurgonom prepelje mrliča v mrliško vežico na Dobravo, kjer leži do pokopa.

STAROST DELAVCEV

Večina funkcionalnih sposobnosti začne po 30. letu upadati (vid, sluh, moč, vzdržljivost, intelekt in telesne funkcije). Grobo izražene človekove telesne sposobnosti se razvijajo, oziroma upadajo s stanjem možgan. Dosežena višina sposobnosti ostane od 16. do 30. leta enaka, nakar začne psihofiziološke sposobnosti upadati, od 55. do 60. leta pa je njihov padec vse hitrejši in vidnejši. Po 30. letu starosti se začne spreminjati tudi človekova osebnost. Starejši delavci imajo pozitivnejši odnos do dela kot mlajši. Starejši delavec je sicer počasnejši, zato pa je bolj oprezen, previdnejši, zanesljivejši, potrpežljiv, ima več znanja in izkušenj, kar nedvomno vpliva na boljši delovni uspeh. Starejši delavci so bolj prikladni za monotono delo, zato ker so potrpežljivejši, predvsem pa zaradi previdnosti. Previdnost pri mladih je slabo izražena, ker upajo več tvegati, zato pa imajo izgube na funkcionalnem področju, kompenzira razliko od starejših, več nesreč. Starejši izgube an funkcionalnem področju, kompenzirajo pa s spremembo osebnosti in dolgoletnimi izkušnjami. Do 60. leta je upad psihofizioloških funkcij tako močan, da večje znanje, izkušnje in opreznost ne otehtajo nesreče. Nesreče začno naraščati, zato je primerno, da take stare delavce uporabimo kot instruktorje pri novosprejetih delavcih. Ni pa ta upad tako viden pri umskih delavcih, ki se ves čas svojega umskega dela sistematično dopolnjujejo.

Končna ugotovitev glede nesreč pri posameznih starostih je naslednja:

Najpogostejše so nesreče med 15. in 25. letom starosti, najzanesljivejši pa so delavci od 45. do 55. leta, nad 55 let starosti pa so zopet bolj dovzetni za nesreče.

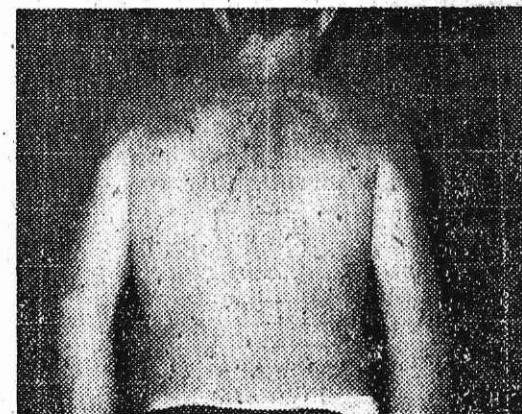
BOLEZNI

Zaradi bolezni se zgodi mnogo nesreč. Pogosti glavoboli, povišan krvni pritisk, nevroze, različne nestabilnosti, kot na primer težave v koncentraciji in emocionalne nestabilnosti. Pri nevrozi se lahko pojavi strah pred nevarnostjo, kar pogojuje večjo nevarnost za nesreče. Pri študiju nesreč so posebno pomembne psihonevroze, kjer gre za lažje oblike psihičnih motenj. Med psihične motnje štejemo nevroze in psihoze. Nevrotik v bistvu ne izgubi stika s stvarnostjo, psihotik pa ga izgubi. Psihotik je večji potencialni kandidat za nesreče, kot pa nevrozik. Nevrotik se zaveda, da so neki problemi v njegovem obnašanju, čeprav mu niso znani vzroki, psihotik pa se navadno ne zaveda resnosti svojega stanja. Nevrotik navadno ne izgubi sposobnosti relativno normalnega mišljenja in delovanja, pri psihotikih pa se te sposobnosti zelo zmanjšajo, ali pa popolnoma izginejo.

V naši službi že dalj časa opazujemo delavce s hrbteničnimi deformacijami, ki postajajo kandidati s povečano nevarnostjo za nesreče. Skoraj 80 % ljudi ima neravne in neboleče deformacije hrbtenice. V večini primerov se zaradi težkega dela in nepravilnega fiziološkega položaja prej neboleče hrbtenice, spremeni v resno motnjo, največkrat opaža-

mo okrogel hrbet in krive hrbtenice. Oba primera sta medicinski problem, zaradi česar so možne hude telesne poškodbe in duševne motnje. Najbolj nas presenečajo mladi, novosprejeti delavci, ki se tolažijo s tem, da bo to že prešlo. Toda tak optimizem je lahko usoden in predstavlja bodoče kandidate za ortopeda in nesreče. Nevarni za nesreče so tisti, ki jih boli križ ali tisti, ki trpe za vnetjem zadničnega živca, ker v sklonjenem položaju slabše vidijo pred seboj in so manj pazljivi.

V Železarni ima socialno zdravstvena služba izredno dobro fizioterapijo, nerешeno vprašanje je le v tem, kako mlade ljudi prepričati, da bi se hodili zdraviti in učiti prave telesne drže.

Skoliotična hrbtenica zaradi težkega dela pri košnji in pri sekanju lesa, ne pa zaradi dela v Železarni

Po našem mišljenju bi morali ne le zaradi zmanjšanja nesreč, ampak tudi zaradi patološkega stanja med delavci, propagirati čim več preventivnih pregledov. Praviloma bi moral biti vsak delavec temeljito pregledan zaradi zgodnjega diagnosticiranja eventuelnih skritih bolezni. Glede na starost delavca naj bi preventivne preglede uskladili z navedeno tabelo:

Starost delavca	rok pregleda	povprečni čas pregleda
15—19	2 × letno	20 minut
20—34	1 × na dve leti	30 minut
35—49	1 × letno	45 minut
nad 50	2 × letno	60 minut

Ze staro pravilo nam narekuje, da je bolje preprečiti, kot pa zdraviti, kar je tudi ceneje in neboleče.

Alkoholiki:

Alkoholiki so prava šiba božja za družino, delovne odnose in nesreče. Pijanost povzroča različne psihofiziološke spremembe, spremeni se koordinacija rok, nog, poveča se občutek slabosti z bruhanjem. Najnevarnejše so manjše količine alkohola v krvi, kar izzove evforično stanje, delavec ima subjektivno dober občutek, smatra, da kvalitativno in kvantitativno dela boljše kot vsi ostali in da se mu

ničesar ne more zgoditi. Objektivna analiza njegovega delovnega učinka pa nam kaže popolno drugačno sliko.

Za zmanjšanje nesreč pri delu imamo na rešilnih postajah socialno zdravstvene službe, alkoktekte za kvantitativno ugotavljanje vinjenosti. Kadar gre za prijavo, da je delavec na delovnem mestu pijan ali osumljen, da je užival alkohol, ga član nadzorne službe privede na najbližjo rešilno postajo, kjer mora izdihovati pljučni zrak skozi poseben reagent, ki prikaže stopnjo alkohola v promilih. V primeru pozitivnega rezultata, ki pri nas velja nad 0,5 promila, mora delo zapustiti. Za orientacijo o stopnji alkohola v krvi, se poslužimo naslednje tabele:

Koncentracija alkohola v krvi in stopnja alkoholiziranosti:

pod 0,5 %	ni zunanjih znakov
od 0,5 % do 1,0 %	pozoren opazovalec zasledi spremembe v temperametu »zrahljanje zavor«
od 1,0 % do 2,0 %	»vesel«, opitost ali vinjenost; obnašanje nedostojno, govori nesposobno, glede stabilnosti je še kar primeren.
od 2 % do 3 %	nastopi očitna pijanost, pri čemer nastanejo težave pri hoji, nespretnost pri delu, včasih se pojavi amnezija.
od 3 % do 4 %	nastopi huda pijanost: nesposobnost siromaštvo, amnezija in celo nezavest.

V primeru, da je bil nekdo po nedolžnem osumljen npr. zaradi omotice, bolezni ali utrujenosti, se mu opravičimo in obvestimo zdravnika, v nasprotnem slučaju, če je bil alkoholiziran, se mu delovni dan ne prizna, povrhu tega pa mora plačati še stroške alkoktesta.

Iz svoje prakse vem, da je skoraj vedno pri hujših nesrečah ali smrtnih primerih botroval alkohol. Pri hudih smrtnih poškodbah, kadar so dosegljivi možgani ali jetra po nesrečnici, ta dva organa takoj pokažeta pijačo, ki jo je zaužil pred smrtjo.

V jetrih ali možganih se z otipom in po vonju že lahko ugotovi, če je prisoten alkohol. Pri nas v vsakem primeru smrtne poškodbe odvajamo kri direktno iz srca, urin pa iz mehurja in nato pošljemo na Institut za sodno medicino, kjer ugotavljajo stopnjo alkohola.

Hudo je za prizadeto družino, ki je izgubila radnika, še huje pa je v primeru, če je bil dokazan alkohol, saj ne morejo dobiti priznane, nobenega odškodninskega zahtevka za smrtno nesrečo.

Sedaj pa še končna ugotovitev v povezavi nesreče s starostjo. Najpogostejše onesreče med 15. in 25. letom, najsigurnejši pa so delavci od 50 do 55 let, nad 55 pa so nesreče znova pogostejše.

Spol:

Podatki o nesrečah glede na spol so zelo različni. Nekateri avtorji trdijo, da so ženske bolj dovzetne za nesreče, drugi pa obratno. Žene delajo običajno na manj odgovornih in manj nevarnih delovnih mestih, zato je težko najti skupino moških in žensk, katere bi lahko izenačil po starosti in izkustvu. Težko je primerjati nesreče žena z nesrečami moških. V naši železarni je pri ženah izredno malo nesreč, mnogo pa ji mikrotraum, ki jih beležijo in zdravijo po rešilnih postajah.

Definicija za nesreče je nedefiniran pojav, a v bistvu pomeni pomanjkanje nekih potrebnih funkcionalnih sposobnosti, ki zahtevajo hitro in natančno adaptacijo. Nekateri so mnenja, da je pri ženah manj nesreč, ker so intravertirane.

ZUNANJI FAKTORJI KOT VZROK NESREČE

Razsvetljava:

Znano je, da preslaba svetloba povzroča utrujenost, podaljša čas reakcij in zaradi tega povečanje števila nesreč. Ljudje sami povedo, da jih utruja slaba svetloba, zato moramo poskrbeti, da se razsvetljava 2 x poveča, če pa to ne ustreza pa še 2 x. S tem smo dosegli boljše psihološke efekte in manjšo utrujenost. Najboljša je dnevna svetloba, te pa običajno ni. Res pa je, da se pod svetilko čita, ne pa šiva. Mislim, da je s tem dosti povedanega. Zaradi preslabe ali neustrezne razsvetljave pride lahko do napačnih prijemov ali reakcij, katerih posledica je nesreča. Pri organizaciji dela mora biti razsvetljava, ki zadošča zahtevam glede intenzitete svetlobe, barve, kontrasta in sence. Posebna nevarnost za nesreče je senca, ki bi se dala v 90 % odpraviti. Sence ustvarjajo napačno zaznavo dimenzij posameznega predmeta. Posebno pa so nevarne premične sence, ki nastanejo zaradi neprijetnih svetlobnih teles in ustvarjajo iluzijo premikanja predmeta, ki ga obdelujejo.

Barva delovne okolice

Psihologi že dolgo časa ugotavljajo, kako delujejo barve na delavčovo razpoloženje. Pravijo, da se barve delovne okolice odražajo v obliki psihičnega stimulatorja ali inhibitorja ter z ozirom na to vlogo zmanjšujejo ali povečujejo število nesreč. Poleg tega se lahko z barvo in svetlobo doseže kontrast med materialom, ki ga delavec obdeluje in ozadjem. Osnovno pravilo glede barv se glasi: v delovnem okolju se je treba izogibati kričnim barvam. Za manjše površine se uporabljajo samo čiste enotne barve, velike površine pa zahtevajo svetle tone barv. V literaturi se večkrat omenja, da se z dobro izbranimi barvami da povečati produktivnost za 4 %. Dobre barve so v delovnih prostorih nujno potrebne zaradi kulturnega oblikovanja delovnega mesta in ne le za preprečevanje nesreč oziroma zaradi higienskih predpisov. Kako barve vplivajo na človeka, je razvidno iz dveh tabel:

nesrečen slučaj. Ta formular je vezan na zakon o socialnem zavarovanju, ki uporablja ta izraz. Uporabljajo se še drugi izrazi: poslovna nezgoda, nezgoda pri delu, nesreča pri delu in industrijska nezgoda.

Naša naloga, ne glede na naziv, je preprečevati in proučevati vzroke za poškodbe. Najbolje je govoriti o nesreči, ker je možno, da pri tem ni poškodbe, je pa važno za bodočo prevencijo.

Naziv industrijska poškodba je brez pomena, ker ne pove v kateri industrijski panogi se je pripetila nesreča. Najbolj konkretno se je, če govorimo o poškodbi pri delu oz. nesreči pri delu.

V železarni Jesenice je organizirano tako, da obratne nezgode preverja služba za varstvo pri delu. V mnogih primerih nastopajo dileme ali gre za poškodbo ali bolezen, na primer: delavca udari nek predmet v križ, zaradi udarca se mora priznati poškodba, če pa ga zaboli križ zaradi dviganja težkega predmeta, pa ne, ker je to bolezen. Večkrat pride do spora ali je žulj bolezen ali nezgoda — žulj se smatra kot nezgoda. Tudi abortus pri delu se smatra kot poškodba.

Člen 99 zakona o zavarovanju delavcev govori, da mora delodajalec v času 24 ur prijaviti nesrečo pri delu, ki bo imela za posledico bolovanje, daljše od treh dni. Prijavo nesreč pri delu izpolni delovodja na posebnem formularju. Formular dobi služba za varstvo pri delu, ki ga odstopi obratnemu zdravniku, da napiše diagnozo in čas bolovanja. Če je nezgoda priznana kot služba za varstvo pri delu, delavec, kljub temu da boluje, dobi 100 % dohodek, če pa nezgoda ni priznana pa le 80 %.

Formular o prijavi nezgode povzroča delovodjem največkrat velike preglavice glede opisa nezgode oziroma označbe tistega dela telesa, ki je bil poškodovan.

Naj navedemo samo dva primera nepravilno izpolnjene »Prijave nesreče pri delu«:

1. primer: Kot je razvidno iz rubrike 16 je opis nesreče pri delu pomanjkljiv:

16	Kratek opis nesreče	Pri zapenjanju kupa ga je veriga stasnila ob material v desni palec.
----	---------------------	--

Na nasprotni strani »Prijave nesreče pri delu« je moral obratni zdravnik ponovno in to pravilno opisati nesrečo pri delu v rubriki 50:

50	Kratek opis nesreče po izpovedi poškodovanca	V adjustaži je žerjavovodja dvignil kup materiala prej, preden je poškodovanec izpustil verigo. Veriga mu je zaradi tega pritislila kazalec desne roke ob material in mu ga poškodovala.
----	--	--

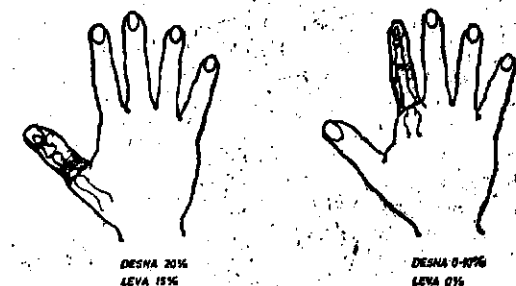
Med opisom mojstra in zdravnika pa se je vrnila še ena napaka, delovodja trdi, da si je delavec poškodoval palec, zdravnik pa je ugotovil, da je bil poškodovan kazalec,

kar je razvidno iz rubrike 51, kjer se opisuje diagnoza o poškodovanem delu telesa.

51	Diagnoza poškodbe ob nesrečih	Contusio digiti II manus dex.
----	-------------------------------	-------------------------------

Zaradi nesporazuma glede poškodovanega uda lahko nastanejo hude posledice v primeru delovne nesposobnosti pri odškodninskem zahtevku od zavarovalnice. Če bi na primer delavec izgubil palec desne roke, bi dobil znatno višjo odškodnino kot za kazalec iste roke. Paziti je treba tudi pri tem, če je noga ali roka leva ali desna, kar pri odškodnini tudi igra vlogo. Iz spodnje skice je razvidna odstotna vrednost izgubljenega prsta na roki.

PREDPIS ZA OCENITEV ZMANJŠANE DELOVNE SPOSOBNOSTI PRI IZGUBI PALCA IN KAZALCA

2. primer: Delovodja je zelo pomanjkljivo in nejasno opisal dogodek nesreče v rubriki 16:

16	Kratek opis nesreče	Pri prerezu odpadne rene ga je upognjen material udaril po nogi.
----	---------------------	--

Pravilno bi se glasilo: ko je poškodovanec prerezal jeklen trak, s katerim je bil prevezan kolobar tračnega železa, ga je konec jeklenega traku udaril po desni goleni. V tem primeru je moral zdravnik opis popraviti, ker ni bila prizadeta noga, ampak golen.

Noga je le tisto, kar je v čevlju. Nad čevljem je golen, nato pa stegno. Isto velja za roko. Roka je tisto, kar zakrije rokavica, nad rokavico je podleht, ki ji sledi nadleht.

Smatram, da glede opisanih primerov ni odveč, če si delovodje, ki morajo po službeni dolžnosti pisati »Prijave nesreče pri delu« večkrat ogledajo in uporabijo topografijo poškodovanih mest človeškega telesa z lepimi slovenskimi izrazi. Shema je vsestransko uporabna in ne bo odveč, če bo našla svoje mesto na delovodski mizi. Gre namreč za primerjavo med mestoma na poškodovancu in na skici. Najbolj ustrezna številka na delih telesa pomeni prizadeti del, ki naj se napiše v »Prijavi nesreče pri delu«.

Smrtni primeri

Videl sem že mnogo ljudi s smrtnim izidom zaradi hudih neozdravljivih bolezni pa tudi zaradi nesreč. Najtežje je takrat, ko moram reči: ni pomoči, nastopila je smrt.

Izrednega pomena za presojo trumatologije je diagramski prikaz hujših in smrtnih primerov.

Dobra organizacija laičnih in strokovno usposobljenih ljudi v primeru poškodbe je odločilnega pomena, če bo poškodovanec preživel ali ne, ali če bo postal invalid. Kadar koli nastane nesreča, tedaj je važno:

— da pripravljena sredstva in ukrepe o prvi pomoči pravilno uporabljamo,

— da delujemo do sekunde točno in pravilno;

— da pomoč nudimo mirno; napačno ravnanje ter pretirana brzina lahko samo škodujeta ponesrečenцу; tudi male poškodbe (mikrotraume) moramo upoštevati in jih ne smemo zanemarjati.

Socialno zdravstvena služba je v primeru nesreče organizirana tako, da ima na teritoriju železarne pet rešilnih postaj, ki jih upravlja srednji medicinski kader. V primeru hudih poškodb kliče uslužbenec rešilne postaje v pomoč še gasilce — reševalce in industrijskega zdravnika. Delo pri reševanju je organizirano po naslednjem vrstnem redu: »dve postaji reševanja in dva transporta«. V bistvu gre za fazni proces, ki se prične na mestu nezgode. Pri nezgodah v obratih oz. deloviščih je nesmiselno in nehumano čakati na reševalce, ne da bi sodelavci kaj ukrenili.

Ker se nezgode lahko pripete povsod in ob vsakem času, mora pomagati pač tisti, ki je trenutno najbližji. Za sodelavci pridejo na vrsto reševalci, ki prvo pomoč dopolnijo in usposobijo poškodovanca za transport.

Na rešilnih postajah izvedejo triažo in pripravo za transport v bolnico. Naše delo je končano in ves trud nam bo poplačan, če se bo zaradi dobre prve pomoči in transporta poškodovanec kmalu brez hujših posledic vrnil na svoje delovno mesto.

Prva pomoč v obratu ali na delovišču bi morala biti za vsako dnino posebej organizirana. Zainteresiran za nudenje prve pomoči ob nezgodi bi moral biti sleherni delavec, predvsem pa delovodja.

Za obrat ali delovišče bi veljalo načelo: pet dejanj dveh oseb za eno življenje.

Teh pet dejanj je:

a) odstraniti mehanizem, ki je nezgodo povzročil,

b) zavarovati poškodovanca pred zunanjimi vplivi in mu nuditi pravilno nego,

c) če je potrebno izvajati umetno dihanje in zunanjo masažo srca,

č) ustaviti krvavitve,

d) poklicati reševalce.

Pri točki a) je treba upoštevati lastno varnost, da poleg ponesrečenca ne bo še ene ali več žrtev. To je običajno pri električnih poškodbah. V takih primerih je treba najprej poklicati elektrika, da izklopi tok.

V drugi fazi reševanja pridejo v poštev gasilci. Zanje velja pravica: »dva za reševanje in transport do rešilne postaje«. Gasilca reševalca imata za nalogo opraviti štiri dejanja:

a) reanimacija (začetek ali nadaljevanje),

b) sterilno zasilno obvezovanje,

c) imobilizacija in

d) transport z nosili ali vozičkom.

Gasilca morata opraviti transport poškodovanca po najkrajši in najbolj varni poti do rešilne postaje.

Na rešilni postaji je delo teamsko, to je delo treh reševalcev, dveh gasilcev in enega industrijskega bolničarja ali medicinske sestre. Gasilca sta na rešilni postaji pomočnika. Industrijski bolničar ali medicinska sestra morata opraviti naslednja dela:

a) inspekcija in presoja poškodovanca,

b) kontrola pulza in dihanje,

c) začetna ali končna reanimacija,

č) ustavitev krvavitve,

d) sterilno prevezovanje oz. obvezovanje,

e) imobilizacija,

f) opis nezgode in

g) nemestitev poškodovanca v rešilni avtomobil.

V hudih primerih, kjer je ogroženo življenje, en gasilec — reševalec prevzame vlogo spremljevalca. On skrbi za nadaljnjo reanimacijo do izročitve poškodovanca zdravniku v bolnici. Še tako dobro organizirana centralna reševalna in zdravstvena služba v podjetju ne moreta biti uspešni, če na periferiji ni ljudi, ki poznajo metode prve pomoči.

Vsa dosedanja praksa pri nezgodah kaže na pomanjkanje prvega člana v verigi prve pomoči, to je v obratih in na deloviščih. Da bi bilo čimveč uspeha pri nujenju prve pomoči, bi morala vsaka delovna enota imeti na svoji dnini vsaj dva človeka, ki bi znala pomaagti v primeru nezgode. To so male investicije, ker se da prvo pomoč naučiti v 20 urah na tečaju prve pomoči, ki ga organizira Rdeči križ.

Predlog ob bodočih nesrečah

Socialno zdravstvena služba je dolžna dopolnjevati in modernizirati opremo rešilnih postaj ter stalno usposabljanje svoj kader.

Poklicni gasilci — reševalci naj bi izdelali plan najkrajših in najvarnejših poti v obrate in oddelke.

Vodstvo podjetja mora poskrbeti, da bodo glavne ceste po podjetju in cestni dohodi v posamezne obrate vedno prosti.

Poklicnim gasilcem — reševalcem je potrebno za nemoteno reševanje zagotoviti potreben kader.

Nujno je splošno bolnico Jesenice povezati z UKW aparatom, tako da bo možno hitro obveščanje kirurgov ob hujših poškodbah.

Vse delovodje in njihove namestnike je potrebno takoj na tečajih seznaniti z najosnovnejšimi pojmi načina nujenja prve pomoči. V vseh obratih, kjer so shranjena nosila, je potrebno izobesiti kratka osnovna navodila za nudenje prve pomoči.

PRIZNAVANJE OBRATNIH POŠKODB

Terminus »poškodba« na delu je danes najboljši, ker pove, da gre za obolenje v zvezi z delom. V preteklosti se je poškodba označevala »nesrečni slučaj«.

Še danes se imenuje nesrečni slučaj zaradi udomačenega formularja, to je prijavnice za

Barve	delovanje na razdaljo	toplotni čuinek	psihično delovanje
modra	oddaljuje	hladno	pomirja
zelena	oddaljuje	zelo hladno	zelo pomirja
oranžna	približuje	toplo	vznemirja
rdeča	zelo približuje	zelo toplo	živahno
rumena	približuje	zelo toplo	živahno
rjava	zelo približuje	nevtravno	živahno
vijoličasta	približuje	hladno	vnemirjajoče

Vrsta barve	delovanje v prostoru		
	s stropa	s stene	s poda
topla sončna in rumena svetla	duševno osvežuje	aktivira, je toplo	povzroča občutek lebdenja
toplo rjava in masleno temno zelena	deluje in z občutkom teže	preveč je približano	daje sigurnost in trdnost, ter občutek toplote

hladno in nebeško osvetljuje svetlo modra svetlo vijoličasta svetlo zelena svetlo modra zeleno kot morje	širi prostor deluje hladno	gladek izgled občutek tekanja
--	----------------------------	-------------------------------

hladno in temno temno modra temno vijoličasta	občutek ogroženosti	deluje hladno in žalostno	občutek teže
---	---------------------	---------------------------	--------------

Ko omenjamo barve, moramo misliti na črte, ki povezujejo in oddaljujejo prehodne cone med stroji. So navadno bele barve, zlasti če so prehodne cone med stroji ozke. Črte, ki ločijo delovno mesto s stroji od mesta za odlaganje materiala, označujejo z rumeno barvo v nasprotju z belo barvo, ki označuje prehode za promet. Pravilno izbrane barve so resnično preventiva glede na konstantne nevarnosti, ki povzročajo nesreče. Žal pri nas to premalo upoštevamo.

TEMPERATURA DELOVNEGA OKOLJA

Glede na vzroke nesreč, je treba upoštevati toplotno okolje. Temperatura in kroženje zraka ter vlaga so zlo za delavce v vročinskih obratih kot so plavž, martinarna in valjarne. V naši železarni je izredno veliko delovnih mest z neustreznim temperaturnim delovnim okoljem.

Kako se delavci počutijo pri različnih temperaturah je razvidno iz razpredelnice:

Indeks toplotnega stresa	Fiziološke in higienske posledice pri 8-urni ekspoziciji
+ 10	Blaga oziroma umerjena toplotna ekspozicija

- + 20 Če delo zahteva več intelektualne funkcije, spretnost, pozornost, se pričakuje blago redukcijo v kvaliteti dela.
- + 30 Pri težkem fizičnem delu se opazijo neke spremembe pri sposobnosti dela. Če delavci niso zadosti fizično sposobni, je škodljivo za zdravje.
- + 40 Potrebna je aklimatizacija, pričakovati je manjšo sposobnost za fizično delo.
- + 50 Potrebna je medicinska selekcija delavcev. Prepovedano je zaposlovanje delavcev s kardiovaskularnimi obolenji in slabim respiratornim sistemom. Prepovedano je tudi zaposlovanje delavcev s kožnimi obolenji, na primer dermatitisom.
- + 70 Samo mali procent delavcev je sposobnih opravljati delo.
- + 80 Samo selekcionirani delavci so uspešni.
- + 90 Delavci morajo biti predhodno aklimatizirani ob ustreznem režimu pitja in prehrane.
- + 100 To je maksimalna dispozicija, kjer so zaposleni izredno zdravi ljudje.

Pri podiranju gradel v SM pečeh, izmenjava elektrod pri elektropečeh in ob obzidavi ponvic, smo izmerili temperature skoraj do 200°C. To so izredno težki pogoji, ki pa so

za delavce le kratkotrajne delovne operacije. Zene v šamotarni, ki so zaposlene pri vlaganju in razkladanju ognjevdzdržnih opek v pečeh, delajo pri 90°C. Izredno visokim temperaturam so izpostavljeni pečni — zidarji in njihovi pomočniki, zato ne poznamo pri tem delu delavcev, ki presegajo 50 let starosti, zaradi prevelike obremenitve kardiovaskularnega sistema.

Razumljivo je, da v težki industriji ni idealnih pogojev. To predvsem zaradi izredno dragih sanacijskih stroškov.

Težko je dobiti merilo za najugodnejšo temperaturo glede na težo dela in starost delavcev, vendar pa bi morali nujno upoštevati fiziološke in higienske posledice za vsako delovno mesto posebej, glede na 8-urno toplotno ekspozicijo.

Toplota delovnega mesta se smatra za ugodno:

- a) normalno 18 do 20°C
- b) mlajši delavci želijo 20 do 22°C
- c) starejši delavci do 24°C ali več
- d) ob koncu zime 23 do 24°C

Poprečni delovni učinek pade pri 24°C za 15 %, pri 30°C skoraj za eno tretjino (skoraj). Važna je tudi zračna vlaga, ki je najugodnejša od 40 do 60 %.

ORGANIZACIJA DELA

Tudi organizacija dela je ozko povezana s pojavi nesreč. Gre tudi za tehnično vprašanje organizacije zlasti transporta, to je dovoza in odvoza materiala in ocena osebnosti delavcev. Delavci morajo biti na transportnih področjih sigurni in se svobodno gibati, vendar pa morajo paziti na prehode in red na delovnih mestih.

Delovodje morajo pri razporejanju delavcev vedeti za njihove psihične lastnosti in ocene marljivosti na primer:

- a) zelo marljiv — je tisti delavec, ki se pri svojem delu prizadeva in ga ni treba spodbujati in opominjati pri delu,
- b) marljiv — dobro dela in se trudi, čeprav ni tak kot v prvem primeru.
- c) srednji — dela toliko, kolikor mora, vendar ne več. Včasih ga je treba spodbujati ali celo opominjati,
- d) len — izogiba se delu, kadar ima priliko, vedno ga je treba siliti k delu,
- e) zelo len — ničesar ne dela, samo išče priroke, kako bi se izognil delu. Je slab zgled drugim.

Pravilno bi bilo, da pri realizaciji programa delovnih pogojev upoštevamo določen delovni red, to je najprej moramo nuditi delavcem pogoje, predvsem tam, kjer so najslabši glede na zdravje in nesreče.

PSIHOLOŠKA DELOVNA ATMOSFERA

Pod psihološko delovno atmosfero razumemo medsebojne odnose ljudi v podjetju. Tudi ta faktor je izredno pomemben glede na frekvenco nesreč. Izkazalo se je, da je 39 odstotkov nesreč tam, kjer so različna neso-glasja, spori, bodisi med delavci ali med delavci in predpostavljanimi.

Treba je vedeti, da vsi ljudje nismo enaki,

čeprav smo si podobni. Če želimo spoznati posameznika z vsemi njegovimi karakteristiki, se moramo usmeriti prav na raziskovanje tistih lastnosti, ki ga ločijo od vseh drugih ljudi. Razlikovanje ljudi in ocenjevanje med seboj ni lahka stvar, je pa koristno v smislu medsebojnih dobrih odnosov, ki preprečujejo nesreče.

Dnevi v tednu

Frekvenca nesreč navadno prikazuje pravičen odnos do dni v tednu. Ponedeljek »črni dan« ima največ nesreč, torek in sreda manj, proti koncu tedna pa zopet porast nesreč. Glavni vzrok porasta nesreč v ponedeljkih je v tem, ker so moški prejšnji dan za razvedrilo ob alkoholu in ponočevanju izkoristili do skrajnosti, medtem ko ženske hočejo vse zamujeno med tednom nadoknaditi. V ponedeljek so ženske na delu praktično bolj utrujene, kot pa v soboto. Pri ženah — delavkah tudi opazamo, da je več nesreč na nočni dnini, kot na ostalih dveh. To je zaradi utrujenosti in slabega oziroma pomanjkljivega spanja.

Izredno pomembni so rezultati raziskav glede razporeditev nesreč glede dneva in razporeditev dela v izmenah. Biološkemu ritmu, aktivnost in mirovanje so podvrženi vsi ljudje. Od 6. do 7. ure krivulja nesreč močno narašča in doseže svoj vrhunec med 9. in 10. uro. Opoldne pade in spet naraste ter doseže svoj vrh med 15. in 16. uro. Nato počasi pada in se izteče v času odmora. Ponoči med 2. in 4. uro doseže svojo najnižjo točko. Pri delavcih je treba uskladiti življenjski in delovni ritem, da ne bo nesreč in psihičnih škodljivosti. Važno je tudi, da je človek pre-span in spočit. Zelo pomembno bi bilo razlikovati ljudi glede na tip spanja, kajti tudi to ni brez pomena glede na nesreče. Poznamo dve vrsti tipov spanja npr.:

- a) jutranji tip in b) večerni tip.

Pod grupo a) spadajo ljudje, ki gredo »spat s kurami« in zgodaj vstajajo. Najboljše spanje je pred polnočjo in po polnoči. Pravijo: kdor zgodaj vstane dve sreče drži. Jutranji tip zapušačno točno svoje delovno mesto. Prekomerno delo jim ne ustreza. Ljudje pod »b« zavlačujejo s spanjem. Spat gredo ob 23. uri ali pa celo pozneje. Pri teh je najgloblje spanje od 2. do 3. ure, zelo dobro pa bi spali še od 6. do 7. ure zjutraj, to se pravi: »zvečer spat ne, zjutraj pa vstati ne«. Taki ljudje neradi vstajajo in radi zamujajo. Za nesreče so bolj »nevarni« kot ljudje, ki gredo zgodaj spat, imajo pa to dobro lastnost, da so vedno pripravljeni delati »nadure«. Za take ponočnjake bi bil primeren čas dela na popoldanski dnini.

Glede časovne razporeditve dela nam statistične ugotovitve ničesar ne povedo, ker moramo upoštevati delovne in socialne razmere v podjetju. Pri čisto mehaniziranih delih, tudi če so telesno naporna, je ponoči večja varnost kot pri delih, ki zahtevajo premislek in napeto pozornost. Avtomatizacija je v splošne mv prid varnosti. Toda avtomatizacija ima druge slabe lastnosti kot so: večje

psihične obremenitve, ki povzročajo nezadovoljstvo, živčna obolenja in občutek tesnobe. Delavci nimajo radi monotonega dela, kjer je potrebna stalna budnost zaradi akustičnih in optičnih signalov.

Skrb za privatno življenje delavcev

Ni dovolj, da ima človek delo, poleg dela mora imeti še mirno privatno življenje, primerno stanovanje, splošni standard, razvedrilo, letni odmor, hrano in zdravje. Iz privatnega življenja prenaša delavec svoje razpoloženje v tovarno in obratno. To ni tako enostavno, zato je podjetje ustanovilo posebno službo za življenjske pogoje in družbeni standard, da bi delavcem omogočili kar najboljše življenje v podjetju in izven njega. Ta služba je velik doprinos k zmanjšanju nesreč in socialni varnosti.

Zaščitna sredstva

To je poglavje zase. V tovarni mislijo, da so polna skladišča zaščitnih sredstev dobro naložen denar proti nesrečam. Mnenja sem, da je slaba tista delovna organizacija, ki tako misli. Vsako zaščitno sredstvo, ki ga mora delavec uporabljati, je dodatna obremenitev pri že itak težkem fizičnem delu. Podjetje bi moralo delo prilagajati delavcem, tam pa, kjer tehnologija odpove, so potrebna resnično dobro izbrana osebna zaščitna sredstva, pri izredno malem številu zaposlenih delavcev. Take delavce pa je treba naučiti, da se privadijo najpravičnejše uporabljati zaščitna sredstva s poudarkom na nevarnosti. Spominjam se delavcev, ki sem jih dobronamerno opozarjal, da naj zaradi nevarnega prahu uporabljajo Pirellijeve respiratorje, pa sem dobil grob odgovor »kar sam si jih natakni«. Pri poizkusu se je ugotovilo, da ima dihalna goba površino 27 cm², vgrajena v respirator pa le 7 cm² dihalne površine. S tem hočem reči, da je Pirellijeva maska za delo neuporabna, tako je bilo njihovo odklonilno stališče, čeprav pregrobo, upravičeno. Pozneje so Pirellijeve respiratorje zamenjali s Tucanovimi. Tudi to ni bila rešitev. Ti respiratorji so bili prirejani za lovljenje niti oz. kosmov v tekstilni industriji, ne pa za prah. Delavci so bili s temi respiratorji zadovoljni, ker ni bilo otežkočnega dihanja, pri preventivnih pregledih pa je rentgenska slika pokazala, da so respiratorji za delo v mineralnem prahu neuporabni.

Tudi delovne rokavice so lahko problem. Imamo jih 20 do 30 vrst, vendar je opaziti, da delavci ne znajo izbirati pravih, primernih za posamezna dela. Važno je tudi, da velikost rokavic ustreza obliki roke. Delavci s predolgimi rokavicami so v nevarnosti, da jih stroj ne zagrabi in jim poškoduje roke. S pravilno izbiro zaščitnih sredstev, v tem primeru rokavic, lahko preprečimo marsikatero poškodbo.

PROPAGANDA

Poleg dobrih in koristnih osebnih zaščitnih sredstev skušamo zmanjšati število nesreč s propagando v obliki podatkov, predavanj, filmov, brošur, panojev in tabel. Psihologija propagande je osnovana na primerih motivacije. Dobra propagandna sredstva so letaki,

ki pa ne smejo biti preveč grozljivi; imajo naj namen vzgajati, svariti in preprečevati nesreče. Lepaki naj bodo primerno veliki, z ustrežno vsebino in obešeni na primernih in vidnih mestih.

Nepredvideno osebno zaščitno sredstvo (bunda) je rešilo električarja pred hudimi opeklinami zaradi obločnega plamena pri kratkem stiku

Poškodbe (traume)

Traumatologija ali veda o poškodbah je del kirurgije, ki poučuje škodljive zunanje vplive na organizem. Predvsem gre za fizikalne in manj za kemične vplive, ki povzročajo poškodbo. Poleg mehaničnih poškodb omenjamo še asfiktčne, termične, toksične, električne, psihične itd. V zdravstvenem jeziku »poškodba« pomeni hudo poškodbo telesa z ostrim in konicastim orodjem, poškodbo po udarcu ali padcu — to so poškodbe s topimi predmeti. Navadno uvrščamo v posebno skupino prometne poškodbe in obratne poškodbe. Za nas so najvažnejše obratne poškodbe.

Na osnovi velikih primerov poškodb je možno analitično proučiti cel kompleks vzrokov in predvideti na osnovi raziskav in zaključkov najboljšo profilaktično pot. Trauma smatramo kot akutno obolenje posebne vrste, ki ima endemični značaj, ki se pojavi iznenada in brutalno pri večini popolno zdravih ljudi. Glede na nesreče ločimo: Kranio — cerebralne, torakalne, abdominalne ter kostno sklepne poškodbe, ki zapuščajo velik odstotek invalidnosti in smrtnih primerov.